

Útmutató

Gazdasági és Társadalmi Ügyek Osztálya (DESA)

A Gazdasági és Társadalmi Ügyek Osztálya létfontosságú kapocs (az ENSZ szervezetén belül) a globális gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi szférák és a nemzeti lépték között. Az osztály főbb cselekvési körei a következők: (I.) információkat és adatokat gyűjt, generál és elemez gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi témákban hozzásegítve az ENSZ tagállamait a közös problémák áttekintéséhez, a lehetséges irányelvek számbavételéhez.; (II.) segítséget nyújt az egyes tagállamok kormányközi szerveinek tárgyalásai során, amik célja a különféle globális kihívásokkal szembeni közös fellépés; és (III) tanácsokkal szolgál az érdekelt kormányoknak az ENSZ egyes konferenciáin és csúcstalálkozóin megfogalmazott általános irányelvek nemzeti szintű programokba való átültetése során, és technikai támogatást nyújt a nemzeti szintű kapacitások fejlesztésekor.

Jelen kiadvány szövege nem sugall és nem fejez ki semmiféle hivatalos ENSZ véleményt bármelyik említett ország vagy terület jogi státuszáról, határainak elhelyezkedéséről.

Jelen szövegben az „ország” szó, megfelelő módon, utalhat felségterületekre és egyéb területekre.

Egyes országokat kizárólag a statisztikai, analitikai megfelelés okán csoportosítottunk, az adott csoportba helyezésük nem a fejlettségi szintjükéről alkotott vélemény.

Bizonyos cégek és kereskedelmi termékek megemlítése nem jelenti az ENSZ jóváhagyását.

ST/ESA/309

ISBN 92-1-130256-0

Miközben számos átfogó kiadvány segíti a mai ifjúság gondjainak, kihívásainak komolyabb megértését, jelen Útmutató célja praktikus ötletekkel, tanácsokkal szolgálni törvényhozói, végrehajtói szerepben lévő emberek számára, akik döntéseikkel, tetteikkel befolyásolják a fiatalok mindennapjait. Befektetni az ifjúságba nem csupán életkörülményeik, jólétük előbbre vitele iránti elkötelezettséget jelent, hanem az eljövendő generációk gazdasági, társadalmi, kulturális fejlődését is. Az efféle befektetések kudarcára rettenetesen ráfizethet a társadalom. Mégis kevés ország ismeri föl az ifjúság szükségleteit és szentel kellő figyelmet nekik, ami elengedhetetlen az Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram (WPAY) céljainak eléréséhez.

2005-ben volt tíz éve, hogy az ENSZ közgyűlése elfogadta az akcióprogramot. Mindamellet pedig ekkor történt az ENSZ Millenniumi Nyilatkozata és Millenniumi Fejlesztési Célok gyakorlatba való átültetésének, eredményességének ötéves felülvizsgálata. E két mérföldkőszerű dokumentum eredményeinek közös áttekintésekor kiderült, ideje új lendületet adni az ifjúsági irányelvek és programok tervezésének, megvalósításának, bármilyen szinten is történjék. Amikor a megfelelő irányelvek, jogi keretek és programok a helyükre kerülnek és a hozzájuk illő erőforrásokkal, befektetésekkel találkoznak, egy generáció gazdasági, társadalmi és humán fejlettsége annál valószínűbb, optimálisabb.

A Föld lakosságának 18%-a, több mint egymilliárd ember alkotja a ma ifjúságát. Noha a társadalom számos értelemben függ saját ifjúságától (folyamatos megújulás, prosperitás stb.), az irányelvek megfogalmazásának folyamatában ez nem tükröződik. Az akcióprogram arra ösztönzi az egyes kormányokat, legyenek nyitottabbak a fiatalok világjobbító szándékaira, elvárásaira. Fölismeri továbbá, hogy a fiatalság egyrészt komoly humán erőforrás a fejlődés vonatkozásában, másrészt pedig a társadalmi változás, gazdasági fejlődés, technológiai innováció kulcsfontosságú ágense. Az ifjúság pozícióba hozása az egész társadalom pozícióba hozásán múlik, illetve megerősíti azt. Ezen Útmutató arra fekteti a hangsúlyt, mit tehetnek a kormányok (a legkülönbözőbb szinteken) az akcióprogramban vázolt vízió kiszélesítéséért.

Javaslataink, ötleteink alapját számos forrásból származó elemzések, esettanulmányok, megtanult leckék és helyes praktikák adják. Egy olyan atmoszféra megalapozásához nyújtanak muníciót, ahol egy fiatal visszaigazolást kaphat identitására, kiszélesítheti érdeklődési körét, tudásra, szakismeretre tehet szert. Az olvasónak érdemes észben tartania, hogy az Útmutatóban ismertetett irányelvek aligha értelmezhetőek általánosan (országától, annak ifjúságától, a helyzettől függetlenül) alkalmazható receptként. Mindazonáltal – még ha az ifjúság körülményei, nehézségei és kulturális aspektusai különböznek is egymástól határokon innen és túl – az Útmutató célközönségét közös nevezőre hozza a közös cél: egy békés és biztonságos társadalom, ahol egészséges, produktív individuumok élvezik ki munkájuk, családi és közösségi életük gyümölcseit.

Az ENSZ-ben már rég fölismerték annak tényét, hogy a fiatal nők és férfiak képzelete, ideáljai és energiája elengedhetetlen az őket körülvevő társadalom továbbfejlődése szempontjából. A fiatalok életének minősége és természete, akár csak az országok jövőbeni szociális-gazdasági előrehaladása jórészt azon múlik, mennyire képesek a fiatalok átlátni gyermekkoruk védett, biztonságos területeiről a felnőttlét és önmeghatározás vidékeire.

Noha az Útmutató néhány ajánlásáról sokan azt gondolhatják, ez „könnyű győzelem”, mások csak akkor ültethetőek át hatékonyan a gyakorlatba, ha azok mellett hosszú távon kötelezik el magukat a kormányok, és fölismerik, előrelátó dolog befektetni az ifjúságba, ami nem megy együttműködés, intézményi támogatás, a társadalmi szereplők és a különböző igazgatási szervek partnersége nélkül. Reményeim szerint jelen Útmutató segíteni fogja a világ országainak kormányait a fiatalok helyzetbe hozása, bevonása és esélyteremtése terén.

José Antonio Ocampo
a gazdasági és szociális ügyek főtitkárhelyettese

Áttekintés

Az ENSZ közgyűlése arra ösztönzi a világ kormányait, tegyenek lépéseket az ifjúságért az akcióprogram (WPAY) nemzetközi stratégiájának keretein belül. Ezen útmutató célja megmutatni, miképpen valósítható meg az akcióprogramban vázolt vízió, mit tehet ezért egy kormányzat, illetve fölhívni a figyelmet: új lendületet kell kapjon az ifjúságpolitika, az ifjúsági programtervezés.

A szövegen belül három nagyobb csoportba szerveződik az akcióprogram által meghatározott 15 prioritási terület, amik segítségével bárki képet kaphat, miféle kihívások várnak a ma fiatalságára határoktól, kultúráktól függetlenül: Ifjúság a globális gazdaságban, Ifjúság és jólét, Ifjúság és civil társadalom. Fontos hangsúlyozni azonban: az egyes témakörök szorosan összefüggenek egymással.

Noha számos kiadvány segít betekinteni a ma ifjúságának mindennapjaiba, jelen kiadvány konkrét cselekvések alapjául kíván szolgálni azon emberek számára, akik az ifjúságpolitika, ifjúsági programok csinálói és végrehajtói, a mindennapok valóságának, küzdelmeinek befolyásolói. Mindegyik nagyobb egységben rövid áttekintést kaphat az olvasó az adott prioritási területről, annak ifjúsági karakteréről (hogyan élik meg azt a fiatalok), majd azon mechanizmusok, irányelvek bemutatása következik, amik segítségével javíthatók a fiatalok politikai, kulturális, társadalmi-gazdasági esélyei, élvezhetik emberi és szabadságjogaikat, egy minőségileg jobb életet. Mindegyik prioritáson belül elsősorban a legfontosabb, a „hogyan” kérdésre próbáltunk a legrészletesebben válaszolni; talán azért, mert ez a forma tükrözi legjobban a célközönség praktikus gondolkodását.

Az olvasónak azt is érdemes észben tartania a szöveg értelmezésekor, hogy az útmutató nem tud minden egyes ország fiatalságának minden egyes helyzetére megoldást kínálni. A helyi körülményekről sosem szabad megfeledkezni.

A kiadvány célközönségének tekinthető körök: minisztériumok, parlamenti képviselők, ifjúsági ügynökségek, helyi és regionális önkormányzatok. Fontos a fő kockázatvállalók, a civil szféra, a média, magánszektor, szülők, a nemzetközi közösség és természetesen az ifjúság szerepére is utalni az együttműködés fontosságát hangsúlyozandó a projektek és programok megvalósításában.

Az útmutató kulcsfontosságú üzenetei a következők:

Az ifjúság mint körülírható, ám heterogén, sajátos igényekkel és kapacitással bíró társadalmi csoport fölismerése, megszólítása és kezelése;

- Az ifjúság képességeinek fejlesztése, választási lehetőségeinek szélesítése azáltal, hogy biztosítjuk számára a bejutást és a részvételt a társadalom legkülönbébb dimenzióiban;

Befektetéseket ösztönözni ifjúsági területeken, hogy az ifjúság folyamatosan rendelkezzen a megfelelő forrásokkal, információkkal és lehetőségekkel a kiteljesedéshez;

Az ifjúságot érintő ad-hoc, tűzoltás jellegű közösségi támogatás átalakítása, megszilárdítása, a közélet főáramába segítése;

- A partnerség, együttműködés támogatása, az intézményi kapacitás fejlesztése a szilárdabb ifjúsági befektetések segítéséhez;

- Az ifjúság támogatása mint cél hangsúlyozása, egy olyan ifjúságé, amelyik értéket teremt és hatékony partner;

A fiatalok és reprezentatív társulásaik bevonása a politikacsinálás, az irányelvek megvalósításának különféle szintjeibe;

- A fiatalok felé mutatott társadalmi magatartás, mentalitás elmozdítása: a mellőzésből az elsőbbség, a problémából a segélyforrás, a gyanakvásból a bizalom felé.

Köszönetnyilvánítás

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram (WPAY) megvalósításához készített útmutató az ENSZ ifjúsági programjához kapcsolódó kiadvány Sergei Zelenev, az ENSZ társadalompolitikai és – fejlesztési csoport társadalmi integrációs irodája vezetőjének irányításával készült. Kutatásvezető és a szöveg legfőbb felelőse: Emily Krasnor (ENSZ ifjúsági program).

Köszönjük Eric Olson, Peggy Kelly, Patience Stephens, Isabel Ortiz és Joop Theunissen (ENSZ társadalompolitikai és – fejlesztési csoport) rendkívül értékes szerkesztői munkáját. Különösen köszönjük Gaspar Fajth, Enrique Delamonica (UNICEF) és Leif Holmberg (European Youth Forum) hozzászólásait. Kiadványterv és tördelés: Diana de Filippi, Nancy Watt Rosenfeld.

Szintén rengeteget köszönhetünk azon elkötelezett szervezeteknek és magánszemélyeknek, akik pártfogásukkal, programjaikkal és kutatási témáikkal (ifjúsági esélyek, helyzetbe hozás, fiatalok bevonása) segítették munkánkat. Jelen kiadvány számos, az ENSZ és ügynökségei, civil szervezetek, akadémiai csoportok megfogalmazta iránymutatás, eszköz, alapvetés és kutatás eredménye, nem beszélve maga az ifjúság ösztönző munkájáról.

Fotók:

- Adam Rogers/UNCDF: 1, 21, 44, 75, 76, 106. o.
- United Nations Photo Library: 1, 8, 49, 72, 103. o. -Julie Larsen: 6. o.
- Ken Paprocki: 16, 41, 56. o. -Allison Anderson: 24. o.
- International Rescue Committee: 28. o.
- Diego Goldberg/Chasing the Dream: Youth Faces of the Millennium Development Goals: 33, 52, 61, 63, 79, 94. o.
- Jodie Willard: 60. o.

Tartalom

iii	Előszó
v	Áttekintés
Vii	Köszönetnyilvánítás

I. Bevezetés

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogramról

Az ifjúság definíciójáról

Mi a Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram?

Hogyan jött létre?

Jelen kiadványról

Miért éppen így?

Kiknek szól ez a könyv? Miként áll össze?

Ifjúságpolitikáról, ifjúsági programokról

Miért fontos befektetni az ifjúságba?

Hogyan segíthetik, ápolhatják a tartós programok a fiatalok jogait? Miért van szükség nemzeti ifjúsági stratégiára? Mi a hatékony ifjúságpolitika tervezésének tíz lépése?

II. A partnerség szükségességéről

Mi a partnerség szerepe a WPAY céljainak elérésében?

Országgyűlési képviselők

Minisztériumok és ügynökségek, helyi önkormányzat

Ifjúság

Szülők és gondviselők

Média

Civil szféra, magánszektor

A nemzetközi közösség

III. Ifjúság és globális gazdaság

Nélkülözés, éhezés

A fiatalkori nélkülözés definiálásáról

Vidéki fiatalság

Városi fiatalság

Oktatás

Ifjúsági képzési programok

Fiatalok és munkaadók közötti kapcsolat erősítése

Lányok és fiatal nők magasabb szintű oktatásának elősegítése

Nem formális tanulás

Nem formális oktatás – egy második esély

HIV/AIDS-felvilágosítás az iskolában

Fiatalkori munkavállalás

A foglalkoztatási ráta emelésének makrogazdasági irányelvei

Szürke gazdaság

Voluntarizmus, ifjúságsegítő programok, közmunka

Nemzeti szolgáltató modellek

Fiatalok irányította szolgáltatások, vállalkozások

Mikrofinanszírozás, ifjúsági vállalkozás

Globalizáció

Fiatalkori migráció

Agyelszívás

A migráció hatásai az otthon maradt fiatalokra

A régi és új „haza” szerepe a fiatal vándorok életkörülményeiben

IV. Ifjúság és jólét

Egészség

Az ifjúság egészségi állapotának javításáról

Ifjúságbarát egészségügyi szolgáltatások

Fiatal nők és férfiak szexuálhigiénéjének, nemzõszervi egészségének elõsegítése

Együttmûködés a nemzõszervi egészség terén

HIV/AIDS

Megelõzés hatékonyabbá tétele

Törõdés a HIV-fertõzõttekkel, AIDS-betegekkel, egyéb érintettekkel

Fiatalkorú gondviselõk segítése, társadalmi-gazdasági, emberi következményeinek csillapítása

Lányok, fiatal nõk

Nemi szerepekhez köthetõ erõszak

Az áldozatok védelmét célzó szolgáltatások javításáról

A nõk elleni erõszak felszámolásáról

Fiatalság és a drog

A droghasználathoz vezetõ fontosabb tényezõk

Droghasználat visszaszorítása, megelõzés

Függõség kezelése, csökkentése túhasználó drogfüggõk körében

Túcsere programok (NEP) túhasználó drogfüggõknek

Fiatalkori bûnözés

Fiatalkori erõszak

Fiatalkori bûnözés megelõzése

Fegyverhez jutás

Rehabilitáció, fogva tartási alternatívák

Fiatalkorú elkövetõk és a jó útra visszatérõ igazságszolgáltatási formák

Fiatalok részvétele fegyveres konfliktusokban

Fiatalok fegyveres konfliktusokba való bevonásának megelõzése

Fegyveres konfliktusokban részt vevõ fiatalok reintegrálásáról

V. Fiatalok és a civil társadalom

Fiatalok részvétele a döntéshozatalban

A fiatalok bevonásának fontosságáról

Fiatalok kormányzati, politikai munkába való bevonásának támogatása

Ifjúsági szervezetek fejlõdésének elõsegítése

Fiatalok az ENSZ-ben

Információs, kommunikációs technológia

Az információs, kommunikációs technológia fontossága a fiatalok helyzetbe hozásához

Az információs, kommunikációs technológia használata oktatási, munkavállalási szempontból az iskolai rendszerekben

Az információs, kommunikációs technológia használata a fiatalok nagyobb részvételéért

Ifjúság és környezet

Környezetvédelem, fenntartható fejlõdés: fiatalok támogatása, mozgósítása

Fiatalok bevonása környezetvédelmi stratégiák tervezésébe

Ifjúság és szabadidõ

Ifjúsági szabadidõs tevékenységek támogatása

Intergenerációs témák

A korosztályok közötti kohéziót segítő intergenerációs szerzõdés

Melléklet

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram

I. Bevezetés

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogramról

Az ifjúság definíciójáról

A fiatalság kifejezés általában a gyermek- és felnőttkor közötti átmeneti időszak jelölője. Noha mást és mást jelent körülményektől, nehézségektől, (szub)kultúráktól függően, a testi, lelki, intellektuális, érzelmi változások a világon mindenütt ugyanazok. Az ENSZ és jelen Útmutató szerint az ifjúság tagja az, aki 15-24 éves, miközben persze egyes országok másféle korszakhatárokat jelölnek meg. Ebben a szövegben az ifjúság, fiatalok szavak fölcserélhetők.

Mi a Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram?

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram (WPAY) egyfajta programterv. Programot ad a nemzeti szintű cselekvéshez, a nemzetközi támogatáshoz a fiatalok életkörülményei, életminősége javításának terén, a feltételek, működési mechanizmusok finomításához.

Az akcióprogram tizenöt prioritási terület köré szerveződik: oktatás, foglalkoztatás, nélkülözés/szegénység és éhezés, környezet, droghasználat, fiatalkori bűnözés, szabadidős tevékenységek, egészség, lányok és fiatal nők, HIV/AIDS, információs-kommunikációs technológia, intergenerációs témák, fegyveres konfliktusok, a globalizáció különféle hatásai, fiatalok hatékony, teljes körű bekapcsolódása a társadalmi, döntéshozatali mechanizmusokba. A program részletes betekintést enged a fenti témakörök, problémák, a velük kapcsolatos kihívások természetébe, és cselekvési javaslatokkal áll elő. Az akcióprogram ezért az egyes kormányokat kívánja segíteni reakcióképessé tenni a fiatalok igényeinek, aspirációinak ismeretében; társadalomjobbító szándékkal.

Mindegyik kiemelt fontosságú terület szoros összefüggéseket mutat. A fiatalkori bűnözés, a droghasználat például ok-okozati viszonyban áll az oktatási, foglalkoztatási, társadalmi szerepvállalási viszonylagos esélytelenség problémakörével. A lányok, fiatal nők oktatási rendszerben tartása késleltetheti a házasság, a gyermekvállalás időpontját pozitív hatást gyakorolva a szüléshez-születéshez köthető mortalitási mutatókra. Az egyik területen mutatkozó befektetés hatással van az akcióprogram többi prioritására, a fiatalok életére. Ezért sürgette Kofi Annan ENSZ főtitkár a világ kormányait, vegyék komolyan a program ajánlásait, és vonják be a fiatalokat azok megvalósításába.

A tizenöt prioritás három nagyobb csoportba rendezhető a felnövés, társadalmi aktív szerepvállalás szempontjából. Együttes áttekintésükkel átfogó képet kaphat az olvasó a fiatalok világáról kultúráktól, társadalmaktól, közösségektől függetlenül. A három nagyobb csoport a következő: (a) fiatalok a globális gazdaságban – éhezés, nélkülözés, oktatás, foglalkoztatás, globalizáció; (b) ifjúság és jólét – egészség, droghasználat, lányok és fiatal nők helyzete, bűnözés, fegyveres konfliktusok, HIV/AIDS; (c) fiatalok és civil társadalom – információs, kommunikációs technológiák, környezet, szabadidő, részvétel a döntéshozatalban, intergenerációs viszonyok.

Fiatalok a globális gazdaságban

Nélkülözés/szegénység és éhezés

200 milliónál több fiatal, az ifjúság 18%-a napi megélhetési költségeit egy dollárnál kisebb összegből kénytelen fedezni, 515 millióan pedig két dollárnál kevesebből. A jövedelmi adatok azonban nem pontosan tükrözik a nélkülöző fiatalok helyzetét. A nélkülözés nem csupán a szűkös anyagiakon keresztül mutatkozik meg, hanem a korlátozottan elérhető közszolgáltatásokon, az alapvető emberi jogok védelmének, kielégítésének hiányán keresztül is. A nélkülözés mindenképpen összefügg az erőforrásokhoz (föld, szakismeret, tudás, tőke, társadalmi kapcsolatok) jutás, az azok fölötti ellenőrzés hiányával. Ezek nélkül az emberek nehezebben jutnak el intézményekhez, piacokhoz, munkához, közszolgáltatásokhoz. Az éhezés és elégtelen táplálkozás továbbra is az emberiség legkomolyabb problémái közé tartoznak, gyakran egyszerűen elzárják a gyermekeket, fiatalokat a társadalomtól.

Oktatás. Noha egyre több gyerek és fiatal kerül be az alap-, közép- és felsőfokú oktatásba, akadnak még kihívások. A fejlődő országokban még mindig rengetegen képtelenek iskolába

vinni gyermekeiket a helyi viszonyok miatt. Továbbra is szűkölködnek oktatási lehetőségekben bizonyos csoportok: lányok, fiatal nők, migráns csoportok, menekültek, kitelepítettek, utcagyerekek, őslakosok, vidéki fiatalok, mozgáskorlátozott, értelmi fogyatékos fiatalok. Noha a mai fiatal generációk a legjobban képzettek, az oktatás minősége, a munkaerőpiac elvárásaira fölkészítő kapacitása továbbra is komoly kihívások.

Foglalkoztatás. Annak ellenére, hogy egyre több évet töltenek a fiatalok az oktatási rendszerben, a fiatalok munkanélküliek száma csúcspontot ért, és a fiatalok két-háromszor gyakrabban válnak munkanélkülivé felnőtt társaikhoz képest. A fiatal munkanélküliek aránya a szubszaharai övezetben, a Közép-Keleten és Észak-Afrikában a legmagasabb. A megfelelő jövedelmet biztosító állás megtalálásán túl egyéb problémákkal is szembesülniük kell ezeknek a fiataloknak, mint például az írástudatlanság, nem megfelelő képzés és az iskolából a munkaerőpiacra való átmenet nehézségei.

Globalizáció. Leginkább talán a fiatalok képesek alkalmazkodni a globalizáció jelenségeihez, kihasználni az általa mutatkozó lehetőségeket. Míg a világ néhány térségében soha nem látott fejlődés következett be a társadalmi-gazdasági integráció következtében, a globalizáció jótéteményei egyenlőtlenül oszlanak el. A fiatalok foglalkoztatási esélyeire, migrációs mintáira egyszerre hat pozitív és negatív irányban a globalizáció. A globalizáció mélyreható változásokat hozott az ifjúsági kultúra, fogyasztói magatartás terén is, nem beszélve a globális ifjúpolgárság és aktivizmus megnyilvánulásairól.

Fiatalok és jólét

Egészség. Az egészségügyi problémák közé elsősorban a biztonságos, higiénikus életkörülmények hiánya, elégtelen táplálkozás, fertőző, paraziták okozta, ivóvíz útján terjedő betegségek, dohányzás, túlzott kockázatvállalás, sérüléssel végződő önveszélyes cselekvési formák tartoznak. Számos országban nincs megfelelő szexuális felvilágosító program, szolgáltatás a HIV terjedését megelőzendő. A korai terhesség problémáját jó néhány országban sikerült kezelni, mégis további figyelmet igényelnek a korai terhesség veszélyei, a vele járó potenciális komplikációk.

HIV/AIDS. Mintegy tízmilliónyi fiatal HIV/AIDS-fertőzött él ma a világon, elsősorban Afrikában és Ázsiában. Nélkülözés, a védekezéssel kapcsolatos alapvető információk hiánya, stigmák, oktatási lehetőségek, nemek közötti egyenlőtlenség: csak néhány azon tényező közül, amelyek még sebezhetőbbé teszik a fiatalokat. A fiatal lányok és nők a leginkább érintett csoport, akik a legtöbb esetben kénytelenek magukra vállalni a családfenntartás terhét a HIV/AIDS sújtotta közösségekben.

Fiatalok részvétele fegyveres konfliktusokban. A létező, fiatalok védelmére hivatott nemzetközi jogi keretek ellenére még ma is soroznak be fiatalokat háborús helyzetekben, kényszerítik őket munkára, lányok és nők tömegei kerülnek veszélyes helyzetbe a fegyveres konfliktusokkal járó szexuális kiszolgáltatottság okán. Persze a többség nem kerül ilyen helyzetbe (még a leginkább veszélyeztetett térségekben sem), a bűnösök és áldozatok oldalán is állnak fiatal emberek a bizonytalan, kaotikus állapotok közepette. Akárhol is legyenek a konfliktusok során, halmozottan hátrányos helyzetbe kerülnek oktatási, szociális, gazdasági és szocializációs szempontból.

Droghasználat. A droghasználók, drogfüggők köre soha nem látott módon nő, ami a legkülönfélébb következményekkel jár: erőszak, balesetek, sérülések. Az intravénásan beadott drogok használói olyan betegségeket kockáztatnak, mint a HIV/AIDS és a hepatitisz.

Fiatalkori bűnözés: a fiatalok által elkövetett bűncselekmények a közfelfogás szerint továbbra is fenyegetést jelentenek a társadalomra. A legtöbb fiatalok elkövető azonban a legritkább esetben vesz részt súlyos bűncselekményekben. Döntő többségük graffiti, lopás vagy garázdaság/közbotrányokozás miatt kerül bíróság elé. Szinte megszámlálhatatlan azon tényezők száma, amik a bűnözés világa felé terelnek egy fiatal kezdve a gazdasági pangástól és magas munkanélküliségtől a közösségi és családi erőszak korai megtapasztalásáig.

Lányok és fiatal nők. A felsőoktatási, munkaerőpiaci egyenlő esélyek biztosítása továbbra is problematikus egyes országokban, akárcsak a nőekkel kapcsolatos negatív sztereotípiák jelenléte. A nemi különbségeken alapuló erőszak folytatódó jelenléte a gazdaság és társadalom alsóbb és felsőbb rétegeiben az igazságszolgáltatáshoz, szociális intézményekhez való korlátozott hozzáférés problémaköréire hívja föl a figyelmet: tartós jelenléte lányok és nők tömegeit fenyegeti, személyes álmaik beteljesíthetetlenek maradnak félelmeik, bizonytalanságérzetük árnyékában.

Ifjúság és civil társadalom

Részvétel a döntéshozatalban. Az elmúlt évtizedben egyre többen ismerték föl a fiatalok döntéshozatalokba való bevonásának fontosságát. A fiatalok bevonása az otthoni, iskolai, közösségi ügyek intézésébe nemcsak a társadalmi-gazdasági környezetre van jótékony hatással, hanem személyiség- és jellemfejlődésükre is. A fiatalok ilyen értelmű jelenléte alapvető fontosságú az akcióprogram szempontjából.

Információs és kommunikációs technológia. Az információs és kommunikációs technológia elburjánzása a globalizáció jelenségköréhez köthető, amely egyrészt esélyeket (oktatás, foglalkoztatás, közreműködés), másrészt kihívásokat hoz magával. Noha a legtöbb országban az internethasználók jelentős hányada fiatal, komoly különbségek mutatkoznak városi és vidéki fiatalság, nők és férfiak internet-hozzáférése között mind országos, mind pedig nemzetközi szinten.

Szabadidő. Az utóbbi időben egyre komolyabb szerepet kap a szabadidő a fiatalok társadalmi aktivizálása, identitásképzése, kultúramegismerése szempontjából. A szabadidő nem lehet csupán a privilegizáltak kiváltsága, hiszen a szabadidő egyszerre a személyes fejlődés és a közjólét fontos eleme. Rengeteg fiatal vállal önkéntes munkát, kortárs oktatást, társadalmi szerepet szabadidejében.

Környezet. A fiatalok ez irányú elkötelezettsége egyre nyilvánvalóbb, egyre inkább ők lesznek a környezettudatos gondolkodás szószólói a közösségen belül. Annak tudatában, hogy az őket körülvevő környezet minősége különösen fontos egészségük, jövőbeni esélyeik szempontjából, az ifjúság lépett elő a fenntartható fejlődés, környezetvédelem témaköreinek legfontosabb képviselőjévé helyi, nemzeti és nemzetközi szinten.

Intergenerációs viszonyok. A demográfiai változások ismeretében tudható, a világ fiataljainak száma arányában csökken, míg a hatvan fölöttieké nő. Az idősebb generációk jólétére nézvést alapvető fontosságú az ifjúság fejlődése, hiszen 2050-re tíz idős emberből nyolc a fejlődő országokban fog élni (2005-ben ez az arány tízből hat volt).

Hogyan jött létre az akcióprogram?

Az ENSZ-ben már régen fölismerték, a fiatalok sikeres átmenete a felnőttkorba kulcsszerepet játszik az őket körülvevő társadalom továbbfejlődésében. 1965-ben az ENSZ tagállamai közös nyilatkozatot adtak ki az emberek közötti megértés és kölcsönös tisztelet, a béke gondolatköre és fiatalság támogatásáról.

Két évtizeddel később, 1985-ben az ENSZ közgyűlése a nemzetközi ifjúsági év kapcsán Közreműködés, fejlődés és béke című iratában hívta föl a figyelmet a fiatalok egyre fontosabb szerepére, a bennük rejlő potenciálra az ENSZ Charta céljainak eléréséhez.

A közgyűlés még ugyanabban az évben elfogadta a további teendők keretét, mint különféle alcsoportokból összetevődő, tág kategóriát állítva szemben egy demográfiailag könnyedén leírható entitással. A nemzetközi ifjúsági év tizedik évfordulóján, 1995-ben az ENSZ újfent kinyilvánította elkötelezettségét az ifjúság iránt: hogyan reagáljon a nemzetközi közösség az ifjúságot érintő újabb kihívásokra a millennium küszöbén. Egy nemzetközi stratégia elfogadása, a Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram megfogalmazása történt meg ekkor azzal a céllal, hogy hatékonyabban lehessen a fiatalok esélyeit rontó, társadalmi szerepvállalását akadályozó problémákkal szemben fellépni.

Jelen kiadványról

Miért éppen így?

A Nemzetközi Ifjúsági Akcióprogram arra ösztönzi a kormányokat, legyenek érzékenyebbek a fiatalság céljaira, szükségleteire, világjobbító szándékára. A fiatalság az előrelépés egyik legkomolyabb erőforrása, a társadalmi változás, gazdasági fejlődés, technológiai innováció kulcsszereplője. A fiatalok különleges szükségleteinek fölismerése, kezelése, alapvető emberi és szabadságjogaik tiszteletben tartása befolyásolja a jelen gazdasági, társadalmi viszonyait,

az eljövendő generációk életkörülményeit, életminőségét.

A legkülönfélébb szintű ifjúságpolitika, ifjúsági programok tervezéséhez, megvalósításához új lendületre van szükség. Közben rengeteg kiadvány segíti az ifjúság problémáinak, nehézségeinek megértését, ez a kiadvány konkrét cselekvési javaslatokkal próbálja segíteni a fiatalok mindennapjaira befolyással lévő politikacsinálók, programkészítők munkáját.

Kiknek szól ez a könyv?

A közgyűlés arra ösztönzi a világ kormányait, jelen akcióprogram alapján tegyenek az ifjúsághoz kapcsolódó kezdeményezéseket. A kiadvány célközönségének tekinthetők kormányzati minisztériumok, parlamenti képviselők, ifjúsági ügynökségek, helyi és regionális önkormányzatok.

Fontos a fő kockázatvállalók, a civil szféra, a média, magánszektor, szülők, a nemzetközi közösség és természetesen az ifjúság szerepére is utalni az együttműködés fontosságát hangsúlyozandó a projektek és programok megvalósításában.

Miként áll össze?

Az útmutató célja az ifjúság helyzetének javítása, széleskörű társadalmi közreműködésük segítése. Mindezek alapjául az akcióprogram szolgál, amely három főbb csoportra osztja az ifjúságra jellemző kihívásokat. Fontos ésszben tartani, az egyes csoportok szoros összefüggésben állnak egymással.

Egy szövegrész mindig az adott prioritás mögött húzódó koncepció vizsgálatával indul (tapasztalatok, módszerek, irányelvek), és jogok, esélyek, életminőség témakörei felé mozdul el. Az egyik legfontosabb szempont: mindig megpróbálni részletesen válaszolni a hogyan kérdésre, ugyanis ez a legpraktikusabb módja megfelelni a lehetséges olvasók elvárásainak.

Noha a cselekvési javaslatok elsősorban kormányzatoknak szólnak, a programok sikeres tervezése, kivitelezése, értékelése egyéb közreműködők kockázatvállalásán is múlik: magán az ifjúságon, civil szférán, magánszektoron, szülőkön, ENSZ ügynökségeken és alapítványokon és a nemzetközi közösségen. Ezért fontos mindegyik szereplő számára jelen kiadvány ismerete, mert elengedhetetlenül fontos összehangoltan cselekedni mind kormányzati-intézményi, mind pedig társadalmi szinten.

Ez a szöveg számos, az ENSZ, civil szervezetek, akadémiai és ifjúsági csoportok forrásaiból táplálkozott. Míg egyes témák jobban előtérbe kerülhetnek az adott kontextustól függően, az egyes részek végén összeállított bibliográfia alapján bárki kellő mennyiségű további információhoz juthat érdeklődési körének megfelelően.

Ifjúságpolitikáról, ifjúsági programokról

Miért fontos befektetni az ifjúságba?

Az ifjúságba való befektetés stratégiai fontosságú, mindamellet rendkívül költségghatékony válasz a jelenkori fejlődési irányok okozta kihívásokra, ideértve a Millenniumi fejlesztési célok eredményeit.

Az efféle befektetésekkel kapcsolatos információk rendezettségi állapota nagyon alacsony; gyakran szinte képtelenség információkat gyűjteni, mivel az adatok alapvetően két nagy csoportra oszlanak: gyermekekre és felnőttekre a kettő közötti bármiféle kontinuitás nélkül. Mi azonban tisztában vagyunk vele, befektetni az ifjúságba nem csupán a fiatalság jóléte iránti elkötelezettség, hanem szerteágazó következményekkel jár az élet minden területén.

A ma 15-24 éves korosztályának száma több mint egymilliárd, a Föld népességének 18%-a. Döntő többségük fejlődő országokban él. A kihívások egyértelműek: 200 milliónyi fiatal él napi 1 USA dollárnál kevesebből, 130 millió az írástudatlanok száma, tízmilliót meghaladja a HIV-fertőzöttek száma, 95 millióan munkanélküliek. Az ENSZ tagállamai és szervezetei mindazonáltal egyre inkább tisztában vannak az ifjúságba való befektetés fontosságával. Ez a kiadvány ennek fölismérésében segít: az ifjúságnak megfelelő erőforrásokra, információkra és esélyekre van szüksége a benne rejlő potenciál kiaknázásához.

Hogyan segíthetik, ápolhatják a tartós programok a fiatalok jogait?

Az akcióprogram kivitelezéséhez szükséges környezet megteremtésében különféle tényezők játszanak szerepet. Első lépésként biztosítani kell a fiatalok számára az alapvető emberi és szabadságjogokat. Egy kormánynak mindig föl kell lépnie ezen jogok megsértése, a diszkrimináció ellen. Kötelessége a különféle kulturális, vallási, filozófiai, erkölcsi értékrendek sokszínűsége tiszteletének, tolerálásának támogatása, a fiatalok esélyegyenlőségének, biztonságának, társadalmi közreműködésének propagálása.

A fiatalok társadalmi hasznosságát a jogaik nézőpontjából, azok középpontba helyezésével szabad csak szemlélni. Az írásos keretbe foglalt emberi jogi keretek (Emberi jogok általános nyilatkozata, Nyilatkozat a fejlődéshez való jogról, Nemzetközi Munkaügyi Szervezet konvenciói a fiatalok munkakörülményeiről) egyértelműen bizonyítják a nemzetközi közösség fiatalok jogai iránti elkötelezettségét. **Universal Declaration of Human Rights and the Declaration on the Right to Development International Labour Organization** A fiatalok oktatáshoz, munkához, egészséghez való jogairól számos nemzetközi program tett tanúbizonyságot, nem beszélve a sajátos ifjúsági csoportok (városi/vidéki ifjúság, diákok, fiatal munkavállalók, fogyatékkal élők) szükségleteinek hangoztatásáról. A fejlődéshez való jog alapvető fontosságú a fiatalok előrelépésének folyamatában, illetve közvetlenül köthető egyéb, fent említett jogokhoz.

A fiatalok mindennapjaira hatást gyakorló irányelvek meghatározásakor a következő szempontokat nem szabad szem alól téveszteniük:

- Közvetlen kapcsolat a jogokkal
- Elszámolhatóság és jogrend
- Helyzetbe hozás
- Közreműködés, bevonás
- Diszkriminációmentesség, külön odafigyelés a sebezhető csoportokra.

További tudnivalók a jogközpontú megközelítésmódról:

<http://www.unhchr.ch/development/approaches-04.html>

Míg néhány emberi jogi kötelezvény arra szólítja föl a kormányokat, hogy tartózkodjanak az egyén jogait sértő döntésektől, számos közülük éppen ösztönzi őket, hogy tegyenek lépéseket a sebezhető emberek védelme érdekében: a jogalkotási folyamaton túl segítsék őket különféle szolgáltatásokkal. Mindazonáltal a prioritások kijelölésének, új programok beindításának folyamata a megfelelő erőforrások hiányában rendkívül nehézkes. Gyakran megesik, hogy az egyik területre való forrásátcsoportosítás máshonnani elvonást jelent. Azt sem árt észben tartani, hogy nem minden program igényel nagy befektetést, némelyik igazán sikeres kezdeményezés alig járt költségekkel.

Egyszóval, bármilyen adott fejlettségi szinten álljon is egy ország, mindig lehet azonnali lépéseket tenni. A Gazdasági, szociális, kulturális jogok nemzetközi egyezményében megfogalmazott egyi megközelítés szerint a kormányoknak lépéseket kell tenniük „a bevonható források maximalizálására azon célból, hogy a jelen egyezményben leszögezett jogokat a lehető legszélesebb körben biztosíthassák”. A szöveg megfogalmazói utalnak arra, hogy lehetnek a programokhoz, tevékenységi körökhöz rendelhető fizikai, humán és pénzügyi erőforrásoknak korlátai, ám ezzel egyidejűleg fölismeri, fontos a jogok keretbe foglalása, partnerek és folyamatosság kell a jogok legszélesebb körű biztosításának eléréséhez. A kötelezettségek sarokpontjainak kijelölése azért hasznos, mert bármilyen specifikus kontextusba átültethetők, miközben továbbra is visszautal ezen jogok egyetemlegességére, oszthatatlanságára, a betartásuk ellenőriztetésével kapcsolatos felelősségre.

Miért van szükség nemzeti ifjúsági stratégiára?

A nemzeti ifjúságstratégia olyan vízió, amely segíti a közösség elkötelezését, meghatározza a szerepeket, körülírja azokat, ami elengedhetetlen a közreműködők számára, legyen szó bármilyen kormányzati szintről vagy egyéb aktorokról is. (Erről bővebben ld. a 2. fejezetet.) E stratégia formába öntése, artikulálása és megvalósítása a legkülönbélebb közreműködők bevonásával kell történjen, hiszen így érhető el széleskörű konszenzus, így lehet leginkább szem előtt tartani az ifjúság szükségleteit.

A stratégia integrációjának, kivitelezésének egyik lehetséges útja a középpontba állítás (maunstreaming). Érdemes megfontolni az ifjúságstratégia integrálását a politikai napirend fő sodorvonalába, a fiatalok számára fontos témák kommunikálása (amelyek egyébként a felszín alatt maradnának), érdemes bevonni őket a tervezés, döntéshozatal mechanizmusaiba. Jónéhány, az ifjúság számára döntő jelentőségű téma szenved tartósan az odafigyelés hiányától: hangsúlyosabb megvilágításuk tartósan javítja a közvélemény, a politikacsinálók tudatos ráhangoltságát. A stratégia középpontba állításával hatékonyabbá tehető az adatgyűjtés, a periférián rekedt vélemények, nézetek dokumentálása. A kormányzatok ifjúsági kihívásokkal kapcsolatos reagálási képességének javításakor is jó szolgálatot tehet a mainstreaming, hiszen segít megvilágítani a problémák jogi, költségvetési, programalkotási vonzatait.

Mi a hatékony ifjúságpolitika tervezésének tíz lépése?

Számos ország már az akcióprogram mentén fogalmazta meg ifjúságpolitikai irányelveit. Ezen a szinten elengedhetetlen szem előtt tartani az akcióprogram ajánlását: a kormányok és ifjúsági szervezetek támogassák „a nemi egyenlőség perspektívájának középpontba állítását minden szinten”. Az ifjúságpolitikai irányelvek megfogalmazásának folyamatában, elsősorban nemzeti szinten, a kormányoknak és egyéb kockázatvállalóknak érdemes tekintettel lenniük az alábbi lépésekre:

1. Résztvevők bevonása: az összes kockázatvállaló bevonása és helyzetbe hozása a tervezés, megvalósítás, értékelés folyamatában. Az ifjúsági és civil szervezetek, minisztériumi osztályok és ENSZ ügynökségek mind hozzájárulhatnak a sikeres munkához. Bevonásukkal az ifjúság adottságainak, elvárásainak leginkább megfelelő program születhet, amit széleskörű megértés és támogatás kísérhet a kivitelezési fázisban.

2. Légy tisztában a helyzettel és készítsess felmérést a szükségletekről: el kell készíteni a fiatalok fejlettségi szintjének profiljait nemzeti szinten. Az akcióprogramban megfogalmazott prioritási területek szolgálhatnak az elemzés alapjául. Az ifjúságpolitikai tervezés célja a fiatalok egyéni és szabadságjogainak biztosítása, kiaknázhatósága, amely jogok felmérése segítheti az ifjúság helyzetének analizálását. Egy pontos kép megrajzolásához elengedhetetlen feltétel párbeszédet kezdeményezni az ifjúsággal életük kihívásairól a folyamat kezdetétől (tervezés) a végéig (értékelés). Az elemzés levezénylésekor fontos a kor, nem, lakóhely, iskolázottsági fok szerinti differenciális szem előtt tartása, a család jövedelmének meghatározása a sebezhető csoportok látásához, a nekik megfelelő prioritások megfogalmazásához. A pénzügyi adatok rendszerint gyerekek és felnőttek vonatkozásában jelennek meg, a fiatalokra költött pénzek konkretizálása megnövelheti a befektetések határfokát.

3. A sebezhető csoportok meghatározása: a szükségletek, a helyzet feltérképezésének részeként szükséges meghatározni, mik tesznek sebezhetővé egy ifjúsági csoportot (pillanatnyi körülmények, politikai viszonyok, történelmi-társadalmi okokra visszavezethető kirekesztés, diszkrimináció). A nemzetközileg elfogadott emberi jogok minden emberre egyformán értendők, ám értelmet csak akkor nyernek, ha a döntések hozói látják, kikhez nem érnek el a szolgáltatások, kiknek a szükségleteire nem kínál megoldásokat a nemzeti ifjúságpolitika. Néhány esetben az is előfordulhat, hogy a sebezhető csoportok problémáinak figyelmen kívül hagyása hosszabb távon komolyan hátráltatja a gazdasági növekedést. Egy csoport sebezhetőségének fölismerése gyakran a szokásosnál is alaposabb adatgyűjtést igényel.

4. Légy tisztában az erőforrásokkal: fontos tudni, mi adott, és milyen befektetésre van szükség, aminek alapja az elérhető és a szükséges erőforrásokról készített ifjúságspecifikus, nemzeti szintű profil. Erőforrásnak tekinthetők kormányzati irányelvek, programok, pénzek, civil szervezetek, ifjúsági szervezetek, magánkezdeményezések, hálózatok, szakértői és jogi csoportok. Érdemes látni, mennyi időt és energiát szánnak az egyes kormányzati szervek és intézmények az ifjúságpolitikának. Az erőforrások meghatározásához hozzátartozik még bizonyos tényezők vizsgálata, amelyek megnehezítik a szolgáltatásokhoz való hozzáférést: elégtelen információk, túlzott költségelvárás, szolgáltatók és fiatalok közötti bizalom szintje. Mindezek túl pedig egy költségvetés allokálása is befolyásolja az erőforrásokat. Mindig meg

kell vizsgálni, mik az aktuális szükségletek, kezelésükhöz milyen források rendelkeznek éppen és fontos tudni, jelentkezik-e egy adott program költségvetésére egy helyi vagy nemzeti szintű költségvetésben.

5. Tervezz költségvetést a megvalósításhoz: noha az ifjúságpolitika olyan terület, ahol különféle osztályok, minisztériumok és ügynökség összehangolását kell megoldani, fontos, hogy a munkát irányító központi ügynökség saját költségvetéssel rendelkezzen, és saját felelősségi körében oszthassa el bizonyos részét. Ha nem megfelelően tölti be szerepét, a többiek könnyen hitüket veszítik, beleértve a fiatalokat, akik részt vettek a tervezésben és végrehajtásban.

6. Tanulj a múltbéli tapasztalatokból: a múltbéli sikerek és kudarcok forráskönyvét át kell tekinteni. Érdemes dokumentálni mindazt, ami jól működött, a helyes gyakorlatot, hiszen ami egy adott helyzetben már bevált, alkalmazható lehet egy másikban is. Számos kormányzat talált rá a helyes útra, fejlesztett ki sikeres ifjúsági programokat. A tapasztalatcsere természetesen nem csak kormányzati szervek, hanem ifjúsági és civil szervezetek között is végbemehet.

7. A végrehajtáshoz egy élesen megvilágított vízió kell: a nemzeti akcióterv kereteit az ifjúság szükségletei és az adott költségvetés határozzák meg. A nemzeti terv vagy az ifjúságpolitika irányelvei legyenek ismertek mind nemzeti, mind pedig helyi szinten a megfelelő szintű politikai és társadalmi elkötelezettség eléréséhez. A nemzetközi programokat és irányelveket esetleg le kell fordítani regionális, helyi szintre az ottani igények ismeretében. A kommunikációs csatornák kiépítése és fenntartása javítja az egyes szereplők közötti kapcsolattartást a megvalósítás során, elősegítik az információk terjesztését, a kölcsönös tapasztalatcsere a megértés elmélyítését szolgálhatja. A nemzeti ifjúságpolitika adoptálásához és végrehajtásához politikai szándék szükségeltetik. Ha a mindennapokat érintő törvényhozói szándékról és új programokról tájékoztatni kívánjuk a polgárokat, támogatásra kell lelnünk és az erőfeszítések szükségességének hangsúlyozására kell rámutatnunk.

8. A megvalósítás menetének kedvező intézményi struktúra fölállítása: egy vezető ügynökség (vagy a minisztériumokon belüli fókuszpontok) létrehozatala elengedhetetlen egy olyan hatékony rendszer részeként, amelyik az ifjúságpolitikai koordinációért felel. Az egyes szektorok közötti összehangoltság az előrelépés alapja. Egy vezető ügynökség képes koherenciát teremteni az egyes irányelvek és programok között, illetve koordinálja az egyes szereplőket; bizonyos programok például csak az igazságügyi, oktatási és munkaügyi minisztériumok együttes bevonásával működnek. Az ügynökség lehet maga egy minisztérium vagy minisztériumi osztály, amelynek a tevékenységek összehangolása a feladata az ifjúságpolitika nemzeti szintű, sikeres integrálásának céljával.

9. Alakíts ki cselekvőképes partneri viszonyokat: noha az ifjúságpolitikai irányelvek megfogalmazása legtöbbször kormányzati kézben van, megtervezésük, végrehajtásuk és értékelésük más kockázatvállalók (ifjúság, civil társadalom, magánszektor, szülők, ENSZ szervek) szerepvállalásán is múlik. Az együttműködés, intézményi támogatás és partnerség stabilabb befektetéseket eredményez. A partnerség alapjául szolgálhat maga az ifjúság támogatása mint cél, úgy tekinteni rájuk, mint hatékony partnerekre és fontos érdekeltekre (erről bővebben lásd a II. részt).

10. Az ellenőrzésen és értékelésen keresztül halmozz föl többlettudást és tervezz jobb programokat: az újabb trendek és igények megjelenésével újra kell definiálni a célokat a meglévő programok hiányosságainak, eredményeinek fényében. Az ellenőrzés meghatározható úgyszólván, mint egyfajta rutinfolyamat egy programmal kapcsolatos elsődleges információk begyűjtésére, a kívánt célok elérésének vizsgálatára, míg az értékelés azon tevékenységek összessége, amelyek a program hatását, értékét mérik föl. Ezekbe a tevékenységekbe bekapcsolódni számos tanulsággal jár. Népszámláláskor, nemzeti szintű vizsgálatok során érdemes lenne az ifjúsággal kapcsolatos kérdéseket is föltenni. Mindezek mellett speciális felmérésekre van szükség a kvalitatív indikátorok (nézetek, attitűdök, aspirációk) ismeretéhez.

II. A partnerség szükségességéről

Mi a partnerség szerepe a WPAY céljainak elérésében?

Csak a kormányzati, kormányközi és civil entitások nemzeti, nemzetközi és regionális szintű közreműködésével válhat az akcióprogram többé egyszerű „globális szándéknyilatkozatnál, cselekvési mintánál” (A/RES/50/81 13 March 1996). A politika irányító szerepet kell vállaljon a partnerség támogatásának folyamatában, hogy megvalósulhassanak a program célkitűzései, lefuthassanak a hozzá kapcsolódó projektek.

Az itt vázolt megvalósítási stratégiák irányítása kormányzati feladat, de az eredeti elgondolás szerint minden kockázatvállaló bekapcsolódna ezen a szinten is. Egy kormányzat elsősorban polgárai biztonságáért és egészségéért felelős, illetve biztosítani kell, hogy tettei értelmesek és a távolabbi jövőbe mutatók a releváns aktorok közötti összehangoltság által. Az ifjúság életkörülményeinek javításában megmutatkozó tartós kormányzati szerepvállalását más közreműködők is ki kell egészítsék: ifjúsági programokban érdekelt civil szervezetek (nehogy két különböző szerepvállaló ugyanazt a feladatot lássa el, vagy pénzügyi és humán erőforrások hiányában részeredmények szülessenek).

Más szerepvállalók bevonásához nem elegendő csupán konzultálni. Egy kormányzatnak mindig mérlegelnie kell a reform lehetőségét mind strukturális, mind pedig intézményi szinten a kommunikáció fenntartása mellett, miközben lehetővé teszi a közösségek számára nézeteik képviselését, közvetítését. Egy intézményi reform során nem szabad bekalkulálandó nyűgként tekinteni a fiatalokra. Ha változtatni szeretnénk életkörülményeiken, át kell alakítani a szervezeti kereteket.

Az irányelvek lefektetése, egy program beindítása előtt szükséges a szerepek tisztázása a folyamat résztvevői között. A vezetők kijelölése, a megvalósítás során különösen fontos szerepet játszó csoportok megtalálása meg kell történiük függetlenül attól, kik ők: szülők, civil szervezetek, a privát szektor, egy minisztérium. Noha kiválasztásuk sokszor környezetfüggő lehet, a fiatalság fejlődése szempontjából ezek a partnerek kulcsfontosságúak.

A továbbiakban áttekintett kulcsszereplők a III-V. rész minden pontjában érdekeltek.

Országgyűlési képviselők

A parlamenti képviselők és más választott tisztviselők a társadalom irányítói. Mandátumuk, morális kötelességük és a velük szembeni közbizalom vezérli őket választóik érdekeinek képviselőik. Különös a felelősségük abban, hogy személyes példájuk másoknak cselekvési mintául szolgál; fokozottan igaz ez a fiatalokra. Törvényekről szavaznak, egymásnak feszülő érdekek között közvetítenek, a prioritások kijelölésére hivatott vitákban vesznek részt. A politikai irányítás szükségességét támasztja alá az is, hogy a törvényhozás ellenőrzi a nemzeti forrásokat, határozza meg a napirendet és a költségvetést.

Az akcióprogram megvalósításához kell a mindenkorai törvényhozás a maga, költségvetés megteremtő, szabályozó, adminisztratív tevékenységi köreivel. Gyakran érezhető összehangolatlanosság a különböző kezdeményezések és anyagi háttérük között. Máskor a pénzügyi keretek adottak ugyan, de az adott régió nem képes hozzárendelni a megfelelő humán erőforrást a programhoz vagy szolgáltatáshoz. A törvényhozóknak tisztában kell lenniük a lehetséges hátráltató tényezőkkel, amik működésbe lépve könnyedén eltéríthetik a pozitív szándékokat. Egyszerre hasznos és szükséges megoldást találni a meglévő kapacitás hiányára a magánszektor, civil szféra, közösségi vezetők, fiatalok mint partnerek útján.

Egyre több kormányzat híve a decentralizációnak az irányelvek, fejlesztési programok és a törvényalkotás szintjén is a lokális erők gyarapítása végett. A felelősségi körök ilyenén átruházása azonban nem mindig párosul megfelelő erőforrásokkal, képzéssel. Mégha a források rendelkezésre is állnak, nem biztos, hogy áll mögöttük kapacitás. A parlamenti képviselők és minisztériumok ezért válnak kulcsszereplőkké: a fejlődést támogató nemzeti keret megfogalmazásával ösztönzik és felhatalmazzák a helyi és regionális erőket arra, hogy hatékonyan közvetítsék az ifjúság fejlődését elősegítő programokat, irányelveket.

Minisztériumok és ügynökségek, helyi önkormányzat

A minisztériumok és ügynökségeik viselik az ifjúságra hatással lévő programok és irányelvek generálta felelősség terhét elsősorban. Ehhez meg kell teremteniük az adatgyűjtések, véleményvizsgálatok és egyéb kikérdezések eszközhátterét, hogy valamiféle képet kaphassanak az ifjúság jogainak és esélyeinek állapotáról. Kutatási kapacitásuk, levezénylési, ellenőrzési, értékelési képességük, a meglévő törvényi keret hatásvizsgálata lényeges előfeltétele a hatékony programoknak. Fontos a megfelelően kialakított struktúra, ami képes helyi, regionális szintre lefordítani a nemzeti ifjúságpolitikai programot (megfontolandó az Ifjúságügyi Minisztérium fölállítása).

Az olyan minisztériumi programok, amelyek kifejezetten az ifjúságra fókuszálnak, nem túl gyakoriak, inkább az általános tervezés részei. Amikor az ifjúság konkrétan megjelenik a tervezésben, néha azon feltételezésre hagyatkoznak, hogy a teljes célközösségnek szánt jótékony hatásokból nekik is csurran-cseppen majd valami. Egy olyan társadalom támogatásához, amelyik minden szempontból számít saját ifjúságára, a felelős minisztériumoknak meg kell határozniuk a leghatékonyabb cselekvési irányokat, így például azt is, vajon egy általános vagy egy célirányosabb megközelítésmód hozza meg a kívánt eredményeket. A célirányosabb megközelítésbe tartozó, az ifjúságot foglalkoztató témák közé sorolható a vidéki ifjúság bevonása képzési/foglalkoztatási programokba, fiatal nők szürke gazdaságbeli domináns szerepvállalásának kezelése és a fiatal nők felsőoktatásba kerülési esélyeinek javítása.

A minisztériumokon keresztül érkező kormányzati pénzforrások korlátait a mandátum lejárása, pénzhiány, a humán erőforrás vagy a szakértők hiánya jelenthetik. Ahol nincs egy kellő színvonalon dolgozni képes kormányzati ügynökség az adott projekt vagy program sikeres levezényléséhez, szükség lehet egyezséget kötni olyan szereplőkkel, akik rendelkeznek a megfelelő szaktudással, vagy képesek az ügynökségek összehangolására. A hatékonyság maximalizálásához, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosításához figyelembe kell venni az intézményi hatáskörök bővítésének lehetőségét a költségek tervezésekor.

Egy képviselő, egy minisztérium program alkotási, -végrehajtási képessége szempontjából fontos a párbeszéd megalapozása a fiatalokkal és szervezeteikkel, hogy képesek legyenek odafigyelni és reagálni nézeteikre. Érdemes észben tartani a méltányosság elvét. Ha például az Egészségügyi Minisztérium fölállít egy ifjúsági tanácsadó testületet, az abba meghívott fiatalok az ország ifjúságának keresztmetszetét adják.

Egy kormányzat ültesse le egy asztalhoz a kockázatvállalók körét, és tegyen tanúbizonyságot arról, az ifjúság igényeire képes válaszolni ügynökségein, partnerein, a civil társadalmon, a privát szektoron keresztül.

A polgárok, a fiatalok leginkább kézzelfogható közelségében a helyi önkormányzat van, ezért nélkülözhetetlenek az ifjúság társadalmi szerepvállalásának propagálásában.

A helyi önkormányzat közvetlenül felelős az ifjúság jogainak védelméért, a közösség kohéziójának fenntartásáért, az egészséges környezetért, a megfelelő életkörülményekért, a társadalmi-gazdasági fejlődés fenntarthatóságáért. Egy helyi önkormányzat a politikai iránymutatáson túl valamiféle jövőképpel is kell bírjon mind az egyének, mind pedig a civil szféra vonatkozásában. Érdemes ösztönözniük az ifjúság bevonását nemcsak a helyi törvényhatóság munkájába, hanem a család, iskola, egyéb helyi közösségek szintjén is.

A helyi választott vezetők, köztisztviselők is hajlamosak csak arra koncentrálni, ami a dolguk, és nem figyelni az összefüggésekre. A szűklátókörűség orvoslására ajánlatos lenne folyamatosan kapcsolatban állni az ifjúság különféle csoportjaival, a velük érintkező egyéb szakemberekkel (szociális munkások, tanárok, egészségügyi szakemberek) az igények feltérképezéséhez, a szolgáltatások szintjének emeléséhez, egyáltalán a felmérésükhöz, milyen hatást gyakorolnak a fiatalok életére, javítható-e a pénzügyek, döntéshozatali mechanizmus átláthatósága.

Noha rengeteg irányelv helyi szinten generálódik, jó pár olyan is akad köztük, amelyek nemzetközi szerződések, egyezmények ismeretére utalnak, hiszen ezek a szövegek mindig foglalkoznak valamilyen szinten a helyi önkormányzatokkal is. Teljesítésük gyakran szabályozást, törvénymódosításokat, új szolgáltatásokat, tevékenységi köröket igényel az esetleges diszkriminációt elkerülendő. Az akcióprogram célkitűzéseinek megvalósítása szempontjából létfontosságú az ifjúság bevonása a munkába, ami által befolyással lehetnek a döntésekre, őket érintő tervekre, ellenőrizhetik a források kiáramlását. Helyzetbe hozásuk azonban a többi kockázatvállalón is múlik, akik néha maguk akarják eldönteni, ki kerülhet oda.

Az ifjúsági szerepvállalásnak különféle szintjei léteznek. Minél magasabban állnak az adott hierarchiában, annál több befolyásuk, ellenőrzési körük és felelősségük generálódik, annál jobban a kezükbe kerül saját életük, a közösség jövője. Különbséget kell tennünk ad hoc és strukturált szerepvállalás között. Míg az előbbi egyszeri, adott eseményhez (projekt, konferencia) köthető szerepvállalás, utóbbi hosszabb idejű, tartós felelősségvállalással jár. A direkt és indirekt szerepvállalás között az a különbség, hogy az előbbi közvetlen kapcsolatot feltételez az adott döntéshozatali személlyel, szervvel, míg utóbbi arra a helyzetre értendő, amikor valaki képviseli a nézeteket, véleményeket pl. egy ifjúsági tanácsban, parlamentben.

A fiatalok persze maguk is eldönthetik, hogyan, milyen fokon kívánnak bekapcsolódni a munkába, noha ez nagyban a kormányzati, szervezeti képviselők odafigyelésén, hajlandóságán is múlik. Ideális esetben a fiatalok helyi és nemzeti szinten is kellő támogatást kapnak ahhoz, hogy forrásokhoz jussanak, helyzetbe kerüljenek a programok tervezésekor, kivitelezésekor. Az akcióprogram megvalósításakor ezért kulcsfontosságú első lépésként a megfelelő kommunikációs csatornák kiépítése a kormányzati szervek és a civil szerveződések között.

A fiatalok helyzetbe hozása annyit jelent, hogy lehetőséget biztosítunk számukra a döntéshozatalra a megfelelő információk birtokában, ami több mint a hatásgyakorlás esélyének megadása: egy kapacitás megteremtésének folyamata, aminek gyakran feltétele az oktatáshoz, foglalkoztatáshoz, erőforrásokhoz, egészségügyi szolgáltatásokhoz jutás. Amennyiben az ifjúság kellő ösztönzést, háttérrel kap széleskörű társadalmi szerepvállalásához, jobban megismeri jogait, a fiatalok felelősségteljesebb polgárokká, több önbizalommal rendelkező egyénekké válnak. Szükségük van egy ifjúsági platformra, ahol megtárgyalhatják a kulcskérdéseket (mik a helyi fejlődés, hatékony kormányzás gátjai). Szerepvállalásuk elősegítése egyfajta szakértelem, tudás fölhalmozásával jár együtt, az életükre befolyással bíró politika finomításával.

A szülők és gondviselők (a szélesebb körben értett család) többféle szerepet is játszanak a fiatalokat körülvevő társadalmi hálózatban. A jelenleg zajló változások ellenére a család mint intézmény továbbra is létfontosságú eleme a gyermekek szocializációjának. A szülők nevelők is egyben, és hogy ennek meg tudjanak felelni, őszintén kell beszélni bizonyos témákban, kérdésekben a gyerekekkel.

Szülő és gyermek között a dialógus kétirányú, ahol a gyermek fesztelenül, félelmek nélkül fejtheti ki véleményét. A szülő alakítja gyermeke viselkedését, teljesítőképességét, értelmi, érzelmi tulajdonságait. A szülők, gondviselők befektetett munkája, törődése nem csak a kisgyermekkor végéig tart, szerepüket nem szabad lebecsülni; a fiatalok a rájuk jellemző függetlenségvágyon túl gyakran magukkal viszik szüleik vélekedését nézeteit a világról.

A szülők az anyagi értékeken túl (tőke, ingatlan) intellektuális tartalmakat, értékeket is továbbhagyományoznak az utánuk jövőknak. Ideális esetben egy szülő egész életében végigkíséri a fiatalok személyes fejlődését. Nevelőként jelenik meg, aki megerősíti az iskola szocializációs törekvéseit, ha nyíltan tud beszélni emberi viszonyokról, társadalmi viselkedésformákról. A veszélynek kitett fiatalok esetében a szülőnek, gondviselőnek tudnia kell, mikor van itt az ideje beavatkozni a folyamatokba.

Fiatalok maguk is válhatnak szülőkké, ám ez a szerep rendszerint hátrányosan érinti őket anyagilag, gyakran kisebb jövedelmre tesznek szert. Emiatt arra kényszerülnek, hogy hamarabb kilépjenek az oktatási rendszerből, vagy kevesebb időt töltsenek gyermekükkel. Megfelelő támogatással azonban megszakítható a nyomor átörökítése generációról generációra.

A média a világ megértésében, értelmezésében segít, kommunikációs csatornaként szolgál, közéleti szerepre készítet. Az akcióprogram szándékai szerint a kormányoknak ösztönözniük kell (a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletbentartása mellett) a médiát az ifjúságot érintő információk megfelelő szintű terjesztésére azzal a céllal, hogy a fiatalok jobban tisztában legyenek az őket érintő problémákkal. Így például egyes, AIDS sújtotta országokban hihetetlenül sikeres médiakampányok zajlottak a HIV vírus terjedésének megelőzése érdekében. A lelkiismeretes, független riporterekkel való kapcsolattartás a fiatalok nem formális oktatásának része.

A média a közélet infrastruktúrájának lényeges része, és valóban képes a közvélemény érdekeinek képviselésére, ha minőségi kutatómunka, valódi tények állnak mögötte. Az ifjúságot érintő fontos témák gyakran hiányoznak még azokból a médiumokból is, amelyek célközönségükül a fiatalokat választották. A média olyan új formái, mint pl. az internetes hírportálok azonban sikeresen képesek képbe hozni a fiatalságot politikai, különböző világnézeti témákban, képesek összehozni őket világméretben is, innovatív, fiatalok

alapította kommunikációs formákat támogatnak. A fiatalok nem passzív hírfogyasztók, ezért a média ösztönzi a fiatalokat arra, hogy kapcsolódjanak be a nemzeti méretű vitákba, legyenek a társadalom aktív tagjai.

A civil szféra olyan szerveződések gyűjtőhelye, ahol megmutatkozik a társadalom önkéntes szerveződései akarata. Az államtól nem függetlenül, de attól távolabb különféle érdeklődések kapcsolatok egységesülnek szervezetekké, legyen szó etnikai, vallási, szakmai, szabadidős elkötelezettségről, vagy eszmék (környezetvédelem, emberi jogok) iránti odaadásról.

Független attól, mi a célja (a közjó előmozdítása, tagsági kör kialakítása), a civil szféra rettentő sokszínű: női csoportok, üzleti szövetségek, idősek, vallási vezetők, értelmiségiek, közösségi szerveződések, szövetkezetek, nem kormányzati szervek és természetesen ifjúsági szervezetek, társulások (az adott országra jellemző korhatártól függően) adják a civil társadalom magját. Az ifjúsági szervezetekre sajátos párbeszéd jellemző, amely során tanulhatnak kortársaiktól, információt cserélhetnek, közösen cselekedhetnek.

A civil társadalom olyan erővé léphet elő, amelyik folyamatosan képes fürkészni a kormányzat, a piac szándékait, békítőleg lép fel konfliktushelyzetekben, változásra ösztönöz mobilizációs, információs erejénél fogva. A kormányzati, katonai, üzleti szereplőktől távolabb elhelyezkedő civil társadalom elengedhetetlenül fontos szereplője a fejlődésnek, az akcióprogram megvalósításának. A civil szféra három fő funkciója: a polgárok érdekeinek, követeléseinek artikulálása, a polgárjogok védelme, közvetlen szolgáltatások.

A politikusoknak nem szabad elfeledkezniük arról, hogy a civil szervezetek különösen erősen kötődnek a helyi közösségekhez, illetve gyakran a marginalizálódott, veszélyeztetett fiatalok utolsó mentővái. Ezek a helyi kötődések különösen erősekké teszik a civil szervezeteket. Mindazonáltal a kormányok, noha a civil szervezetek gyakran hatékony partnerek lehetnek, bizonyos területeken az alapvető szociális szolgáltatások civil szervezetekre való átruházásával túlzottan is meg akarnak szabadulni a rájuk háruló felelősségtől. Miközben a sikeres együttműködés pozitívan hat az ifjúságot érintő folyamatokra, kevés civil szervezet képes nemzeti szinten átvállalni a felelősséget az államtól, megfelelni az erőforrásbéli, strukturális elvárásoknak.

Magánszektor

A fiatalság a magánszektor integráns része fogyasztóként, munkavállalóként (legyen szó nagy cégekről vagy kisebb vállalkozásokról) vagy vállalkozóként. A maga erőforrásaival és szakértelmével, egy innovatív magánszektor elosztási hálózatokat, termékeket, szolgáltatásokat fejleszt, munkahelyeket teremt, nyereséget termel, mindezen túl pedig képes a fiatalok munkaerőpiaci integrálására, infrastrukturális fejlesztésekre, az információs technológia emberközelivé tételére. Mivel a privát szektor egyre inkább egy egészséges, jól iskolázott fogyasztói, munkavállalói oldalban, stabil társadalmi viszonyokban érdekelt, egyre jobban bekapcsolódik a fejlődéscentrikus akcióprogram különféle területeibe.

A nemzetközi közösség a világ nemzeteit és kormányközi szerveiket hivatott jelölni. Meglehetősen sokoldalú szerepet játszik a fiatalok életében, ezért is kulcsfontosságú résztvevője az akcióprogram kivitelezésének: a megvalósítás körülményeinek biztosításában működik közre. A cselekvési javaslatok átültetése tervekbe, célirányokba és a jogi szabályozásba a nemzeti prioritásoktól, erőforrásoktól, a történelmi kontextustól függ, noha a kormányok, saját kérésükre, kaphatnak támogatást regionális, nemzetközi szervezetektől. Hasznos lehet a helyes gyakorlati formák országok közti cseréje elsősorban olyan államok esetében, ahol kevés az erőforrás, közös a kultúrájuk vagy az ifjúság hasonló társadalmi-gazdasági kihívásokkal néz szembe.

Az ENSZ szakügynökségei, regionális bizottságai támogatják az akcióprogram célkitűzéseit: „beépítik azokat saját terveikbe, áttekintik az elért eredményeket, a felmerült nehézségeket, megfogalmazzák a további regionális cselekvési lehetőségek körét.”

A nemzetközi pénzügyi alapok a biztosítékai, hogy a fejlődést támogató programok kellően rugalmasak, koherens irányelveket tartalmaznak mind a nemzeti, mind pedig a helyi kormányzatokat támogató az akcióprogram megvalósítási kereteinek adoptálása során. Azonban még mindig túl kevés forrás áll rendelkezésre az ifjúsági vezetés alatt álló szervezetek támogatására. A pénzügyi támogatás szintjének fölbecsléséhez szükséges az ifjúsági kezdeményezések komolyabb pénzügyi támogatása az alapok részéről.

Bibliográfia:

Commission on the Private Sector and Development (2004). Unleashing Entrepreneurship Making Business Work for the Poor. New York: UriDP (available from <http://www.undp.org/cpsd/report/index.html>).

Steiner, Henry J. and Alston, P. (2000). International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals, Second Edition, pp. 300-316. Oxford: Oxford University Press.

UnICEF (2000). Young People in Changing Societies. Regional Monitoring Reports, no. 7. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre

United nations Children's Fund (2004). UnICEF/Inter-Parliamentarian Union Handbook on Child Protection (CRC Implementation). Part 2 "The Role of Parliaments and their Members." New York: UNICEF and the Inter-Parliamentarian Union.

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Programme on Youth (2005). World Youth Report 2005. Young People Today, and in 2015. New York: UN DESA.

United Nations Development Programme (2005). How-to Guide: MDG Based National Strategies. New York: UriDP.

United Nations Development Programme (2003). Practice Note on Parliamentary Development. New York: UnDP.

United Nations Development Programme (2002). Sourcebook on Building Partnerships with Civil Society Organizations. New York: UnDP.

United Nations Fund for Population Activities (2005). State of the World's Population 2005. Chapter 5. New York: UNFPA.

UN Habitat Global Campaign on Urban Governance (2004). Policy Dialogue Series: Youth, Children, and Urban Governance. Pp. 11-23. Nairobi: UN Habitat.

III. Ifjúság és globális gazdaság

Nélkülözés, éhezés

Az életszínvonal és az össztermék soha nem látott szintű növekedése ellenére a nyomorgó fiatalok száma továbbra is elképesztő: a világ fiatalságának csaknem fele kevesebb mint napi két USA dollárból kénytelen megélni. A nélkülözés persze nem csupán az anyagiakban jelentkezik; közszolgáltatások, tiszta víz, elégséges színvonalú közlekedés, egészségbiztosítás, oktatás hiányán keresztül is manifesztálódhat.

A nyomor fölszámolását célzó programokból a fiatalok gyakran kimaradnak, ezért fontos észben tartani, hogy a jelenlegi szegénységi adatok valószínűleg nem pontosak az ifjúságra nézvést. Az adatok tökéletlenségének egyik oka a nélkülözés fogalmának statikus volta, amelynek alapjául egy háztartás bevételeit és kiadásait veszik. Ez a megközelítés a tartósan szegény rétegek nyomorára fókuszál, ami többnyire gazdasági, társadalmi, strukturális tényezők összejátszásából fakad, mint például az elhelyezkedés, oktatási, egészségbiztosítási rendszer hiánya. Az efféle nyomor feltérképezését a háztartások fölmérésén keresztül végzik, így a fiatalok egyszerűen kimaradnak belőlük.

A fiatalok nélkülözése ezzel ellentétben rendszerint egy adott szituációban mutatkozik meg, és gyorsan változik. A kamaszkori (10-19 éves kor), kora felnőttkori hátrányok kordában tartásával elkerülhető a lecsúszás a tartós nyomor szintjére. A hátrányok jórészt akkor jelentkeznek, amikor valaki megpróbál stabil bevételi forrásra szert tenni, egy teljes munkaidős állást találni, kisgyermekeket nevelni. A nélkülözés fogalmának egy dinamikusabb felfogása magába foglalná a fiatalságra oly jellemző gyakori életmódváltásokat, amit persze rendkívül nehéz nyomon követni, de elengedhetetlen a fiataalkori nélkülözés megértéséhez, illetve hosszabb távon alaposabb információkkal szolgálhat a döntéshozók számára. Egyszóval a kutatás egy kvantitatívabb, kvalitatívabb formájára van szükség az ifjúkori létélmények megértéséhez.

Az alábbi definíció talán jobban segít az élelátásban a fiataalkori nélkülözés/nyomor kapcsán: „A nyomor a választás, a lehetőségek egyfajta cáfolata, az emberi méltóságon esett sérelem. Azon képesség alapvető hiánya, hogy valaki hatékony tagja lehessen a társadalomnak. Amikor valaki nem képes megfelelően táplálni, ruházni családját, nem tud iskolába, kórházba eljutni, nem jut elegendő földhöz, hogy megtermelhesse táplálékát, nincs kenyérkereseti lehetősége, nem tud hitelhez jutni. A nyomor egyének, háztartások, közösségek bizonytalansága, tehetetlensége, kirekesztettsége, ahonnan egyenes út vezet az erőszakhoz, a marginális, törékeny létállapotokba, a tiszta ivóvíz, egészségügyi ellátás nélküli vidékekre.”

(Forrás: Statement for Action to Eradicate Poverty, adopted by the Administrative Committee on Coordination (ACC) in May 1998.)

A nélkülözés egy másik dimenziója az éhezés, amelyik könnyebben mérhető, mint ahogy az a Millenniumi fejlesztési célok című iratból ki is derül (a legfontosabb csökkenteni azok számát 2015-ig, akik az 1 USA dollár/36 óra szint alatt élnek). További cél az éhezők számának megfelelése (itt az elvárt, életkor szerinti minimális testsúly alatt élő gyermekek, illetve a napi felnőtt kalóriaigény alatt lévő felnőttek száma a mérce). Az alultáplált gyermekek fontos indikátor ezen a területen, illetve a nyomorgók számának megbecslésében is támpontul szolgál. A FAO becslései szerint 2004-ben mintegy 160.1 millió alultáplált fiatal élt a Földön.

Egy másik megközelítési szempont lehet az emberi jogok teljesítésének szintje. Az Emberi jogok általános nyilatkozata így fogalmaz (25. cikkely): „Mindenkinek joga van a családjá és önmaga helyzetének, egészségi állapotának megfelelő életszínvonalhoz, beleértve a táplálkozást, ruházkodást, lakhatási körülményeket, szükséges szociális és egészségügyi szolgáltatásokat, a személyes biztonságot munkanélküliség, betegség, özvegyiség, idős kor vagy egyéb, az egyén akaratán kívüli hátrányos életkörülmények esetén.”

A szegénység elleni stratégiák lényege a segítségnyújtás a lesüllyedéssel szemben. Fontos, hogy frissek legyenek az információk a leginkább sebezhető fiatalok csoportjairól, kik az egyre inkább lemaradók, lecsúszók. Csak ezen információk ismeretében tervezhetők meg sikeresen a tartós nyomorban élők számának csökkentését célzó stratégiák, határozhatók meg erőforrások, építhetők ki lényegi szolgáltatások, közösségi szociális hálózatok, csillapítható a kirekesztés mértéke.

A szegénység visszaszorítását célzó stratégiai iratok (PRSPs) már egy szélesebb látókör igényével születtek meg. A 2002 májusa és 2003 szeptembere között született 31 irat 17 szentel komolyabb figyelmet az ifjúságnak, elsősorban az oktatás és foglalkoztatás

problémaköreinek. Az is igaz azonban, hogy mindössze hat irat foglalkozik a szegény fiatalokkal mint önálló csoporttal. Miért lenne fontos úgy tekinteni az ifjúságra, mint átfogó témára? Egyszerűen azért, mert az egyszeri beavatkozászerű programok kevésbé jótékony hatásúak szemben az integrált megközelítésmóddal.

A 31 irat kicsivel több, mint felét fiatalok bevonásával írták. A nélkülöző, szegény fiatalok nézeteinek ismeretében nemcsak arra van esély, hogy egy integráltabb megközelítés került lejegyzésre a nélkülöző fiatalokra váró kihívások helyi, regionális, nemzeti szintű összegzései alapján, hanem arra is, hogy hosszútávú eredmények születnek.

Miért kell külön odafigyelni a vidéki és a városi fiatalságra?

A vidéki fiatalság tagjai között nagyobb a szegények aránya, életszínvonalbeli különbségek mutatkoznak elsősorban közegészségügyi, lakhatási szempontból. Akadnak olyan vidéki régiók egyes fejlődő országokban, ahol a főleg kisbirtokosokból és földnélküli családokból álló lakosok 70%-a szegénységben él. A városi fiatalság továbbra is sokkal jobban áll iskolába járási, iskolázottsági mutatók tekintetében, míg továbbra is jelentős, igaz, csökken, a nemek közti különbség. Az utóbbi években a lehetőségek szűk keretei miatt egyre nagyobb a fiatalság elvándorlása a városokba, igaz, a fiatalság mindig is jelentős hányadát jelentette ennek a tömegnek túlterhelve a városi iskolákat és szolgáltatásokat. A városi populációk átlagéletkora egyre csak csökken a vidékiekéhez képest. A fiatal migráncsoportok jórészt nyomortelepeken, egyéb túlszűfolt, kevésbé biztonságos környékeken telepednek le a városba költözés után. A városi szegénység mint jelenség ennél fogva egyfajta közjáték vidéki elmaradottság, nélkülözés és pusztuló városkép között. Noha a világ népessége nagyjából fele-fele arányban oszlik meg vidéki és városi területeken, egyre kevesebb nemzeti és nemzetközi erőforrás áll rendelkezésre a vidék, a vidéki mezőgazdaság fejlesztéséhez. Az oktatáson, képzésen túl az ifjúságot támogatni kell (az erőforrások biztosítása mellett), hogy szerepet vállaljanak a vidékfejlesztési programokban. A vidéki fiatalság számára különösen fontos, hogy a támogatás támaszkodjon az otthon, iskola és közösség közötti kapcsolatokra.

Az akcióprogram különös hangsúlyt fektet a vidékfejlesztésre, a marginalizálódott városi fiatalok támogatására, az egyenlenségek mérséklésére, a gazdálkodási formák, mezőgazdaság vonzóbbá tételére a fiatalság szemében, hogy egyre többen vállaljanak szerepet mezőgazdasági, élelmiszerbiztonsági területen.

Hogyan segítheti egy kormányzat a vidéki fiatalság életkörülményeinek javítását?

- A szolgáltató szervezetek erősítésével elsősorban oktatási, egészségügyi területen.
- Az oktatás minőségének javítása, hogy megfeleljen a legmagasabb szintű nemzeti, nemzetközi elvárásoknak.
- Távközpontú és e-learning egységesítése a vidéki fiatalok esélyeinek fenntartása érdekében.
- Egy szélesebb körű oktatáspolitikai megközelítés bevezetése, amely olyan programokat tartalmaz, amik az idősebb fiatalokat (azokon belül a korai iskolaelhagyókat) célozzák meg mezőgazdasági foglalkoztatás céljából.
- Mezőgazdasági fejlesztési stratégiák bevezetése a szegénység visszaszorítása érdekében.
- A mezőgazdasági környezet felhasználása tanulási kontextusként.
- Mezőgazdasági hitelezési rendszerek támogatása.
- Információk szolgáltatása a mezőgazdasági termelési hatékonyság javításáról.
- Új technológiák bevezetésének elősegítése a városokon túl is a vidék társadalmi-gazdasági izoláltságérzetének csillapítása érdekében.

Hogyan segíthet egy kormányzat a városi fiatalság életkörülményeinek javításában?

Szükséges a nyomornegyedekben, periférián élő szegény fiatalok bekapcsolása a programokba, amelyek a munkaerőpiaci esélyeket javítják; a munkahelyek, szolgáltatások eléréséhez a tömegközlekedés használatának költségeit is érdemes be kalkulálni a támogatási oldalon.

Ösztönözni kell a pénzintézeteket, hogy az alacsony jövedelmű fiatalokat is segítsék megtakarítani, hitelhez, vagyontárgyakhoz jutni, vidéken maradt rokonságuknak pénzt küldeni.

A hivatalos szegénységi statisztikákból nem szabad kihagyni a városszéli területeken, túlzásúlt épületekben, illegálisan épített kalyibákban élő fiatalokat sem. A családjuktól elköltözött fiatalokat annak veszélye fenyegeti, hogy kimaradnak a szegénység felszámolását szolgáló intézkedésekből.

- Fontos felismerni a városi ifjúságra jellemző kockázatokat és hátrányokat.
- Szükséges a szegénynegyedek közegészség- és vízügyi állapotának javítása.

Biztosítani kell az oktatási egészségügyi intézmények elérhetőségét ezeken a területeken is, és elsősorban azokban az intézményekben, akik a szezonmunkák miatt vándorlók, gyenge családi kapcsolatokkal rendelkezők mindennapjaiban segítenek.

Nem szabad megfeledkezni a fiatalok szabadidős szükségleteiről sem a várostervezési folyamat során, hogy elegendő számú zöldterület álljon rendelkezésre sportolási, rekreációs célból.

Oktatás

Az oktatás alapvető emberi jog, és segíti az egyént, hogy fölismerje az önmagában rejlő potenciált. Kompetencia és tudásformáló erő, az otthoni, munkahelyi boldogulás, élnitadás alapja. Az oktatáshoz való jogot minden gyermek és fiatal számára biztosítani kell, még azoknak is, akik valamilyen ember vagy természet okozta veszélyhelyzetben vannak. Az iskolából kimaradók sokkal sebezhetőbbek (szegénység, durva bánásmód, nemi úton terjedő betegségek, fekete munka, otthontalanság/utcai élet), és kevesebb eséllyel felelnek meg a munkaerőpiac elvárásainak. Az oktatás esélyeket teremt, fejleszti a kritikai, kreatív gondolkodást, a problémamegoldó képességet, döntéshozatali szándékot, önértékelést, csapatmunkára való hajlamot, nyelvtudást ad, a közösségi szerepvállalás, táplálkozásbiztonsági ismeretek, helyes életmód, békés élet megalapozója.

Az UNESCO becslései szerint jelenleg mintegy 120 millió fiatal vesz részt valamilyen felsőfokú képzésben. A szegényebb közösségekben és a rendszerbe nehezen bekapcsolható vidéki régiókban gyakran nem sikerül megoldani az oktatáshoz való jog biztosítását; 113 millió gyermek nem jár iskolába, 130 millió pedig írástudatlan. Noha a jelen fiatalsága a legjobban képzett populáció a történelemben, ez a nagy tömeg továbbra is kockázatot jelent a munkaadók és nagyobb pénzintézetek számára, nem beszélve a munkavállalás különös nehézségeiről.

Számos fejlődő ország gyakran az olcsóbb költségvonzatú egyetemi szakokból ad diplomát, mint például a társadalomtudományok, miközben nem képez elegendő számú mérnököt, high-tech szakembert. Noha a határok ma már korántsem jelentenek akkora akadályt, illetve egyre többen gondolkodnak globális szinten, rengeteg oktatási intézmény megőrizte helyi, nemzeti irányultságát. Jó néhány szakirány tanmenete nem követi a munkaerőpiac újabb elvárásait, emiatt az elvárt szakértelem megszerzése plusz kiadásokat jelent a munkaadói oldalnak aligha segítve az ifjúság kilátásait. Mivel a globális gazdaság és munkaerőpiac állandó mozgásban van, a szaktudás megszerzését célzó képzésre nem szabad úgy tekinteni, mint a tanulmányokat kiegészítő egyszeri befektetésre, a munkavállalói lét első lépcsőjére. Elengedhetetlen a szaktudás folyamatos frissítése, a látókör szélesítése, ha valaki meg akar felelni a jelenlegi munkaerőpiaci elvárásoknak. Erre a kihívásra válaszolnia kell az oktatási-képzési rendszernek.

Milyen ifjúsági képzési programok teremtenek újabb lehetőségeket a fiatalok számára?

- Amelyek rugalmasak és számon tartják az adott munkahely igényeit.
- A helyi cégekkel való partnerségen keresztül figyel a munkaerőpiacra, a munkaadók cégen belüli programjaira.
- Hangsúlyt fektet a személyes fejlődésre, karriertervezésre.
- Munkamodelláló tréningek és programok.
- A szürke gazdaságban, vagy még sosem dolgozók bevonására törekszik.
- Felvételi követelményeivel olyanokra is figyel, akik a szürke gazdaságban dolgoznak, akik történelmileg hátrányos helyzetű társadalmi csoportból származnak.
- Lehetőséget biztosít a mentoroknak, a kortársak közötti információcserének.

- Pályaválasztási tanácsadásaiban nem diszkriminálja a fiatal nőket.

Hogyan erősítheti egy kormányzat a kapcsolatokat fiatalok és munkaadók között?

Szakképzési és pályaválasztási tanácsadók segítségével, akik megfelelően informálják a fiatalokat a foglalkoztatáshoz vezető utakról, a fizetésekről, a munkakörülményekről. Számos ország, függetlenül gazdasági helyzetétől, tereli nőtagjait a háztartáshoz köthető, minimális szakképzettséget igénylő munkák felé, amelyek rosszul fizetnek, illetve alacsony presztízzsel bírnak. A jól képzett tanácsadók sokat tehetnek az efféle sztereotipizálással szemben, hogy a fiatal nők is bekapcsolódhassanak az élethosszig tartó tanulás rendszerébe, hogy ők is karriert építhessenek.

Fontos a munkaügyi központok kapacitásának fejlesztése a munkaerőpiaccal kapcsolatos információk terjesztése céljából, amik létfontosságúak a fiatalok számára a megfelelő karrier kiválasztása szempontjából. Az elhelyezkedés és képzés általában helyi ügyek az állam és a civil szervezetek szerint; ám a megfelelő források biztosítása nélkül ezek a központok nem tudják hatékonyan a fiatalok és a szegényebb rétegek érdekeit szolgálni.

Fontos a magánszektorral kötött partnerség a magasabb szintű szakértelem iránti igény kielégítésére. Noha egyre több fiatal jár iskolába és egyre tovább, a munkaerőpiac több diplomást is képes lenne fölvenni, ha szorosabb viszonyban állna az oktatási rendszerrel. Amennyiben így lenne, az iskola többet tudna az igényekről, a képzést hatékonyabbá tudná tenni, jobban látná az erőforrások elosztásának csatornáit a nagyobb munkaadók szemszögéből.

Olyan szociális háló kell, amelyik képes segíteni a szegényebb fiatalokon a munkanélküliség időszakában, a váratlan sokkhatások idején (recesszió, természeti katasztrófák, fegyveres konfliktusok). Recesszió idején gyakran először a fiataloknak mondanak föl, és utoljára őket veszik föl, amikor beindul a gazdaság. A szociális háló kiterjesztése, fejlesztése és a szürke gazdaságban dolgozók bevonása a társadalombiztosítási rendszerbe segít az elszegényedés megelőzésében, az életkörülmények hirtelen romlásának kivédésében. A kormányzatok, pénzügyi alapok támogathatnak olyan innovatív programokat, mint a közösségi kockázatvállaláson alapuló biztosítási rendszer vagy gabonafelvásárlási alap.

Fontos olyan képzési programokat támogatni, amelyek tartós, teljes munkaidős állásokat kínáló szektorokkal állnak kapcsolatban. A munkaadó a fiatal munkavállaló tapasztalatlanságával kapcsolatos félelmeit egy munkamodelláló képzés sikeres elvégzésével könnyebb elosztatni, ami során a diák illetményben részesül, a végén pedig akár szerződést is kaphat. A munkaerőpiac igényei és a foglalkoztatáshoz köthető követelmények, elvárások között nyilvánvaló az összefüggés. Az igények, elvárások felméréseivel egy kormányzat jobban befolyásolhatja a szolgáltatások típusait, minőségét. A képzés önmagában nem jelent állást, illetve költségekkel jár, ezért a képzési tanmenetnek figyelembe kell vennie a gazdasági feltételeket, az adott „ügyfélkört”.

Ösztöndíjak létrehozása fiatal nőknek olyan képzési területeken, ahol mindig is alulreprezentáltak voltak. Gyakran előfordul, hogy a nők számára plusz támogatási formákat kell bevezetni egy férfiak uralta szakterületen. Mivel kevés a példa, ösztöndíjakkal és mentori programmal új lehetőségek nyithatók meg a nők számára ambícióik támogatásával. Olyan régiókban, ahol rengeteg fiatal nő csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik, a tanulmányok megosztásának elsődleges okaiként a következők tekinthetők: segíteni kell otthon, a ház körül, nincs pénz az iskolai költségek fedezésére, korai házasság. A felmérések azonban egyértelműen azt bizonyítják, az iskolázottabb lánygyermek pozitív hatással vannak a család bevételeire, hosszabb távon javulnak az adott család életkörülményei. A lányok iskoláztatásának szerteágazó hatásait az is mutatja, hogy ahol minél több lány iskolába kerülését támogatják, a közösség egésze látványos fejlődésnek indul.

Hogyan segítheti egy kormányzat lányok és fiatal nők iskolázottsági szintjének javítását?

Érdemes megfontolni a források újraelosztásának lehetőségét. Az iskolába kerülés nem csupán az első beiratkozás függvénye. Gyakran strukturális problémák húzódnak a háttérben, például koedukáltak a fürdők, nincs elég szék és pad a lányoknak, vagy nincsenek biztonságban az iskolában. A tankönyvek is felülvizsgálatra szorulnak, hiszen gyakran lejáratni próbálják a nőket, vagy nem is tárgyalják a nőket érintő témákat.

A fiatal anyákat támogatni, kell hogy vissza tudjanak térni az oktatási rendszerbe gyermekük megszülése után. Itt gyermekgondozási programok, személyszállítás segítése lehetnek a megoldás az anyagiakban szűkölködő, szorult helyzetbe került nők, lányok számára. Az

oktatási rendszer nem kell, hogy merev korhatárok közé szorítsa az iskoláztatást. Ha rugalmasabban kezelik a kérdést, a fiatalok később is hajlandók belépni a rendszerbe, vagy visszakerülni oda némi szünet után.

Bátorítani kell a családokat arra, hogy minden gyermeküket iskolába küldjék. Gyakran előfordul, hogy a családok az iskoláztatási költségekre hivatkozva nem küldik el gyerekeiket az adott oktatási intézménybe, ha a gyerek nem otthon segít, a kieső pénzt nem tudják pótolni. A szegény családokat anyagilag is ösztönözni kell, hogy folyamatosan járassák gyermekeiket iskolába.

Fontolóra kell venni a házassági törvényes korhatár megemelését, annak betartását. Hogy ne tudjanak lányokat beleerőszakolni egy házasságba megszakítva ezzel tanulmányaikat, érdemes megemelni a házassági korhatárt. Ezzel talán csökkenthető a kényszerházasságok száma is (idős férfiakhoz adott fiatal nők). A fiúk számára gyakran magasabb korhatárt állapítanak meg, amikortól házasodhatnak, mint a nőknek; ez a különbségtétel nem kívánatos. Marginalizálódó, tartósan szegény régiókban iskolaétkeztetési programok bevezetése szükséges. Különösen fontos az étkeztetés a lányok esetében, ugyanis ők gyakrabban szenvednek alultápláltságban, ami hosszabb távon veszélyeztetheti az értelmi fejlődést. Az éhezés dekoncentráltáshoz, évisméltetéshez, kimaradáshoz vezet. Az iskolai étkeztetési programok beindításával több gyerek jár iskolába még azokban a régiókban is, ahol sok gyermeket tartanak otthon mezőgazdasági munka, háztáji segítség céljából.

Biztosítani kell a lányok és fiatal nők biztonságát az iskolában, hogy esetleges szexuális zaklatások miatt ne hagyják ott az iskolát, hiszen ha nem érzik magukat biztonságban egy intézményben, könnyen kilépnek a rendszerből. Egyszerű intézkedésekkel javítható a biztonság, például az iskolaudvar bekerítésével, a diákok és szülők megnyugtatóra. Ha kevés diáklány esik sok fiúra és férfi tanárra, előfordulhat, hogy megszegyenítik őket, elviselhetetlenné téve az intézmény légkörét. Azokban a régiókban, ahol még mindig többnyire csak férfi tanárok tanítanak, támogatni kell női tanárok képzését, hiszen a női tanárok javítják a diáklányok komfortérzetét.

Az oktatási rendszer értékeit közvetíteni kell a szülők felé médiakampányokon keresztül, főleg olyan térségekben, ahol rosszak az iskoláztatási mutatók. Föl kell hívni a közvélemény figyelmét a „kényszermunkás”- és „szexrabsló”-üzérkedés veszélyeire. A kétségbeesztő körülmények között élő családok életében gyakran előfordul, hogy csábító, gyors pénzszerezést kínálva elengedik a fiatal nőket és férfiakat nem tudva, milyen veszélyes helyzetbe sodorják ezzel gyermekeiket. Ezen kétes iparág ügynökei, közvetítői a fiatalok kizsákmányolását segítik elő.

Érdemes a helyi szükségleteknek megfelelő iskoláztatási menetrendet, órarendet összeállítani. Olyan térségekben például, ahol a diákok többsége a reggeli házimunka elvégzésében szerepet kap, későbbre kell tenni az iskolakezdést. Egyes régiókban a délelőtti és délutáni órák közé érdemes hosszabb szünetet beiktatni, piaci napokon ugyanis a diákok és tanárok gyakran kimaradnak délidőben.

Iskolán kívüli oktatás

Fontos erőfeszítéseket tenni a korai iskolaelhagyók (biztos írás-olvasási, számolási ismeretek elsajátítása előtt kilépők) visszacsábítására valamiféle képzési rendszerbe, hogy javítsuk életkilátásaikat, munkavállalási esélyeiket. Az érintett kormányzatoknak érdemes kiépíteni az iskolán kívüli oktatás, informális tanulás rendszerét a fiatalok számára. A tudás mint érték megtapasztalása a formális oktatás keretein kívül annak fontosságát demonstrálja, hogy integrálni kell a formális és nem formális tanulás módszereit az oktatási rendszerbe. Az iskolán kívüli oktatási programok különösen hatékonyak az iskolába sosem járt fiatalok között, hiszen ezzel esélyt kapnak arra, hogy jórészt munkával, veszélyes viszonyok között töltött gyermekkoruk után elfogadható helyzetbe kerülhessenek a munkaerőpiacon.

Az iskolán kívüli oktatás mint második esély

Bangladesh – vidékfejlesztési bizottság (BRAC)

A BRAC alapfokú iskolán kívüli oktatási programja a legnagyobb bangladeshi civil szervezet szervezésében fut, és világosan bizonyítja, hogyan képes alkalmazkodni egy intézmény a helyi igényekhez, jelen esetben az oktatás eszközeivel segíteni azokon, akik ki akarnak törni a nyomor csapdájából, viszont kimaradtak a formális iskolarendszertől. Miféle úrtölt be a program? Miközben a tananyag egy az egyben az iskolai anyag, más a célcsoport: kamaszok és serdülők (70%-uk lány) olyan, magas népsűrűségű térségekből, ahol rengetegen iskolaelhagyók. A BRAC mintegy 27 000 közösségi iskolában segít iskolából kimaradt kamaszoknak elsajátítani az írás-olvasást, számtani alapismereteket. A program

eredményeképpen egyértelműen javultak az iskolázatási mutatók.

Mivel a nélkülözés a legtöbb bangladeshi szülő szerint a legfőbb oka annak, hogy gyermekeik nem iratkoznak be az iskolába, vagy kimaradnak onnan, a programot úgy tervezték, hogy a szülőknek semmibe ne kerüljön gyermekük BRAC iskolába küldése. A könyvek és egyéb segédanyagok ingyenesek, egyenruha nincs, az iskola menetrendjét a mezőgazdasági és egyéb házimunkákhoz igazítják, az iskola pedig mindig közel van a diákok otthonaihoz. Noha az óraszámok adottak, a szülőkkel való előzetes egyeztetés eredményeképpen, régiótól függően más és más az iskolai tanévek menetrendje. Mindamelllett a tanmenet és a tananyag érzékeny a nemiség, etnicitás kérdésköreire, a sajátos nevelési igényű gyerekekre. A tananyagot folyamatosan fejlesztik és ellenőrzik.

A közösségek, szülők jóindulatának megnyerése azonban nem ment zökkenőmentesen, főleg annak megértetése, hogy a 20 év alatti fiúknak és lányoknak is meg kell tanulni és élvezni a kamaszkor előnyeit.

A BRAC program azért sikeres, mert bensőséges viszonyt tudott kialakítani a közösségekkel egy olyan országban, ahol a gyerekek kevesebb mint negyven százaléka kezd el egyáltalán iskolába járni. Akik sikeresen teljesítik az első négy évet, 95%-ban sikeres felvételi vizsgát tesznek az állami alapfokú iskolába. A BRAC és a bangladeshi kormány partnerségében a Világbank és az Ázsiai Fejlesztési Bank biztosítják a program finanszírozási hátterét. A programról ld.: www.braceducation.org

HIV/AIDS-felvilágosítás az iskolában

A HIV/AIDS számos országban jelent komoly kihívást, a terjedése elleni védekezésben talán az osztályterem jelentheti az első helyszínt. A felvilágosító órákat bele lehet írni a tanmenetbe az iskola utáni életre felkészítő programok alapvető részeként, amik során a fiatalokat, nemüktől függően, tájékoztatják a HIV-vírusról, terjedéséről, és arról, mit lehet tenni a fertőzés megelőzésére. Az egészséges életre neveléshez köthető programok során betekinhetnek bizonyos helyzetekbe, elemezhetik őket, akár csak a nemi sztereotípiákat, a beszélgetések során pedig felelős döntéseket hozhatnak. Az efféle megismerési folyamat különösen a fiatal nők számára létfontosságú, hiszen ők nehezebb helyzetben vannak, amikor a biztonságos szex kerül szóba, illetve könnyebben megfertőződnek a nemi érintkezés során, mint a férfiak. Ide értendő még az egészség, higiéné, táplálkozás témaköre, illetve bármi, ami kockázatot jelent a fiatalok életében. A UNAIDS szerint 2006-ban a fiatalok kevesebb, mint 50%-a részesült kellő tájékoztatásban a HIV/AIDS kapcsán, a közgyűlés által még 2000-ben elfogadott HIV/AIDS Nyilatkozatban előírt szolgáltatások pedig 90%-ban álltak rendelkezésre. Az osztályterem azért fontos helyszín, mert egy fogékonyabb közönség előtt könnyebben elérhető a hatékony információátadás célja.

Miért hasznos és elengedhetetlen tanulni az AIDS-ről az osztályban?

Osztálytermi környezetben hatékonyabban lehet:

Fölhívni a figyelmet a HIV/AIDS-hez köthető stigmák, kirekesztés, jogsértések problémáira

Kikezdeni bizonyos mítoszokat, tabukat és előítéleteket

Megtanítani a fiatalokat, hogyan kerüljék el a kockázatos viselkedésből adódó csapdahelyzeteket

Pozitív képet festeni, üzeneteket közvetíteni HIV-vel élő emberekről, akiknek ugyanúgy joguk van a teljes élethez

Kialakítani a párbeszéd terét, a kortárs oktatás lehetőségét

A tájékoztatás segítségével rávenni az embereket arra, hogy menjenek el tanácsadásra, szűrésre, kezelésre

Az oktató munka hatásáról

Az iskolai szintű felvilágosító programokon túl, az újabb kutatások ismeretében az is kijelenthető, hogy az iskolázottabb rétegekben kisebb a fertőzöttek aránya. Egy zambiai felmérés (15-19 évesek körében) kimutatta, a magasabban iskolázott fiatalok veszélyeztetettsége sokkal kisebb, mint kevésbé iskolázott társaiké.

Fiatalkori munkavállalás

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) szerint az ifjúság munkanélküliségi mutatói kétféle háromszorosai a felnőtt népességnek. Noha a 15-64 év közötti korosztály negyedét a fiatalok teszik ki, ők adták a 191.8 millió munkanélküli felét a világon 2005-ben. Legnyomasztóbb a helyzet szubszaharai Afrikában, ahol némelyik országban az összes munkanélküli mintegy 80%-át adják a fiatalok, ám hasonló a helyzet Nyugat-Ázsiában és Észak-Afrikában is.

Az idősebb munkavállalókkal szemben a fiatalok számos nehézséggel kell megbirkózzanak: tapasztalat, érdekképviselet hiánya, az iskolából a munkaerőpiacra kerülés nyúgei, a munkanélküliek helyzetét nehezítő munkaerővédelmi szabályozások. A történelmi távlatból nézett kimagasló iskolázottsági mutatók ellenére a ma fiatalságát még mindig komoly kockázati tényezőnek vélik a munkaadók és nagyobb pénzintézetek. Ráadásul még a határ is egyre jobban elmosódik munkanélküliség és foglalkoztatottság között a szürke/fehér gazdaságnak és a részmunkaidős állásoknak köszönhetően, amik a legkritikábban járnak együtt létbiztonsággal. Rengeteg fiatal alkalmi munkából él. A fennálló szakképzési rendszer és a járulékos programok nem feltétlenül követik a munkaerőpiaci igényeket, így bizonyos állások szektortól függően elérhetetlenek a fiatalok számára. Kulcsfontosságú szempont tehát a fiatal munkaerő és a munkájuk iránti igények közötti egyenlőtlenségek csökkentése.

A sivár kilátások és krónikus munkanélküliség pszichoszociális hatásait egyáltalán nem szabad alábecsülni. Egy fiatal munkanélküli könnyen a margón találja magát, kirekesztődik a közösségből, frusztráció, önértékelési zavar jut osztályrészéül, amiből a társadalmat csak megterhelő viselkedésformák fakadhatnak.

Itt nem csupán a személyiség kiteljesedésének gátjairól van szó, hanem a nemzeti, regionális stabilitás fenntartásáról is. A Biztonsági Tanács egy 2005 februári nyílt vitája során, amely nyugat-afrikai biztonsági kérdésekkel foglalkozott, Kofi Annan főtitkár a következőket mondta: „Megdöbbenően magas a fiatalok között a munkanélküliség, az ezzel járó kétségbeesettség pedig mindig növeli a társadalmi-politikai elégedetlenség kockázatát mind a válságot elszenvedő, mind pedig a viszonylag stabil országokban.”

A 2000 szeptemberi Millenniumi Nyilatkozatban az állam- és kormányfők elkötelezték magukat, hogy „olyan stratégiákat fejlesztenek ki és ültetnek át a gyakorlatba, amelyek mindenütt megadják az esélyt a fiataloknak egy tisztességes, megfelelő kereset biztosító munka megtalálására”. Az ENSZ a Világbank és az ILO vezetőivel összefogva elindított az Ifjúsági Foglalkoztatási Hálózatot (YEN) a fenti cél eléréséhez. A kezdeményezés négy stratégiai irányra épül:

- Fiatalok foglalkoztatási esélyeinek megteremtése képzési és oktatási szisztémákba való befektetéseken keresztül
- Vállalkozás
- Munkahelyteremtés
- Esélyegyenlőség nők és férfiak számára.

Aláhúzendő, hogy világszinten a fiatal nők állástalálási problémái a legkomolyabbak. A nők munkanélküliségi mutatói minden korosztályban magasabbak, mint a férfiaké, ám különösen kirívó aránytalanságok mutatkoznak Latin-Amerikában, a Karib-térségben, a Közép-Keleten és Észak-Afrikában. A nőknek teremtett jobb munkalehetőségek nemcsak anyagi megerősödésükhöz, hanem családi jóléthez, a gyermekmunka visszaszorulásához, a nemiségen alapuló egyenlőtlenségek visszaszorításához is vezetnek.

A foglalkoztatási ráta emelésének makrogazdasági irányelvei

A gazdasági növekedés nem mindig jár az ifjúság gondjainak orvoslásával. Hogy adott csoportok speciális életkörülményeit befolyásolhassuk, a 2003-as Világifjúsági Jelentés szerint több figyelmet kell szentelni „a foglalkoztatási mutatók javításának különösen a látványosan növekvő gazdasági szektorokban”. Ha a makroökonómiai irányelvek középpontjában a foglalkoztatás áll, az mindig az ifjúság iránti elkötelezettség jele. A munkanélküli, alulfoglalkoztatott fiatalok problémáit nem lehet megoldani csak azzal, hogy csupán a munkaerőellátásra fókuszálunk.

Az ifjúság foglalkoztatásának néhány irányelvéről

Ugyanazért a munkáért ugyanaz a bér járjon.

A Gyermekjogi Konvenció (CRC) és Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) ajánlásaival összhangban a cél a gyermekmunka legvisszataszítóbb formáinak eltörlése és a foglalkoztathatóság alsó korhatárának kijelölése, amelyik nem lehet alacsonyabb az iskolakötelesség felső korhatáránál.

A kormányok ne vezessenek be csökkentett minimálbért a fiatalok esetében a foglalkoztatásuk ösztönzésére – ez rendszerint nem mutat pozitív hatásokat.

Ne puhítsák föl a munkavállalók érdekvédelméhez köthető szabályozást azzal a céllal, hogy elősegítsék az ifjúság integrációját.

Miképpen rendezheti el egy kormányzat legjobban úgy az intézményeket, hogy szemmel tarthassa a munkaerőpiac igényeit és több fiatalnak teremthessen állásokat?

Érdemes az ifjúságpolitikát, annak foglalkoztatáspolitikai irányelveit különféle területeken integrálni, mint például az oktatás, egészség- és igazságügy, hogy hatékonyan lehessen támogatni az ifjúság foglalkoztatási mutatóinak növelését. Megfontolandó egy konzultatív testület, munkacsoport felállítása az ifjúsági foglalkoztatás megfelelő irányelveinek kidolgozására beleértve az egyes minisztériumok és ügynökségek nézeteit, elvárásait. Lengyelországban és Ausztriában például nemrég egyesítették a Munkaügyi és Szociális, illetve a Gazdasági minisztériumokat, hogy jobb eredményeket érjenek el a foglalkoztatás, állásteremtés terén.

Az újabb társadalmi igényeket föl kell ismerni, és ki kell őket értékelni az eddig még nem tapasztalt társadalmi követelések tükrében. A lakáskörülményekkel, egészségügyi szolgáltatásokkal, városrészi revitalizációval kapcsolatos kihívások helyi kezdeményezéseken, végbemenő képzéseken keresztül ismerhetők meg leginkább. Az egyes térségekben előregedő lakosság például egyre több otthoni gondozó, szakképzett nővér munkáját igényli.

Fontos befektetni olyan közmunka-programokba, amelyek a felesleges munkaerőt infrastrukturális fejlesztések, csatornázási, iskolai, egészségügyi intézményi felújítások alkalmával veszik igénybe. Noha általában a szegénység hatásait átmenetileg csillapító terv részeként, de a köz-munkateremtés hosszabb távon pozitív hatással lehet a munkaerőpiacra olyan helyi infrastrukturális fejlesztéseken keresztül, amelyek egyébként nem lennének megvalósíthatók magántőke bevonásával. Ezek a projektek eszköz-, felszerelés- és anyagigényükkel előre mozdíthatják a helyi gazdaság szekerét is. Az ILO szerint a közmunka programok különösen jó kiindulási pontként szolgálhatnak az ifjúságnak a későbbi munkavállalás szempontjából, elsősorban a fiatal nőknek, mindemellett pedig esélyt adnak a kormányoknak annak demonstrálása, milyen szabályokat kell betartani, alkalmazni egy munkafolyamat során. Egyértelmű, hogy a közmunka projektek forrásigényesek, amik nem mindig adóttak a szűkös költségvetési keretek közepette, nem is beszélve egy eladósodott fejlődő országról. Külső források bevonásával, az adósság restrukturálásával azonban elindíthatók ezek a programok pozitív hatást gyakorolva egy ország termelékenységére.

Olyan szektorokat érdemes célba venni, amelyek képesek munkahelyteremtésre; egyes szektorok ráadásul közvetlen hatást gyakorolnak más szektorok fejlődésére. Az ifjúság esetében olyan szektorokra kell koncentrálnia, amelyek nagy számban foglalkoztatnak fiatalokat, ilyen például az informatika, kommunikációs technológiák.

Szenegáli közmunka projektek

A szenegáli AGETIP ügynökséget 1989-ben hozta létre az ország kormánya a Világbank és az Afrikai Fejlesztési Bank támogatásával, hogy rövid időre munkát tudjanak biztosítani az egyre nagyobb számban munkanélkülivé váló fiatalok számára. Az ügynökség arra kapott felhatalmazást, hogy szerződéseket kössön, koordinálja és ellenőrizze a városi infrastruktúra kiépítését, rehabilitációját és megóvását célzó munkálatokat, segítse az alapvető szolgáltatások nyújtását. Az első négy évben az AGETIP nagyjából 80,000 munkahelyet teremtett 416 alvállalkozói szerződést kötve. Az AGETIP elsősorban olyan gondok kezelésébe fogott, mint az infrastruktúra pusztulása, növekvő társadalmi elégedetlenség, alulfoglalkoztatottság, és hamarosan már 3,200-nál is több projektet felügyelt 350,000 rövidtávú munkalehetőség megteremtését segítve, amiből évente mintegy 6000 vált állandó állássá. Hasonló programok indultak be Burkina Faso, Benin, Csád, Togo, Madagaszkár, Mali, Mauritánia és Niger területén is különféle partneri viszony keretein belül.

Erről lásd:

Sarr, M. (2000). Youth Employment in Africa: The Senegalese Experience, Background Paper. No. 3, UN-110 World Bank Meeting on Youth Employment, UN Secretariat, New York. Illetve: <http://www.agetip.org/>

Némelyik ajánlás föllelhető a Youth Employment Network kapcsán íródott főttkári jelentésben is, amelyik az ifjúsági foglalkoztatásról szóló nemzeti jelentések és akciótervek megírásában hivatott segíteni. Iránymutatásaiban arra ösztönzi a tagállamokat, vonják be a munkába a fiatalokat és szervezeteiket. Az iránymutatások megtekinthető az alábbi címen: <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/yen/download/guidelines.pdf>

Bizonyos országokban a becslések szerint a gazdaság csupán az évente a munkaerőpiacon feltűnő polgárok 5-10%-át képes befogadni, így a munkavállalók többségét a szürke/fekete gazdaság területére utalja: egyfajta „kényszerű túlélési stratégia” ez. Az ILO becslései szerint a fejlődő országokban a fiatalok számára elérhető állások 93%-a a szürke/fekete gazdaságban generálódik. Bizonyos értelemben a fiatalok olyan világba kényszerülnek, ahol munkavállalói jogukat alig tisztelik, nincs érdekképviseletük, gyakran sokat dolgoznak kevés pénzért veszélyes körülmények között. Itt mintegy 44%-kal alacsonyabbak a fizetések, mint a hivatalos szférában, a munkakörülmények kockázatot jelentenek, s legjobb esetben is minimális a társadalombiztosítás rendszerbe jutás esélye.

Noha a szürke/fekete gazdaság egy adott szegmensét a vállalkozási szabályok, adóteher, papírmunka elkerülésének igénye generálja, a legtöbb vállalkozás azért jön létre, mert nincs más esélye.

Mi a tisztességes munka?

Az ILO szerint tisztességes munkának számít, ahol:

- Tiszteletben tartják a jogokat
 - Tisztos megélhetést biztosító fizetést adnak
 - A társadalombiztosítási rendszer látja a munkást
 - Biztonságos munkakörülmények vannak
- A munkás hallathatja a hangját az őt érint(het)ő kérdésekben
- Képzési, továbbképzési lehetőségeket biztosítanak.

Mit tehet egy kormány, a lehetőségek körének szélesítésén túl, rövidebb és hosszabb távon a szürke/fekete gazdaság kihívásaival szemben?

- Támogatni kell a tisztességes munkát a gazdaság kifehérítésének folyamatában, amibe be kell vonni a minimálbérre jogosultak körének szélesítését, például több kategóriát kell bevezetni, hogy több munkavállaló essen a törvényes érintetti körbe.
- Elérhetővé kell tenni a jogokat minden egyes munkavállaló számára, illetve biztosítani kell törvényi védelmüket. A nem hivatalos gazdaságban dolgozó fiatalok számára információk, képzések szükségeltetnek ahhoz, hogy tisztában legyenek jogikkal, kötelezettségeikkel. Természetesen rendkívül nehéz őket bevonni a szociális, társadalombiztosítási rendszerbe, hiszen gyakran képtelenség tőlük járulékot szedni az állandóan változó kereset és a közvetlen munkaadó-munkavállaló viszony hiánya okán. Azért akadnak ilyen irányú erőfeszítések: Indiában például kísérletet tettek bizonyos iparágak teljes termelési mutatója utáni adó bevezetésére, hogy finanszírozni tudják az ott dolgozó munkavállalóknak járó szolgáltatásokat, járulékokat.
- A munkavállaló/munkás szó törvényi definíciója vonatkoztatható legyen a nem hivatalos gazdaságban dolgozóakra is, hiszen a definíció általában a szociális szolgáltatásra, járulékra jogosultságot is magába foglalja. Az ILO szerint bolygónk népességének csupán harmadát fedik le társadalombiztosítási rendszerek. A törvényi újradefiniálás talán segíthet több munkavállaló bevonásában.
- Fontos a szürke/fekete gazdaságban dolgozó fiatalok informálása, képzése. Az egyes képzési programokat megelőző szigorú felvételi folyamat gyakran áthághatatlan akadályt jelent a nem hivatalos gazdaságból, történelmileg hátrányos helyzetű csoportokból érkező fiatalok számára. Az akadályokat meg kell szüntetni, hogy ők is új ismeretekhez, szaktudáshoz jussanak elsősorban technológiai területen. Mindezen túl pedig a munkaügyi központok számának és kapacitásának növelésével is javítható a helyzet. A munkakeresés módszerének megváltoztatásával is sikerülhet valakinek jobb álláshoz jutnia.

Érdemes megfontolni egy minisztériumok közötti koordinációs vagy akciócsoport fölállítását a munkavállalók és munkaadók érdekeinek jobb megismerése érdekében. A struktúra átgondolásakor a nem hivatalos gazdaságban dolgozó munkások, munkásnők szervezeteit, szakszervezeteket is számításba kell venni, hogy bekapcsolódhassanak a törvényalkotási folyamatba. Mivel a problémakör érintettjei többségében nők, fontos a jelenlétük, bevonásuk a folyamat minden állomásán.

A minél szélesebb körű társadalmi párbeszéd elvét szem előtt tartva különös figyelmet kell szentelni a valószínűleg legtöbb diszkriminációt elszenvedő csoportoknak (fiatal nők, kisebbségi nyelvhasználók, fogyatékkal élők). Bizonyos csoportok különösen nehezen tudnak átjutni a hivatalos gazdaság keretei közé. A diszkriminatív gyakorlati módok fölismeréséhez a kormányoknak meg kell fogalmazni az irányelveket az erre hivatott szakfelügyelők képzéséhez.

A civil szervezetek hatásköre is bővíthető a nem hivatalos gazdaságban nyújtott szolgáltatások terén, mint például HIV/AIDS felvilágosítás különösen veszélyeztetett csoportoknak, aminek alapja egy szorosabb partnerség: erre számos példa akad. Erről bővebben ld.: www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/iIc90/pdf/rep-vi.pdf

Mit tehet egy kormány az ifjúság gazdasági lehetőségeinek szélesítése érdekében?

- Önkéntes segítők, ifjúsági szolgáltatói programok
- Mikrofinanszírozás
- Fiatal vállalkozók támogatása

Önkéntes segítők, ifjúsági szolgáltatói programok

Az efféle programok segíthetnek a munkaadók bizonytalanságérzetének csillapításában, a fiatalok pedig valamilyen szakismeret elsajátítása közben fölkészülhetnek arra is, mik az alapvető szükségleteik. A megfelelő szaktudás biztosítása okán a programok a „munka előtti” munkaerőpiac-irányítási elvek nagyobb rendszerébe illeszkednek hozzájárulva a fiatalság mobilitásának javításához, jobb állapotba kerüléséhez. Noha a programok tartalma és alkalmazása országfüggő, a Nemzeti Ifjúsági Szolgálatok Nemzetközi Szövetsége szerint egy ifjúsági szolgálat „szervezett tevékenységek összessége, amelyek során fiatalok segítenek más fiataloknak, fejlesztik környezetüket hozzájárulva ezzel egy társadalom jobbításához”. A különféle nemzeti és regionális programok (a tömeges munkanélküliség problémájára megoldást természetesen aligha tudnak nyújtani) segítenek az ifjúság mint fontos erőforrás felismertetésében, amellyel helyesen gazdálkodva számos szociális, politikai és gazdasági cél elérhető.

A legtöbb program valamiféle formális képzést kínál a résztvevők számára, és mintegy felük mentori szolgálattal is rendelkezik. Amennyiben valaki egy tanfolyam elvégzése után képes eltartani magát, többet keres, mint korábban, és foglalkoztatható, azt jelenti, gazdasági szempontból sikeres az adott program, míg más programokról tanulmányokban mutatták ki pozitív pszichoszociális hatásukat. Fontos azonban a közösségre és az ifjúsági szervezetekre gyakorolt hatást is fölmérni; bizonyos programok az etnikai feszültségek enyhítését, az etnikumok közötti párbeszéd elősegítését próbálták meg. Az ifjúsági szolgálat egy sebezhető csoport (a magas munkanélküliség a csoporton belül a nagyfokú szegénység oka) megcélzására alkalmas módszer.

Ghána – Nemzeti Szolgálat Program (NSS)

A fejlődő országokban gyakran az iskolázott fiatalok rétegét érinti leginkább a munkanélküliség. A ghánai NSS 1973-ban indult be, hogy a nemzeti fejlődés szolgálatába állítsa a friss diplomások tudását: a kezdet óta mintegy 360,000 ember vett már részt benne. Az egyetemet éppen befejező diákok kötelező szolgálatukat töltik valamelyik szervnél; a kisipari szektorban, vidékfejlesztési projekteken vagy elmaradott városi térségekben valamelyik minisztériumi osztályon, ügynökségen keresztül. Majdnem 60%-uk vállal szolgálatot az oktatásban, tanít iskolákban a tanárhiány leküzdésére, segít valamilyen kormányzati célt. Ghánában évente mintegy 230,000 munkavállaló lép újonnan be a munkaerőpiacra, ám csupán 2%-ukat képes elnyelni a hivatalos gazdaság, miközben egyre kevesebb diplomás talál állást a közszférában.

Mivel ez a program magasan képzett fiatalokra számít, a célcsoport a kevésbé privilegizált

helyzetben lévő csoportok, a cél a társadalmi problémák, éhinség, írástudatlanság, betegségek legyűrése. A kutatások szerint a fiatal diplomások iskolai jelenlétével javul az iskolalátogatás, írni-olvasni tudás szintje is. Egy világbanki jelentés rámutat arra, hogy az ifjúsági szolgálat pozitívan hat a hosszabb távú foglalkoztatási esélyekre: a szolgálatukat letöltők 71%-a tudott állást találni 5 hónapon belül.

Noha mutatkoztak bizonyos akadályok, elsősorban fizetési késedelmek, az NSS sikeresen javított a diplomás fiatalok iránti igény és a kínálatuk közti viszonyon: gyakran hivatkoznak rá, mint sikeres modellre. Egy másik eredmény a különféle társadalmi rétegek közötti hídépítés azáltal, hogy fiatal diplomások kerülnek a legkülönbözőbb helyzetekbe megtapasztalva a társadalom működését.

Erről ld.: McBride, A. Moore, Lombe, M., Tang, F., Sheridan M., and Benitez C. (2003). The Knowledge Base on Civil Service: Status and Directions. Working Paper No 03-20. St Louis, MO: George Warren Brown School of Social Work.

Kwabia Boateng and Sarpong E (2002). An Analytical Study of the Labour Market in Ghana for Tertiary Graduates. Washington: World Bank, p. 37.

A foglalkoztatásra úgy szoktak tekinteni, mint egyéb politikai irányelvek nem irányított következményére, a nemzeti szolgálat ennek ellent mondhat, amennyiben egy tudatos folyamat része, esetleg a nemzeti ifjúságpolitikaé. Miközben a szociális és makroökonómiai irányelvek összeegyeztetése elengedhetetlen a növekedés elindítása, a munkaigény javítása szempontjából, az ifjúsági szolgálatok élethosszig alkalmas szaktudást, tudástöbbletet adhatnak a résztvevőknek, miközben szolgáltatásokat biztosítanak a közösség számára, és társadalmi normává tehetik az önkéntességet.

Noha politikai akarat szükségeltetik egy kormány részéről ahhoz, hogy fölismerje az ifjúság fontosságát, mindig fennáll annak a veszélye, hogy a fiatalokat politikai célokra használják. Az efféle programokban szerepet vállaló fiatalokat nem szabad egy rezsim vagy párt szószólóivá kényszeríteni. Egy kormányzati kezdeményezés sikeressége tehát jórészt a jó kormányzáson múlik.

Mikrofinanszírozás és fiatal vállalkozók

Egy fejlesztési terv elemi része a mikrofinanszírozás (kisebb kölcsönök, takarékszamlák, biztosítási és pénzáttalási szolgáltatások). A mikrofinanszírozás lényegénél fogva az alacsony jövedelmű, szegényebb rétegekért jött létre. A rendszerhez szükséges intézmények a fejlődés infrastrukturális hátterének alapvető elemei. Különösen fontosak ezek a szegény fiatalok túlélése szempontjából (akik általában először érzik meg egy válság következményeit), hiszen ők a lehető legritkábban jutnak hozzá az összes elérhető szolgáltatáshoz. A mikrofinanszírozási rendszer indulótökéhez juttatja ezeket az embereket. A nélkülöző rétegek felemelésében mérhető eredményeket ért el ez a rendszer számos értelemben is: bevételnövekedés, foglalkoztatás, háztartási kiadások, társadalmi és gazdasági sokkhatásoknak való kisebb kitettség. Ahogy a társadalmi fejlődés meghatározó elemeit, úgy a pénzügyi szolgáltatásokhoz jutás szerteágazó hatásait is nehéz izolálni. A levonható következtetések azonban, szerencsére, kellő betekintést engednek a mikrofinanszírozásba: hogyan segíti a fiatalokat alapvető szükségleteik fölismerésében, jövedelemhez jutásban és a váratlan sokkhatások kivédésében.

A mikrovállalkozások elindítását gátló tényezők persze igenis léteznek. Számos ország bankrendszere nem igazán vevő a fiatal, feltörekvő vállalkozók igényeire, mivel ők általában nem képesek a járulékos biztosítékokat felmutatni egy kölcsön felvételekor; a bankok túl kockázatos célcsoportnak tartják őket. Ezt a helyzetet mindenképpen orvosolni ajánlott. Az Ifjúságfoglalkoztatási Hálózat szerint a magánszektor és a kormányzatok támogatási lehetőségeit a vállalkozásteremtés terén a politikai viták fókuszába kell helyezni.

Egy dél-afrikai példa – Umsobomvu Ifjúsági Alap (UYF)

Noha a politikai egyenjogúság mára valósággá lett Dél-Afrikában, az Umsobomvu Ifjúsági Alap (UYF) a „gazdasági egyenjogúsítás” megvalósítására tesz kísérletet. Az UYF nemzeti ügynökség 2001-ben jött létre a kormány kezdeményezésére. Az ügynökség civil szervezetek és a magánszférából érkezett partnerek segítségével munkanélküli fiataloknak szánt projekteket indít be, amelyek az egész közösségre nézve is előnyösek. A program kulcselemei: szolgáltatás, strukturált tanulás, alacsony kamatozású kölcsönlehetőségek.

Egy 12-15 hónapos időszak alatt a fiatalok a következő tevékenységi körökben próbálják ki magukat: infrastrukturális fejlesztések, egészségügyi alapellátás, oktatás, üzlet, városi konyhakertészetek, veszélyeztetett gyermekek gondozása. Tudatában annak, hogy az önkéntesség nem mindig segíti ki az egyént szorult helyzetéből, a program résztvevői fizetést kapnak, és olyan projektekből vesznek részt, amelyek esélyt nyújthatnak valamiféle gazdasági tevékenységre. A belépéshez a partnerszervezeteknek nemcsak azzal kell tisztában lenniük, hogyan fejlesszék a fiatalok szaktudását, hanem azzal is, milyen munkák vállalásán, vállalkozásán keresztül juthatnak a fiatalok megélhetéshez a projekt után. A kapcsolódó mentori program az üzleti tervek megfogalmazásában segít, az UYF vállalkozási része a finanszírozásban segít együttműködve nagyobb pénzintézetekkel. Az Umsobomvu ügynökség biztosítja, hogy mindegyik projekthez, üzleti tervhez specifikus fejlesztési célok társuljanak. A 18 és 35 év közötti, hátrányos helyzetű fiatalokat célzó program során az UYF folyamatosan bővíteni próbálja adatbankját a szaktudás-átadás, vállalkozói programok, potenciális munkaadók, karriertanácsadás, egészségügy témakörökben, amikkel mind-mind javítható a szolgáltatások színvonala. A kezdeményezés hamarosan bővülni fog a nemzeti Ifjúságszolgálati Keretprogrammal.

Erről bővebben ld.: Foley, P. (2003). Youth Service for Employment: The Umsobomvu Youth Fund Initiative in South Africa. Chapter 13 in Enquiry. Global Service Institute (GSI) and Volunteer and Service Enquiry Southern Africa. Net: www.youthportal.org.za/

A mikrofinanszírozást természetesen nem csak a vállalkozások részére találták ki. Egy kölcsön például segítheti az egyetemi tanulmányokat, fedezheti a tandíjat, a lakhatás költségeit, az egészségbiztosítást. Az Emberi Jogok Általános Nyilatkozata szerint „a felsőoktatás mindenki számára elérhető lesz érdeme szerint”, nem pedig anyagi helyzetétől függően. Különböző anyagi eszközök elérésén keresztül a fiatalok saját prioritásaik ismeretében fektethetnek be, legyen az tandíj, egészségbiztosítás, üzlet, öngondoskodás, jövőtervezés.

Általánosságban megállapítható, a mikrofinanszírozási programok résztvevői végül is jobb gazdasági mutatókkal fognak bírni, mint azok, akik nem kapcsolódtak be. Ha csak a jövedelmekre gondolunk, nyilvánvaló, hogy a hitelhez jutás a bevételi oldalon jelenthet megtakarítást, növekedést. A mikrofinanszírozásban érintett intézmények ráadásul (a világ legkülönbözőbb pontjain) rendre azzal szembesülnek, hogy klienseik többet tudnak költeni ételre, több álláslehetőséget találnak. Mindemellett nőttek az oktatásra, egészségre fordított költségek, ami hosszabb távon fejlesztheti a humán tőkét. Noha nem a szegénység elleni csodaszerről beszélünk, a mikrofinanszírozás segít a szegénységről alkotott közvélekedés átforgalmazásában, a szegények helyzetbe hozásában a fejlődési folyamaton belül.

Persze fontos észben tartani, hogy nem minden fiatal választja a helyes utat, ha vállalkozik; bizonyos esetekben az ösztöndíjak, infrastrukturális fejlesztések, oktatási-képzési programok hatékonyabbak. A fiataloknak nem árt tisztában lenniük azzal, hogy egy vállalkozás beindítása mindig kockázattal jár; kormányzati szemszögből nézve tehát a vállalkozásösztönző ifjúsági programokon belül mindig meg kell tervezni a megfelelő szaktudás átadását, az erőforrások biztosításának menetét.

A mikrofinanszírozás rengeteg nőt tett gazdaságilag aktívvá, sőt, ingatlan tulajdonossá, rengetegen kerültek döntéshozói szerepbe, lettek a közösség vezető személyiségei. Bizonyos területeken pozitív változások mentek végbe az értékek, elvárások terén, amelyek a nők társadalmi szerepére nézvést meghatározóak. Máshol azonban a sikeres üzletvitel csak terheik számát szaporítja. Noha a nők komoly összegeket is megkereshetnek munkájukkal, ez nem tükröződik mindig az otthoni viszonyokban; meglehetősen egész nap dolgozniuk kell a piacon, majd otthon várja őket a házimunka, a családi kötelezettségek, amikből a férfi tagok nem veszik ki részüket. A helyzetbe kerülés, személyes pozíció javulása tehát nem mindig egyenes következménye a mikrofinanszírozási programoknak.

- A fiatalok is hozzáférnek azokhoz a hitelekhez, megtakarításokhoz, átutalásokhoz, mikrobiztosítási termékekhez, amikhez a felnőtt népesség többi része.
- Szegény nők is hozzájuthatnak hitelekhez az ország bármelyik pénzintézetében saját nevük alatt, takarékszámilákat nyithatnak.
- A pénzintézetek fiatalokra, elsősorban fiatal nőkre szabott szolgáltatásokat kínálnak.
- Diákok is részesülhetnek bizonyos pénzügyi szolgáltatásokban (tandíj, diákhitel).
- A mikrofinanszírozás olyan pénzügyi rendszerek kiépítését jelenti, amelyek a szegény rétegek igényeit, szükségleteit elégítik ki. Egy többdimenziós folyamatról van szó, ami számos közreműködő összehangolt munkájára van szükség.

Hogyan ösztönözhetik a kormányzatok a pénzügyi szektor szereplőit célzottan fiataloknak szóló szolgáltatások bevezetésére?

A kormányzatok biztosíthatják a bankrendszer nyitottságát az ifjúság felé, hogy a fiatalok továbbtanulhassanak, vállalkozhassanak, lakáshoz jussanak.

Egy kormány kezdeményezhet a mentori, képzési rendszerrel, üzlettel kapcsolatos javaslatíró programokat fiatal vállalkozók számára, különös tekintettel a vállalkozásbővítésre, mint munkahelyteremtési irányra.

Nem minden pénzügyi szereplő elég érett arra, hogy fiataloknak szolgáltatásokat nyújtó intézményeket támogasson: ilyenkor beavatkozhat a kormányzat, célirányosan (képzés, pénzalap létrehozása), hogy segítse a fiatalok gazdasági integrációját.

A pénzügyi szolgáltatások költségvonzatába a kormányok jobb, ha nem avatkoznak bele (nem számítva a pénzintézetek viselkedését meghatározó jogi keretek megalkotását). Az viszont általánosan elfogadott nézet, hogy egy kormány szerepvállalása jól kiegészítheti az adományozók, társadalmi befektetők és a civil szféra munkáját (A konstruktív, ám korlátozott kormányzati szerepvállalásról a mikrofinanszírozás terén ld.: CGAP Donor Brief No. 19: "The Role of Governments in Microfinance" (June 2004).)

Globalizáció

A globalizáció nem újdonsült jelenség. A világ egyik sarkában működő gazdasági, politikai, társadalmi valóság mindig is hatással volt más térségek lakosainak mindennapjaira. Noha a kereskedelmen és tőkeáramlásra alapuló gazdasági integráció már évszázadok óta zajlik, a jelenlegi folyamatok üteme és elterjedése példa nélküli. Alapvetően ennek a fejlődő országok megnövekedett munkaerőigénye, egyszerűsödő ember- és tőkeáramlás, csökkenő szállítási költségek, a fejlettebb kommunikáció miatt lehetőségeikre jobban odafigyelő emberek az oka.

A globalizáció hatást gyakorol a fiatalok munkavállalási lehetőségeire és migrációs motívumaira, számos profán változást generált (ifjúsági kultúra, konzumerizmus, globális ifjúpolgárság és aktivizmus). Noha a világ némely részén soha nem látott fejlődés tapasztalható, számos fejlődő ország még mindig arra vár, hogy megtapasztalhassa a globalizáció jótékony hatásait.

A globalizáció nem egy irányelv, lefolyása, menete azonban intézmények, törvények, programok és politika függvénye. Befolyással van az értékekre, a fiatalok véleményére és lehetőségeire.

A globalizáció jótéteményeinek, pozitív oldalának biztosítására természetesen hozhatók bizonyos intézkedések. Miközben jelen Útmutató jó néhányszor a globalizáció hatásaira fókuszál (az infokommunikációtól a foglalkoztatásig), itt csak az ifjúság és migráció kérdéskörét boncolgatjuk.

A globalizációban hangsúlyosabbá válik a fiatalok munkavállalási lehetőségei és migrációs motívumai közötti kapcsolat. A ma fejlett országaiban évente átlagban 142 20-24 éves fiatal válik munkaképesé 100 nyugdíjba vonulóhoz képest; tíz év múlva ez az arány 87 fiatal lesz a 100 nyugdíjba vonulóhoz képest. A fejlődő országokban egész más arányok tapasztalhatók: 342 fiatal jut 100 60-64 évesre. A munkalehetőség-teremtés és a fiatal munkások tömegeinek lekötése globális probléma, mivel ez a jelentős fölösleg egyre komolyabb migrációs okká lesz. (Főtitkári jelentés – Nemzetközi migráció és fejlődés [A/60/87 1])

A fiatal migránsréteg igencsak heterogén: legális és illegális bevándorlók, embercsempészet útján érkezők, szezonális vándormunkások, második és harmadik generációs vándorok, nemzetközi diákok, háborús konfliktusok elől menekülők (a vándormunkások jogairól ld. az 1990-es International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families című iratot). A munkalehetőség, jobb élet ködös ígéreteitől hajtva, valótlán elvárásoktól vezérelve a fiatalok a becsült, mintegy 191 milliós vándornépesség 15%-át teszik ki. A helyi viszonyokkal szembeni elégedetlenség, a természetes erőforrások kiürülése, szűkös kilátások: ezek mind-mind arra ösztönözhetik az embereket, hogy vidékről a városokba, esetleg egy másik országba költözzenek. Egyes térségekben az elvándorlási vágy jelentős. A 2003-as Arab humánfejlesztési jelentés szerint a fiatalok 51%-a elvagyodik szülőföldjéről.

Akármi legyen is az elvándorlás oka, mindig rejt magában kockázatot. A fiatalok néha kétes jogállású munkaközvetítők bűvkörébe kerülnek, akik csodás pénzszerzési lehetőségekkel csábítják el őket egy másik országba. A nem hivatalos csatornákon keresztül mozgó fiatalok

szinte sosem jutnak törvényes védelemhez, veszélyes körülmények között élnek és dolgoznak kevés pénzért. Többnyire nem látja őket a társadalombiztosítási rendszer, nem részei a nemzeti ifjúságpolitikának. Kevés a választásuk, miközben a kitelepítés, megfenyítés réme fenyegeti őket, és nincs kihez fordulniuk, illetve kizsákmánylásuk esetén nincs reményük menedékre lelteni. A lehetőségek és szolgáltatások terén tapasztalható földrajzi egyenlőtlenségek miatt a fiatalok gyakran hagyják el vidéki lakóhelyüket egy nagyvárosért. Ha a vidéki életszínvonal egyre csak romlik, a városokba menekülő fiatalok tömegei hosszabb távon is feszültséget okozhatnak új lakóhelyükön.

Agyelszívás

A 2005-ös világbanki jelentés szerint (Nemzetközi migráció, pénzforgalom és agyelszívás) a szegényebb országok felsőfokú végzettségű munkavállalói tömegesen költöznek külföldre. A kutatók szerint a következő országok felsőfokú végzettséggel bíró állampolgárai élnek OECD tagállamokban mintegy 25-50%-ban: Ghána, Mozambik, Kenya, Uganda, Nicaragua, El Salvador. Ez az arány 80%-nál is több Haiti és Jamaica esetében. A nagyobb fejlődő országok esetében ez mindösszesen 5% (India, Kína, Indonézia, Brazília).

Noha az efféle migráció az egyén sorsára jótékony hatással van, hazája gazdaságát azonban negatív pályára állítja. Hosszabb távon, a visszatelepülés támogatásával, a visszatérők új ötleteikkel, megközelítéseikkel, kapcsolatrendszerükkel rengeteget javíthatnak a társadalom állapotán.

A migráció jelenségének kezelésére a fiataloknak olyan működő alternatívákat kell fölkinálni, amelyek a szülőföldjükön tartják őket. A szegénység és esélytelenség problémáit tehát meg kell próbálni leküzdeni új alapokra helyezve ezáltal az egyes nemzetek közötti egyenlőtlenségek fölismerését. Szükséges továbbá a fiatalok megfelelő szintű oktatása és képzése, hogy sikeresen be tudjanak lépni a munkaerőpiacra hazájukban fenntartva az innováció, intézményesülés elvárható szintjét.

Néha az otthonmaradók is profitálhatnak családtagjaik elvándorlásából. Az országokon átívelő családi kötelékek gazdasági kapoccsá lesznek elősegítve az emberi képességek fejlődését. Ma bizonyítottnak tűnik, hogy a migráció és a hazautalt pénzek csökkentik az otthon maradtak szegénységi szintjét, fejlesztik a humán tőkét, a gyerekek munka helyett iskolába tudnak járni, esetleg még vállalkozásokat is ösztönözhetnek. Egyes térségekben, főleg Latin-Amerikában és a Karib térségben a családok mintegy negyedének utalnak haza pénzt.

A pénzhazautalás egyre több országban haladja meg a fejlesztési támogatás (ODA) mértékét, és a második legnagyobb forrássá nőtte ki magát a külföldi közvetlen tőkebefektetések után (FDI). A politikai-gazdasági környezettől függően áramló tőkeforrásokkal összehasonlítva a pénzhazautalások meglehetősen stabilak, sőt, válságos időszakokban még nőni is szoktak. A fiatalok életét leginkább befolyásoló egészségügy és oktatás szintjére is hatással vannak ezek a pénzek, és gyakran ösztönöznek éppen az elvándorlásra. Az egészségügyre és oktatásra fordított pénzeknek hosszútávú hatásuk van az ifjúság sebezhetőségének visszaszorítására, a háztartások, közösségek színvonalára.

Noha a jelenség rákerült a politika napirendjére, a pénzhazautalás rendszere nem helyettesítheti a nemzeti, nemzetközi szándékot a béke, fejlődés megteremtésére, az egyenlőtlenségek csökkentésére. A migráció jelenségére pedig nem tekinthetünk kizárólag úgy, mint a munka és szolgáltatások áttevődését egy másik földrajzi térségbe, hanem egyfajta lehetőségként a nélkülöző és alacsony jövedelmű emberek számára, hogy kiteljesíthessék képességeiket és kielégíthessék alapvető szükségleteiket. A pénzhazautalásokat jobban át kell tekinteni, majd integrálni a fejlesztési stratégiákba.

A migrációt gyakran összekötik a hagyományos szociális hálózatok összeomlásával, amik folyamánként gyengülnek a kulturális közösségi együttműködés formái, ám mindeközben a fiatalok helyzetbe kerülnek, hiszen átvehetik a megerősödő pozíciókat. Ami az oktatást illeti, egy fiatal bevándorlónak egy új nyelvi, tantervi környezethez kell alkalmazkodnia. Új gazdasági környezetbe kerül, hátrahagyja régi munkáját, kapcsolatait, szakmai hitelét, és új állást kell találni egy ismeretlen munkaerőpiaci környezetben. A testi-lelki egészség terén is akadhatnak problémái. Másrészt viszont egy fiatal jobban, könnyebben képes alkalmazkodni az új viszonyokhoz, rugalmasabb, energikusabb, szenvedélyesebb, kevesebb mindent köti régi otthonához. Sok esetben a fiatal bevándorlók elengedhetetlenül fontosak a fogadó ország munkaerőviszonyai közepette.

Hoyan biztosíthatja az anyaország kormánya kivándorlói számára az egyenlő bánásmódot?

A kivándorlás potenciális érintettjeit tájékoztatni kell a lehetséges kockázatokról. Rengeteg kivándorló nem készül föl eléggé arra, mi vár rá, könnyen csempészek, zsarolók, uzsorások prédájává lesznek. Az utazás, munkaerőtoborzó ügynökségek költségeinek pontos megadásával, a fizetések, társadalombiztosítási járulékok, táppénz, munkanélküli segély rendszerének bemutatásával, albérlet, lakhatás, iskoláztatás, befektetési lehetőségek mikéntjének elmondásával biztosítható a pártatlan tájékoztatás. Így mindenki maga döntheti el, kivándorol-e a lehetséges költségek és bevételek ismeretében.

A lehetséges kivándorlók képzése: a magasabban képzett emberek jobb migrációs tapasztalatokkal rendelkeznek, mint alacsonyabban képzett társaik. Ezért kell megadni a lehetőséget mindenkinek, hogy a célország elvárásainak megfelelő képzésben részesüljön. Így például az érintett minisztériumok, civil szervezetek, közösségi centrumok alapozó, nyelvi, kulturális képzéseket tarthatnak a legfontosabb témakörök mentén, mint a törvényi rend, politikai berendezkedés, kulturális normák és szokások.

Biztosítani kell az olcsó, biztonságos pénzhazautalás lehetőségét, az anyaországi befektetéseket. A célországból hazautalt pénzek egyre komolyabb gazdasági szerepet játszanak egy anyaország életében. A törvényes, olcsó, gyors pénzáutalási módok segítik a kivándoroltak és családjaik gazdasági megerősödését. A kormányoknak nem érdemes bürokratikus akadályokat gördíteniük külföldön élő honpolgáraik számára, hogy pénzt küldhessenek haza.

Támogassuk a visszavándorlást. Az agyelszívás elmenyerésbe fordulhat át a kivándoroltak folyamatos hazacsábításával, akik új ötletekkel, kapcsolatokkal térnek vissza, amivel az egész társadalom nyer. Az egyik ilyen példa fiatal indiai informatikai szakemberek hazatérése, akik a külföldön szerzett munkatapasztalatok után visszamennek szülőföldükre, és indiai informatikai vállalatokat erősítenek, vagy saját vállalkozásokba fognak. A fiatalok különösen sokat profitálhatnak a külföldi tapasztalatszerzésből, amiket hazatérve jól hasznosíthatnak. A célországok kormányainak érdemes fontolóra venni az anyaországgal való produktív gazdasági kapcsolatok elősegítését közvetlen befektetések formájában, illetve a hazatérő szakemberek tudásának alkalmazásával. A körökörös migráció hatásainak föltérképezéséhez, kielemezéséhez még további kutatásokra van szükség.

Mit tehet egy célország kormánya a bevándorlók egyenlő bánásmódjáért, jogaikért?

Egy bevándorlási ügynökség vagy ombudsmani poszt fölállítása azért fontos, hogy ki lehessen vizsgálni a bevándorlók esetleges panaszait, az őket ért igazságtalanságokat. Egy új csatorna nyílik meg, amin keresztül hallathatják hangjukat fontos ügyekben (fizetésvisszatartás, mozgásszabadság korlátozása, szabad munkahelyválasztás jogának megsértése). Az új szerv jogot kell kapjon a munkaadók, a bevándorlók lakhatási körülményeinek vizsgálatára is. Szükséges a fiatal bevándorlók panaszainak rögzítése egy olyan szakember társaságában, aki képes foglalkozni a fiatalokkal, ismeri speciális körülményeiket, a rasszizmus és diszkrimináció megnyilvánulási formáit. Az ombudsman vagy ügynökség tájékoztassa az érintett minisztériumokat tapasztalatairól a közszolgáltatások javítása, a közvélemény formálása érdekében.

Innovatív megközelítési módok kifejlesztése szükséges a fiatal bevándorlók integrációjához. létfontosságú a fiatal bevándorlókban rejlő lehetőségek, kreativitás és energiák fölismerése és hasznosítása, bevonásuk a döntéshozatalba. Fontos a fiatalok sikeres integrációja az oktatási rendszerbe, a munkaerőpiacra, hogy teljes életet élhessenek. Az oktatási minisztériumok felelőssége olyan programok beindítása, amelyek segítik a fiatal bevándorlókat a tanrend, tanmenet követésében (házi feladat megoldásának segítése, speciális előkészítő osztályok nyelvtanulás, hiányzó tudás megszerzése céljából). Le kell ültetni egy asztalhoz a foglalkoztatási ügynökségeket, ifjúsági civil szervezeteket és munkaadókat a fiatal bevándorlók képzésének, foglalkoztatásának előmozdítására. A nyelvtanfolyamok gyakran hatékonyan segítik a fiatalok beilleszkedését a célország társadalmába.

Nem szabad korlátozni a bevándorló munkások szándékát, hogy szakszervezetbe tömörüljenek. A kollektív alku fizetésemeléshez, munkásjogok kiterjesztéséhez, munkakörülmények javulásához, jobb egészségügyi szolgáltatásokhoz, nyugdíjhoz vezethet, illetve csökkenti annak kockázatát, hogy kizsákmányolják a munkavállalókat. Egy szakszervezet segítséget, útmutatást adhat a fiatal bevándorlóknak a jogaikról és lehetőségeikről. A globalizáció korában szükséges a bevándorlók szakszervezetbe tömörülését akadályozó bürokratikus intézkedések visszaszorítása. Előfordul, hogy a szakszervezetek nehezen toboroznak tagokat a bevándorlók közül a tagsági feltételek szigorúsága miatt

(kizárják például az illegális munkavállalókat): ezeket érdemes eltörölni, hiszen a bevándorlók létfontosságú munkaerőt jelentenek.

Támogatni kell a visszavándorlást. A visszavándorlásra ösztönözhet a munkaerőpiac szegmentáltsága: azokat az állásokat, amiket egy ország polgárai nem szívesen vállalnak, bevándorlók töltik be. Ők azonban néhány év elteltével hazatérnek (helyükre gyakran saját falujukból kerülnek új munkások), s csak időszakos munkákra térnek vissza. A hazalátogatni kívánó vendégmunkásokat nem szabad elriasztani, elszakítani gyökereiktől mozgásuk akadályozásával. A külföldön hivatalos munkavállalóként élő elvándoroltak gyakrabban térnek haza család- vagy barátlátogatásra, ha nem kell tartaniuk zaklatástól a határokon.

Bibliográfia:

Atchoarena, D. Ed. (2000). *The Transition of Youth from School to Work: Issues and Policies*. Paris: International Institute for Educational Planning/UNESCO, pp. 49-68.

CGAP Donor Brief No. 19 (2004). *The Role of Governments in Microfinance*. Washington: World Bank.

Chimhowu et al (2005). *The Socioeconomic Impact of Remittances on Poverty Reduction*. In: Eds. S. M. Maimbo and D. Ratha, *Remittances: Development Impact and Future Prospects*. Washington: The World Bank.

De Haas, H (2005). *International Migration, Remittances and Development: Myths and Fact*. *Global Migration Perspectives*, No. 30, April. Global Geneva: Commission on International Migration.

Del Rosso, J (1999). *School Feeding Programs: Improving Effectiveness and Increasing the Benefit to Education. A Guide for Program Managers*. The Partnership for Child Development, June 1999. Oxford, UK: University of Oxford.

Economic Commission for Africa. *Economic Report on Africa 2005: Meeting the Challenges of Unemployment and Poverty in Africa*. Addis Ababa.

Elder, S.; Schmidt, D (2004). *Global Employment Trends for Women*. Geneva: International Labor Organization.

Foley, P. (2003). *Youth Service for Employment: The Umsobomvu Youth Fund Initiative in South Africa*. Chapter 13 in *Enquiry*. Global Service Institute (GS1) and Volunteer and Service Enquiry Southern Africa.

Food and Agriculture Organization and UNESCO (2004) *Education for rural development. Towards a new policy response*, pp. 107-121 (available from <ftp://Jftp.fao.org/docrep/fao/006/ad423e/ad423e01.pdf>).

International Labour Organization (2005). *Global Employment Trends for Youth 2004* (available from www.ilo.org/trends).

International Labour Organization (2004). *Improving Prospects for Young Women and Men in the World of Work: A Guide to Youth Employment* (available from <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/yen/download/guidelines.pdf>).

Kane, E (2004). *Girls' Education in Africa: What Do We Know About Strategies That Work?* Africa Regional Human Development Working Paper Series, Washington, DC: World Bank.

Le Voy, M. and Verbruggen, N. (2005). *Ten Ways to Protect Undocumented Migrant Workers*. Brussels: The Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM). December 2005.

Lemaitre, G. (2005) The Comparability of International Migration Statistics Problems and Prospects. OECD Statistical Brief a°9, November 2005.

Lloyd, Cynthia B. Ed. (2006). Growing Up Global: The Changing Transitions to Adulthood in Developing Countries. Washington: National Research Council and Institute of Medicine, p. 122.

McBride A.M., Benítez C., Sherraden M, and L. Johnson (2003). Civic Service Worldwide: A Preliminary Assessment. Service Enquiry. Global Service Institute (GSI) and Volunteer and Service Enquiry Southern Africa.

Ratha D. (2003). Workers Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance. World Bank, Qlobal Development Inance, 2003, chapter 7.

Report of the Global Commission on International Migration (2005). Migration in an Interconnected World: New Directions for Action.

Rusten, E., Ogasawara, T., and Brady, K. (2005). Effective Youth Employment Strategy in Brazil. Academy for Educational Development (AED), USA, pp. 11-27.

Schiff, M. and Ozden, C Eds. (2006). International Migration, Remittances and the Brain Drain. Washington: World Bank, and New York: Pallgrave McMillan.

Suro, R (2003). Remittance Senders and Receivers: Tracking the Transnational Channels. Washington DC: Pew Hispanic Research Center and the Multilateral Investment Fund of the Inter-American Development Bank. (available from: <http://pewhispanic.org/reports/report.php?ReportID=23>).

United Nations Children's Fund (2003). The State of the World's Children, 2004: Girls, Education and Development. United Nations publication, Sales No. E.04.XX.1. pp. 45-48.

UN Department of Economic and Social Affairs (2005). Report of the World Social Situation. United Nations: New York.

UN Department of Economic and Social Affairs Statistics Division (1998). Statistical Papers Series M, No. 58, Rev. 1; Recommendations on Statistics of International Migration; Revision 1, United Nations, New York.

United Nations High Commission for Human Rights (2003). A Human Rights Approach to Poverty Reduction Strategies (available from <http://www.unhchr.ch/pdf/povertyfinal.pdf>).

Ifjúság és jólét

Egészségügy

Az ifjúság ebben a kritikus életszakaszban kénytelen az egészség és biztonság kérdéseivel szembesülni. Az ehhez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése segíthet megbirkózni a testi-lelki változások okozta kihívásokkal.

Az ifjúságon belül a leggyakoribb halálozási okok a következők: HIV/AIDS, erőszak, balesetek. Fontosak bizonyos témakörök: közegészségügyi viszonyok, alultápláltság, fertőző, paraziták és rossz minőségű víz okozta betegségek, tuberkulózis. Noha a korai terhességet sikerült számos országban visszaszorítani, a 15-19 éves lányok körében még mindig komoly problémát jelent, hiszen még mindig a vártnál gyakrabban vezet halálhoz, maradandó károsodáshoz, szülési komplikációkhoz, saját kezűleg elvégzett terhességmegszakításhoz. Egyre több a krónikus betegségben szenvedő fiatal: az asztmát és a cukorbetegséget egyre nagyobb százalékban diagnosztizálják Európában és az Egyesült Államokban. Betegségük hatással lehet a fiatalok szociális és intellektuális fejlődésére is. A Betegségellenőrzési és -Megelőzési Központ szerint például az asztma az egyik vezető oka az iskolai hiányzásoknak és a kórházban töltött időnek az Egyesült Államokban. Az alapvető környezeti jogok betartása létfontosságú a fiatalok egészsége, lehetőségei vonatkozásában. A szennyezett levegő, víz, vízű környezetben felnövő fiatalok, nem beszélve a szennyezett élelmiszerekről, sorsa alátámasztja egy közös környezetvédelmi-egészségügyi tervezet megfogalmazását. Hogy meg lehessen küzdeni a környezetszennyezéshez köthető betegségek negatív trendjével, a politikusoknak tisztában kell lenniük a legújabb kutatási eredményekkel, hiszen a jövőben számolni kell az alapbetegségekhez köthető egyéb komplikációkkal az érintetteknek.

Amikor az ifjúság egészségéről, jólétéről beszélünk, ide értendő a szolgáltatások fejlesztése mind a mentális, mind pedig a testi egészség területén, szexuális felvilágosítás a korai terhesség elkerülése érdekében, dohányzás, alkohol, drogok elleni kampányok. Mivel a kamaszkorban kialakuló viselkedésformák kihatnak az egyén jövőjére, stratégiai fontosságú a mindennapi élethez szükséges ismeretek oktatása. Ez a fajta oktatás arra próbálja meg fölkeszíteni a fiatalokat, hogyan reagáljanak bizonyos élethelyzetekben, kerüljék el a veszélyeket, milyen szerepek között választhatnak személyes kapcsolataikban, az egészségük, a drogok és a nemiség terén. A fiatalok gyakran lebecsülik a tetteikkel járó kockázatot, hisznek legyőzhetetlenségükben. Anélkül, hogy pontosan tudnának a veszélyekről, belemennek, érzelmi alapon, az egészségükre veszélyes dolgokba. Olyan programokra van szükség, amelyek előítéletektől mentesen foglalkoznak a fiatalokkal, hogy megalapozott, okos döntéseket hozhassanak az életükről, elkerüljék a fölösleges kockázatot (pl. ittas vezetés), az önpusztítás csapdáját, hogy ne okozzanak sérüléseket másoknak és önmaguknak.

Mindig akadtak fiatalok, akik kritizálták a pénzügyi alapok, kormányok hibás koncepciót, a fiatalok viselkedésével kapcsolatos előzetes elvárásokon alapuló politikáját, hiszen aligha értették meg a fiatalok valódi érzelmeit és szükségleteit. A fiatalok szerint gyakran az is előfordul, hogy a meglévő szexuális felvilágosító programokon nem tanítják/említik az óvszer használatát, a nemi úton terjedő betegségeket, holott egyértelmű, hogy az óvszerhasználat nem növeli meg a fiatalok szexuális aktivitását, nem okoz gyakoribb partnercserét. Előfordul, hogy a programok nem vesznek tudomást a fiatalok alkohollal, droggal kapcsolatos tapasztalatairól.

A fiatalok a diszkriminációtól, megfélemlítéstől való félelmükben gyakran nem vesznek igénybe szolgáltatásokat, aminek következményeképpen nehezebben jutnak oktatáshoz, munkához. Az efféle félelmek elhárításához ifjúságszolgálatok és kellő politikai szándék is szükségeltetik.

Az egyén egészségi állapotából fakadó zaklatás, diszkrimináció formáinak visszaszorításához egy kormánynak föl kell ismernie és meg kell értenie a létező korlátokat az egyenlőtlenségek visszaszorítása, a megfelelő szintű egészségügyi szolgáltatások biztosítása érdekében. Meglehetően fontos tényezők az egészségpolitikai koncepciókban, a célzottan nekik szánt szolgáltatásokban hiány mutatkozik. Szinte lehetetlenség a magas színvonalú egészségügyi szolgáltatások biztosítása olyan régiókban, ahol az alapvető emberi szükségletek kielégítésére sem alkalmas a meglévő infrastruktúra (tisztá víz, egészségügyi alapszolgáltatások).

Miképpen javíthatók az ifjúság életkörülményei, egészségügyi állapota?

Elsősorban olyan adatok szükségeltetnek, amelyek relevánsak és az ifjúsági korosztályra is értelmezhetők. Az üzenetek és kampányok sikere azon múlik, tisztában vagyunk-e a fiatalok sajátos igényeivel, kulturális környezetével, sebezhetőségével, szexuális aktivitásával, és azon, mennyire pontosan, tényszerűen fogalmazzuk, miközben nem esnek a stigmatizálás, kirekesztés csapdájába.

Biztosítani kell az egészséghez való jogot a fiatalok számára minden egészségügyi intézményben. Érdemes áttekinteni a törvényi háttérrel, a keretterveket garantálандó, hogy az egészségügyi szolgáltatások mindenki számára elérhetők kortól, nemtől és családi állapottól függetlenül. Ne legyen szükség férfi kísérőre, ha egy lány vagy fiatal nő elmegy az orvoshoz. Egy szolgáltatás elérhetősége elsősorban távolság, idő és pénz függvénye: előfordul az is, hogy több van belőlük a városokban, míg vidéken, peremterületeken túl kevés. A mobil egészségügyi központok jól beválhatnak a marginalizálódott közösségek elérésében, ezért hosszabb távon éremfontolandó több ilyen központ használatba állítása.

Az egészségügyi oktatás, szakanyagok megtervezésébe be kell vonni a fiatalokat, a HIV/AIDS érintettjeit is, ugyanis csak az ifjúság segítségével fokozható az egészségügyi szolgáltatások javításának igénye. Számos országban vannak a népességnek olyan rétegei, amelyek betegség esetén nem fordulnak orvoshoz. Egy ifjúsági tanácsadó testület létrehozásával a különféle vallású, kultúrájú, szexuális beállítottságú fiataloknak szánt üzenetek pontosabban, relevánsabban megfogalmazhatók, hogy a fiatalok ne érezzék szégyennek, ha igénybe veszik valamelyik egészségügyi szolgáltatást. Szükséges annak fölismérése politikai szinten, hogy az ifjúság egy heterogén csoport szerteágazó igényekkel.

Fontos a szülőket célzó egészségügyi kampányok elindítása is, hiszen a szülők nevelők is egyben, akik megerősíthetik gyermekeikben az iskolában tanultakat, ha nyíltan el tudnak beszélgetni velük az egészség, társadalmi normák kérdéseiről. Mivel a szülők többsége mindennap találkozik gyermekeivel, mindenképpen időt kell szánni a gyermekek tájékoztatására a drogok, alkohol, dohányzás káros mellékhatásairól. A szülők és gondviselők legyenek tisztában a depresszió, öngyilkossági szándék jeleivel, tudják, mikor szükséges közbelépni.

Az oktatási rendszeren kívüli fiatalok tájékoztatása azért fontos, mert ők valószínűleg kimaradtak az iskolai szintű felvilágosító programokból. Az iskola nem csupán tudást közvetít; egyértelmű az összefüggés oktatás, tudatos szexuális viselkedés és jobb mentálhigiéné között. A mintegy 120 millió iskoláskorú, de iskolába nem járó fiatal, akik komolyabb egészségügyi kockázatnak vannak kitéve, megszólítása fontos kihívás. Legjobban talán iskolán kívüli, vagy mezőgazdasági tevékenységhez kötött képzések érhetők el, esetleg rádióprogramokkal vagy olyan helyeken, ahol szabadidejüket töltik.

Megfontolandó egy elemzés elkészítése arról, milyen hatással vannak az egészségügyi költségek, díjak a szegényebb, alacsonyabb jövedelmű fiatalok rendszerhasználatára. A fiatalok általában azért nem jutnak el az egészségügyi intézményekbe, mert messze vannak, vagy nincs rá pénzük. Amennyiben bebizonyosodik, hogy a meglévő díjak akadályt jelentenek főleg azok esetében, akik szegények vagy hátrányos helyzetűek, az egészséghez való jog sérülése miatt meg kell fontolni a díjak csökkentését vagy eltörlését a szolgáltatáshoz jutók körének kibővítése okán.

Törvényi eszközökkel kell betiltani a női nemi szerv csonkításának gyakorlatát, ahol még létezik, hiszen az a lányok mind testi, mind pedig lelki állapotára nézve rendkívül káros. Olyan civil, vallási és helyi szervezeteket támogassanak a kormányok, amelyek következetesen a csonkítás eltörléséért harcolnak. A Nemzetközi Népesedési és Növekedési Konferencia (ICPD) akcióprogramja leszögezi: „A nők szexuális életének ellenőrzését célzó kíméletlen praktikák rengeteg szenvedést okoznak egyes országokban. Ilyen például a női nemi szerv csonkolása, amely alapvető emberi jogokat sért, és élethosszig tartó egészségügyi kockázatot jelent.”

A nemzetszervi egészség fontosságáról legtöbbször megfeledkeznek. Emiatt a fiatal nők és férfiak gyakran, kellő érettség hiányában, hoznak felelőtlen döntéseket. A túl korai gyermekvállalás egy életen át korlátozhatja a nők társadalmi, gazdasági mozgásterét, korai iskolaelhagyásra kényszerítve pedig az egész közösség fejlődését akadályozhatja. Az ilyen helyzetű anyák gyermekeinek életkilátásai is rosszabbak.

Az egészséges ifjúság és társadalmi-gazdasági előnyök közötti összefüggést nem lehet elégszer hangsúlyozni. Az ifjúság egészségi állapotának javítását célzó befektetések pozitív hatást gyakorolnak a teljes népesség egészségmutatóira, így a társadalmi-gazdasági

fejlődésre. Az ifjúság javuló egészségügyi mutatói ráadásul csökkentik a maternális mortalitást. A megfelelő környezet megteremtését célzó határozott politikával a fiatalok hozzájuthatnak a szolgáltatásokhoz, szükséges információkhoz, hogy meg tudják védeni magukat a HIV-fertőzéssel szemben és nekifoghassanak a családtervezésnek.

Miként járulhat hozzá egy kormányzat a fiatal nők és férfiak nemzőszervi egészségéhez?

Nem szabad a 18 év alatti vagy még nem házas fiatalokat akadályozni (beleértve a szülői beleegyezés intézményét) abban, hogy igénybe vegyék a szexuálhigiénés szolgáltatásokat, hiszen nincsenek tekintettel arra a tényre, hogy szép számmal akadnak 18 év alatti házas, gyermekes fiatalok. Miközben a férfiakat is be kell vonni a rendszerbe és ösztönözni kell őket arra, hogy vegyék ki a részüket a családtervezésből, szülői felelősségvállalásból, a fiatal nőknek és lányoknak meg kell próbálniuk félelem- és szégyenérzet nélkül beszélniük saját egészségi állapotukról egy szakember előtt.

Szükséges az olyan ifjúsági szervezetek és kezdeményezések támogatása, amelyek szexuálhigiénés ismeretterjesztő munkát folytatnak, legyen szó programtervezésről, adatgyűjtésről, kutatásról vagy kortárs oktatásról a nem kívánt terhességek, szexuális úton terjedő betegségek visszaszorítása érdekében. A média fontos ismeretközvetítő az ifjúság felé, üzeneteivel pozitív magatartásformákat erősíthet meg.

Együttműködés a nemzőszervi egészségért

1998-ban életbe lépett az úttörőnek számító ingyenes anyasági törvény Ecuadorban, amely ingyenes terhes- és kismamagondozást, fogamzásgátlást, családtervezési tanácsadást biztosított a 15-45 éves nők és gyermekeik (5 éves korig) számára. A törvény megismertetése érdekében a Nemzeti Nőtanács (CONAMU), a kormány ügynökségei Bizottságokat hoztak létre (Comite Usuarías) szerte az országban. A bizottságok 7-10 fővel álltak föl (nők és férfiak vegyesen) a helyi közösség választásától függően a törvény helyi alkalmazásának felügyeletére. Emellett nőjogi felvilágosítással is foglalkoznak, tanfolyamokat tartanak az egészségügyi dolgozók részére a törvény tartalmáról, illetve törvényi védelmet biztosítanak olyan nőknek, akik nem részesültek megfelelő ellátásban.

A kamaszok nemzőszervi egészségéért felelős egészségügyi szolgáltatások hiánya miatt Ugandában elindult egy program, ami a Program a kamaszok nemi életének javításáért (PEARL) nevet kapta. A PEARL célja a kamaszok szexuálhigiénés ismereteinek szélesítése szolgáltatások, tanácsadás formájában. A program fenntarthatósága érdekében a PEARL fiatalok és helyi közösségi vezetők szerepvállalását kéri a megvalósítási fázisban.

Kambodzsában is kezdik fölismerni a kamaszok speciális igényeit, hiszen utasították a szolgáltatásokért felelős intézményeket, hogy ne riasszák el az érdeklődő kamasz és nőtlen ügyfeleket, sőt, szenteljenek nekik különös figyelmet.

Ahol hiányzott a kormányzati szándék a kamaszkori szexuális felvilágosítás körülményeinek megteremtésére, civil szervezetek próbálják vállalni a szerepet. Természetesen nem kizárt a hatékony kormányzati-civil együttműködés ezen a területen. Ilyenre találhatunk példát Marokkóban, ahol az Ifjúsági és Sportminisztérium a Marokkói Családtervezési Szövetséggel karöltve dolgozott ki egy programot a fiatalok szexuális felvilágosítására. Öt régió ifjúsági klubjaiban járnak össze a kamaszkorú fiatalok, hogy dalok, dramatizálás, bábjátékok formájában dolgozzák föl családtervezés, nemi érintkezés útján terjedő betegségek, HIV/AIDS, családi élet, párbeszéd és nemi felvilágosítás témaköreit; a legjobban sikerült darabok egy nemzeti fesztivál keretein belül kerülnek bemutatásra.

A Fülöp-Szigeteken kortárs tanácsadókat képeztek ki arra, hogy meggyőzzék a nős férfiakat a családtervezés fontosságáról, ugyanis a kutatások kimutatták, hogy rengeteg férj akadályozza feleségét a családtervezésben.

Az egészségügyi és családtervezési intézmények a lehető legkülönbözőbb szolgáltatásokat kell nyújtsák a biztonságos és hatékony családtervezés témaköreiben. A csak nők számára megteremtett szolgáltatások fenntartása mellett szükséges a férfiak számára szóló szolgáltatások integrálása a rendszerbe. Amennyiben csupán a nőkre helyezik a hangsúlyt, úgy tűnhet, mindez az ő felelősségük, csak nekik kötelességük szexuálhigiénés, családtervezési kérdésekben vállalni a döntések terhét. Fontos arra is odafigyelni, hogy a fogamzásgátlás nem csupán az összeházasodott párokat érinti.

HIV/AIDS

A UNAIDS kutatásai szerint minden percben HIV-fertőzötté válik a világon egy 15-24 éves fiatal. Noha a frissen fertőzöttek mintegy fele ebből a csoportból kerül ki, mégis ők adják a fertőzési hullám megfékezésének reményét.

Az AIDS az emberek életének legfontosabb, legtermékenyebb éveit befolyásolja, meggyengíti a családokat, közösségeket, lelassítja a gazdasági növekedést a humán tőke megtizedelésével. Ha a fiatalok jogait nem tartják tiszteletben, kiszolgáltatottságuk nő, ezért fontos jogaik biztosítása egészségük szempontjából is.

A UNAIDS szerint a 15-24 éves nők 1,6-szer gyakrabban váltak HIV-hordozóvá, mint férfi társaik 2005-ben. Afrika szubszaharai térségében a fiatal HIV/AIDS fertőzöttek és betegek 75%-a nő. A fenti tények egyértelműen mutatják, komoly hiányosságok jelentkeznek a felvilágosítás/megelőzés terén, elsősorban a fiatal nők körében.

Miért fontos a fiatalkori megelőzés, szűrés és kezelés?

A fiatalok többsége nincs birtokában a védekezéshez szükséges információknak, nem éri el a szolgáltatásokat. Egy újabb UNICEF tanulmány kimutatta, a leginkább érintett országokban élő fiatal nők fele még a HIV/AIDS témakörével kapcsolatos legalapvetőbb tényekkel sincs tisztában. A magas fertőzési mutatók a nem kellően átgondolt megelőzési stratégiáknak is köszönhetőek, amikor nem veszik figyelembe a nők nagyobb érintettségét, a járványügyi tényeket.

A jelenlegi megelőzési stratégiák nem mindig vannak tekintettel a valóságra. A tanulmányok szerint a világ bizonyos térségeiben a lányok 24%-át első szexuális élményére kényszerítették. A UNAIDS igazgatója, Peter Piot úgy véli, az egyik megközelítés, az ABC (Abstinence, Be Faithful, and Use Condoms – Absztinencia, Légy hűséges, Használj óvszert) nem mindig vezet eredményre olyan kultúrákban, ahol a nemek közötti egyenlőtlenségek túlzottan meggyökeresedtek, hiszen a nők sokkal nehezebb helyzetben vannak, amikor az óvszerhasználat kerül szóba, illetve a partnerválasztás terén. Azok a fiatal nők is kiszolgáltatottabbak a biztonságos szex terén, akik sokkal idősebb férfihez mennek feleségül, vagy az idősebb generációból kerül ki partnerük. A mindennapok valóságához nem illeszkedő megelőzési stratégiák csak még sebezhetőbbé teszik a fiatal nőket a HIV-vírussal szemben.

A járvány hevessége akkor hagy alább, ha a fiatalok tisztán látják annak veszélyeit, tudják, hogyan kell ellene védekezni, illetve ha ők is vezető szerepet vállalnak a felvilágosításban. A Közgyűlés döntése értelmében 2010-re a 15-24 éves korosztály legalább 95%-ának elérhetővé kell tenni a HIV-fertőzéssel szembeni sebezhetőséget csökkentő információkat, oktatási programokat és szolgáltatásokat. A fiatalok HIV/AIDS-szel kapcsolatos tudása nemzeti szintű felmérésekkel válik mérhetővé, amelyeken képet kell kapni a védekezés módjairól és lehetőleg a vírus terjedésének mikéntjeiről is.

Mit tehet a kormányzat a felvilágosítás terén tapasztalható hiányosságok ellen?

Minden szinten támogatni kell a felvilágosító munkát. Az osztálytermi jelenlét esetében biztosított a szélesebb közönség, ám az AIDS még mindig nincs jelen mindenütt a tananyagban. Az életre való fölkészülést segítő órákon mindenképpen meg kellene jelennie a HIV/AIDS fölvilágosításnak. Ide tartozik a tanárképzés – sikeres programok zajlottak le az Oktatási és Egészségügyi Minisztérium együttműködésének hatására. New York város állami iskoláit például törvény kötelezi arra, hogy tanévenként hat órát szenteljenek a témakörnek. Az iskola falain kívül is folyhat felvilágosító munka; a Kongói Demokratikus Köztársaságban hat postai bélyegen is olvasható AIDS-megelőzést szolgáló üzenet, amiből négy a fiataloknak szól, az óvszer használatának fontosságára figyelmeztet, illetve a minél később elkezdett nemi életre buzdít.

A megelőzést szolgáló programoknál fontos kalkulálni a nemi egyenlőtlenség jelenségével. A jelenleg futó programok gyakran hatástalanok maradnak, mert egy idealizált világfelfogásból indulnak ki, ahol mindenki egyenlő, szabadon választhat, miközben nem vesznek tudomást az emberek viselkedését és választásait befolyásoló, korlátozó egyenlőtlenségekről.

A nemek közti különbségekre odafigyelő, ifjúságbarát egészségügyi és szociális intézményekre van szükség. A nyújtott szolgáltatások közé tartozik az önkéntes és bizalmas tanácsadás, szűrés, óvszerosztás, nemibeteg-gondozás, drog- és alkoholmegelőzés és -tanácsadás,

szaktanácsadás. A megfelelő szintű szolgáltatások elérhetőségével a fiatalok eljárhatnak szűrésre, megtanulhatják, hogyan lehetnek biztonságban helyzetüktől függetlenül.

Támogatni érdemes a veszélyeztetett fiatalok védelmét (vénás droghasználók, bevándorlók, szexipar érintettjei) az életmódváltás lehetőségeiről való tájékoztatás, a HIV-vel kapcsolatos információszolgáltatás formájában. Egyes országokban a HIV-fertőzött fiatalok fele vénás droghasználó: a döntéshozók felelőssége olyan kampányokat elindítani, amelyek segítségével visszaszorítható a vírus terjedése az érintett csoportban. Egy nemzeti tervnek tartalmaznia kell, hogyan lehet kreatív programokon keresztül elérni az iskolából kimaradt, veszélyeztetett fiatalokat. Akadnak térségek, ahol a férjezett kamaszlányok egy rendkívül sebezhető réteg, és sokkal magasabb náluk a nem biztonságos nemi aktusok aránya összevetve még nem házas, de szexuálisan aktív társaikkal, ami mutatja a házas fiatalok bevonásának szükségességét a programokba.

Hangsúlyos az ingyenes óvszerhozzáférés biztosítása, és ha kell, kiterjesztése. Az óvszerhasználat beemelhető az egészségügyi alapismeretek közé. A fölvilágosító munkának köszönhetően a fiatalok gyakrabban használják az óvszert, és inkább tartózkodnak a gyakori partnercserétől. A megelőző programok tervezésekor föl kell ismerni, hogy egyre több a szexuálisan aktív fiatal, ezért biztosítani kell számukra a védekezés eszközeit. Fontos a család támogatása a fiatalok számára, ami nélkül nehéz tájékozottságon alapuló döntéseket hozni, választani a családmodellek között.

A fiataloknak meg kell adni az esélyt, hogy szólhassanak kortársaikhoz. Szerepvállalásukkal bátoríthatják a többieket a felelősségteljes döntéshozatalra, és hogy figyeljenek oda egészségükre. A pozitív üzenetek közvetítésében gyakran a fiatalok a leghatékonyabbak, de csak akkor, ha felnőttek támogatását élvezik. A részvétel lehet a védekezés egyik módja is a veszélyekkel szemben.

Az AIDS minden országban másik arcát mutatja, ezért a kormányoknak egy szektorok fölött átívelő nemzeti stratégiára van szükségük, amikhez a megfelelő finanszírozási terveket hozzárendelve föltárhatók a fiatalok sebezhetőségének okai. A szükséges információk, támogatás, szűrés és kezelés biztosításával a HIV/AIDS érintettjei jobb esélyekkel bírnak, hogy teljes életet élhessenek.

Hogyan törődhetünk jobban a HIV/AIDS érintettjeivel?

Elsősorban a megfelelő táplálék biztosításával. Az élelmiszerek létfontosságúak az élethez, ám még annál is fontosabbak a HIV-fertőzöttek, AIDS-betegek számára. Helyes táplálkozással tompíthatók a betegség tünetei, de a gyógyszeres kezelést nem helyettesítheti: mindazonáltal segíti a kondíció megőrzését, így tovább maradhat a közösség tevékeny tagja egy fertőzött. Az ENSZ közgyűlésének 2001-es rendkívüli ülészakán megfogalmazott Nyilatkozatból világosan kiderül, hogy a HIV/AIDS megelőzését, szűrését és a betegek gondozását/kezelését integrálni kell a nemzeti fejlesztési és jóléti stratégiákba.

A lehető legkisebbre kell csökkenteni annak lehetőségét, hogy a fiatal nők átadják a vírust magzatuknak: ehhez az ingyenes retrovírus elleni kezelés biztosítása elengedhetetlen a friss anyák és apák tájékoztatása mellett (hogyan változtassanak például étkezési szokásaikon). Egyre több HIV-pozitív nő van tisztában a szoptatással járó kockázatokkal, viszont az anyatejet pótló tápszerek gyakran megfizethetetlenek, vagy a megbélyegzéstől tartva inkább szoptatják az anyák kisdedüket.

Fontos a család és közösség alapú gondozás támogatása veszélyeztetett fiatalok és árvák esetében. Nem szabad egyből intézményekbe kényszeríteni a fiatalokat: meg kell találni annak a módját, hogy vérrokonaitól ne válasszák el a fiatalokat. Az árvák többsége kamaszkorú, és fontos az iskoláztatás, támogatás biztosítása ahhoz, hogy ne maradjanak ki: ha kell, pénzjuttatással, hogy megvehessék a tankönyveket, egyenruhát, vagy hogy befizethessék a tandíjat.

Szükséges az iskolák ellenőrzése, miképpen állnak az AIDS érintettjeinek beiskoláztatásához, legyen szó akár árvákról vagy betegek családtagjairól. Az adott ország kormánya felelős az oktatási minisztérium és a nemzeti szintű emberi jogi bizottságok közötti kapcsolat kiépítéséért, aminek megléte hozzájárul egy stratégiai terv megalkotásához az oktatási rendszeren belüli diszkrimináció felszámolására – az AIDS fiatal érintettjei védelmében. Az oktatási minisztériumoknak érdemes elgondolkozniuk a HIV/AIDS témaköréhez köthető prioritások kijelölésén olyan szakértők bevonásával, akik elérnek az AIDS által érintett fiatalokhoz, és átlátják a HIV/AIDS-felvilágosítás tantervi integrációjának kérdését.

Szükséges a HIV/AIDS érintett emberek, családok törvényi védelmének reformja, kidolgozása beleértve az öröklés, ingatlan- és földbirtoklás, oktatás és foglalkoztatás témaköreit. Ennek részeként meg kell akadályozni az iskolák előljáróit, hogy kitilthassák az intézményekből a HIV-pozitív gyermekeket, a HIV-pozitív szülők gyermekeit például azért, mert nehezebben teljesítik az iskoláztatással járó anyagi, adminisztrációs követelményeket.

A fiatal nők aránytalanul nagy terhet viselnek akkor is, amikor nekik kell gondoskodniuk HIV-fertőzött vagy AIDS-beteg családtagjaikról. A programok és járulékos költségeik meghatározásakor erről a rétegről meg szoktak feledkezni. Az AIDS növeli a szegénységet, annak hatásait, további egyenlőtlenségeket szül, amik csak további nyomorhoz vezethetnek. A leginkább érintett térségekben a szegénység akár végzetes is lehet, ha nincs vagy kevés a lehetőség a felemelkedésre, esetleg nem egyenlőségelvű az ingatlan- és örökösödési jogi szabályozás. Meglehet például, hogy a fiatal nők többsége tudja, milyen kockázatot vállal akkor, ha szexuális szolgáltatásokat kínál pénzért vagy élelemért cserébe. Nyilvánvaló tehát, hogy az önmagukat eltartani képes fiatalok kevésbé veszélyeztetettek. A nemek közötti egyenlőség biztosítása és a törvényi reform mellett az oktatáshoz, munkához jutás csillapíthatják a kétségbeesettség érzését, megadhatják a választás lehetőségét, a veszélyes döntések elkerülésének esélyét, segíthetik a szexuális zaklatás visszaszorítását, ami sajnos szintén szerepet játszik a HIV/AIDS terjedésében.

A fiatalok (főleg lányok és nők) gyakran kénytelenek átvenni a pénzkereső, háztartásvezető szerepét a felnőtt családtagok betegsége esetén; mindamellett persze általában nem rendelkeznek a megfelelő eszközökkel, törvényi védelemmel az AIDS sokkoló gazdasági hatásai ellen, mint például a kezelési, temetési költségek. Ezek főleg a vidéki közösségekre jellemzők. A fiatalok kénytelenek kimaradni az iskolából, hiszen rájuk hárul a pénzkeresés terhe. Idejük nagyobb részét a családtagok gondozása köti le, kiesnek az oktatási rendszerből, elveszhet az esélyük a szaktudás, az anyagi függetlenség megszerzésére.

Mit tehet egy kormány a gondviselői szerepre kárhozott fiatalokért, a járvány társadalmi-gazdasági hatásainak enyhítéséért?

A helyi szokásjog, gyakorlat alkalmazásának tiltásával megelőzhető a nők jogainak megsértése elsősorban a tulajdonjog terén. Egyes országokban még a 18. életévüket betöltött nők sem teljes jogú magánszemélyek családi állapotuktól függetlenül, ami komoly veszélyt jelent anyagi biztonságukra nézvést. Korlátozott státuszuk miatt ingatlan- és örökösödési jogi ügyekben könnyen a kisemmizett oldalra kerülhetnek.

Fontos az élelmiszer- és a pénzsegélyezésen túl az útmutatás a végrendeletek készítésekor, hogy az egyik, esetleg mindkét szülőjüket elvesztő fiatalok viszonylagos anyagi biztonságban maradhassanak. Szükséges az iskolába járás lehetőségének fönntartása még a lehangelő családi viszonyok közepette is. A család stabil anyagi helyzetét megóvó intézkedések közé sorolható az adóelengedés és a közösségi alapú árvagondozási díj. A vidéki térségekre legalább annyira oda kell figyelni, mint a nagyvárosokra, rengeteg HIV-fertőzött ugyanis hazatér szülőfalujába, amikor tisztába kerül helyzetével.

Elengedhetetlen a családok és gondviselők gazdasági-szociális támogatása az otthoni, közösségi alapú gondozás elősegítéséhez. Ide tartoznak a gondozási és táplálkozási központok, amelyek munkaerejükkel segíthetik a gondviselők munkáját, árvaok oktatása, élelmiszersegélyezése, HIV-fertőzött/érintett emberek otthoni gondozása, munkamegosztás, kooperatív bevételtermelő projektek.

Világos törvényi, politikai háttér kell az AIDS fiatal érintettjeivel foglalkozó személyek, szervezetek jogainak és kötelességeinek látásához. A nemzeti AIDS bizottságok tagjai között legyenek ott a civil szervezetek, HIV/AIDS-érintettek képviselői is.

Lányok és fiatal nők

Ha az olyan kulcsterületeken, mint az oktatás, egészségügy, munkaerőpiac nincs nemek közötti egyenlőség, az Akcióprogram céljai nem valósíthatók meg. Ezért a WPAY arra szólítja föl a kormányokat és ifjúsági szervezeteket, hogy támogassák „a nemiség kérdésének előtérbe helyezését az irányelvekben és programokban”. Miközben az útmutató minden egyes részében szó esik a fiatal nők, lányok jogainak, előmenetelének helyzetéről, most elsősorban a szexuson alapuló erőszak fölszámolásának lehetőségeit vizsgáljuk meg; hogyan valósíthatják meg álmaikat, élhetnek teljes életet anélkül, hogy közben rettegniük kellene valaki mástól.

Az efféle erőszakot többnyire férfiak követik el nők ellen intim helyzetben, zárt ajtók mögött. Az erőszak hosszan tartó, traumatikus hatásaitól gyakran évekig nem tudnak szabadulni a nők beszükkítve ezzel jövőjüket.

A fiatal nők és lányok elleni erőszakos cselekmények többsége ki sem derül. Ám ha a nők ismerik törvényes jogukat, a védelmükre hivatott szolgáltatásokat, sokkal inkább hajlandók bejelentést tenni az ellenük irányuló erőszakra, zaklatásra. Az abúzus törvényen kívül helyezése önmagában kevés; a nők elleni bármiféle diszkrimináció fől számolásáról született egyezmény (CEDAW) arra szólítja föl az államokat, hogy tegyék meg „a szükséges intézkedéseket, módosítsák, számolják föl vagy helyezték hatályon kívül a meglévő törvényeket, szabályozást, szokásokat, gyakorlatot, amik a nők diszkriminációját szolgálják”. Az abúzus megelőzésének egyik módja a különélés, válás, házasság semmissé nyilvánítása jogintézményeinek megkülönböztetés nélküli elérhetővé tétele mindkét nem számára. Gyakran a diszkriminatív törvények, szokások akadályozzák meg a nőket abban, hogy megszakiíthassák az erőszak ördögi körét.

Mivel a nők elleni erőszak társadalmi, anyagi pozíciótól független, az ENSZ e témáért felelős szakreferense olyan stratégiák kidolgozását sürgeti, amelyek mentén válaszolni lehet a nők elleni erőszakra mind nemzeti, közösségi, mind pedig egyéni szinten. Noha mutatkozik némi előrelépés az emberi jogok ilyen irányú szélesítése körében, több figyelmet kell szentelni az erőszakot elszenvedett nők részére nyújtott egészségügyi, jogi szolgáltatások fejlesztésének.

Előfordul azonban, hogy az érintettek nem bíznak az igazságszolgáltatásban, mint járható útban. A zsúfolt bíróságok, a szükségtelen díjak, elvárt kenőpénzek áthághatatlan akadályt jelentenek, noha egy áldozat anyagi helyzete nem játszhatna szerepet az igazságszolgáltatás folyamatában.

Az erőszakot elszenvedő nők ügyeinek kezelését sokszor elbogatellizálják mind a kórházakban, mind a bíróságokon. A kórházak néha nem továbbítják az ügyeket a rendőrségre, vagy a rendőrség nem várja el az egészségügyi intézményektől az efféle ügyek jelentését.

Egy állam felelőssége a diszkrimináció fől számolása terén nem csupán arra terjed ki, hogy biztosítja „a közintézmények és hatóságok elfogulatlanságát”, hanem arra is, hogy „lépéseket tegyen a nők diszkriminációja ellen, bárki is gyakorolja azt, magánszemély, szervezet vagy vállalkozás”. Az 1993-as közgyűlési határozat (Nyilatkozat a nők elleni erőszak fől számolásáról – DEVAW) megfogalmazza a kormányzatok számára, mit lehet tenni az erőszak megelőzése, a nők jogainak védelme érdekében. A DEVAW szerint állami felelősség „igyekezni fenntartani a megelőzés, kivizsgálás és, a nemzeti joggyakorlat keretein belüli, büntetés gyakorlatát a nők ellen irányuló erőszak eseteiben, függetlenül attól, hogy állami tisztségviselők vagy magánszemélyek az elkövetők”. Tehát mind az állami, mind pedig a magánszféra szereplői elszámoltathatók ilyen ügyekben.

Mit lehet tenni az áldozatok védelmében, az igazságtételért?

Büntetőjogi kategóriává kell tenni a házon/családon belüli erőszakot, súlyosítani a nemi erőszakért járó büntetést, beleértve a házasságon belüli nemi erőszakot is. A szakreferens szerint a törvényalkotáskor világossá kell tenni, hogy a kapcsolaton/családon belüli nők elleni erőszak súlyos bűncselekmény, ami nem maradhat büntetlenül.

A 48/104 számú közgyűlési határozat értelmében a nők ellen irányuló erőszak magába foglalja (de nem korlátozódik csak ezekre): (a) a testi, szexuális, pszichés erőszakot egy családon belül, beleértve a lánygyermek megverését, szexuális zaklatását, hozományhoz köthető erőszakot, házasságon belüli nemi erőszak, női nemi szerv csonkolását és egyéb, a nőkre nézve ártalmas hagyományokat, a nem házastársi, kizsákmányoláshoz köthető erőszakot; (b) a testi, szexuális, pszichés erőszakot egy közösségen belül, beleértve a nemi erőszakot, szexuális abúzust, munkahelyi zaklatást és megfélemlítést, ugyanezeket oktatási intézményekben vagy bárhol máshol, nők csempészetét és prostitúcióra kényszerítését; és (c) a testi, szexuális, pszichés erőszakot, amit az Állam követ el vagy fölötte szemet huny, bárhol is történjék.

Minden rendőrségi körzetben szükség van egy családvédelmi egységre, mindemellett pedig több rendőrnőt kell kiképezni. A házon belüli erőszakot gyakran nem bűncselekményként, vagy egyáltalán nem jelentik be a rendőri intézkedés során, s ez a gyakorlat a rendőrségi adatbázis pontatlanságaihoz vezet megnehezítve a becsléseket. A rendőri állomány kiképzése során fontos egyfajta érzékenység kialakítása, hogy a rendőrök későbbi munkájuk során ne magánügyként kezeljék a családi erőszakot, hanem bűntényként, amely vádemeléssel és büntetés kiszabásával jár. Meg kell tanulniuk rávenni a női áldozatokat arra, hogy menjenek el

az orvoshoz, ha megsérültek, vagy valamelyik ideiglenes szállásra (gyermekükkel), amennyiben az elkövető a férj vagy az élettárs.

Fontos egy ingyenes forró vonal létrehozása és köztudatba átültetése, amely hívásával egy női áldozat kérheti ingyenes elszállítását valamelyik menedékházba. Egy jól hirdetett segélyvonal megelőzheti az erőszakot, sőt, életet is menthet, ezért érdemes feltüntetni a hívószámot olyan orgánumon, webhelyeken, amiket rendszeresen használnak fiatal nők, családok. A szakképzett diszpécsereknek vagy önkénteseknek tudniuk kell tájékoztatást adniuk a az áldozatoknak lehetőségeikről; ha a nők tisztában vannak jogaikkal, inkább hajlandók bejelentést tenni az ellenük irányuló erőszakra, abúzusról.

Meg kell szüntetni a hatékony bűnvádi eljárás akadályait tanfolyamok megtartásával, amiken a rendőrök és a kórházi személyzet megtanulhatják, hogyan kell bizonyítékokat gyűjteni és megőrizni.

Elengedhetetlen egy nemzeti program kidolgozása, hogy a szexuális erőszak áldozatai ingyenesen juthassanak megelőző gyógykezeléshez (post-exposure prophylaxis – PEP) azon túl, hogy az egészségügyi intézményeket egy kibővített protokoll, dokumentáció bevezetésére ösztönzi ilyen esetekben. Egy HIV-fertőzés által igencsak érintett közösség esetében megnő az esélye annak, hogy a szexuális erőszak a vírus átadásával jár. Egy összehangolt gondozási folyamat során, ami magában foglalja a tanácsadást, a PEP, a támadás utáni 72 órán belül elkezdve 30 napig tart a fertőzés esélyének csökkentésére, amennyiben a támadó HIV-pozitív volt – e szolgáltatás elérhetőségét minden fiatal nő számára biztosítani kell. Dél-Afrikában például a gyakorlatot mind az állami, mind a magán egészségügyi intézmények átvették, egyes egyetemek pedig önkéntes alapon biztosítják a PEP kezelést.

Szükség lehet a hozomány, a menyasszony pénz szokásának visszaszorítására. A házasságért fizetett menyasszony pénz ugyanis sokszor csak egy újabb eszköz a férj kezében, hogy ellenőrzése alatt tarthassa a nőt és tulajdonát. Beszűkíti a nő mozgásterét hozzájárulva ehhez az esetleges családon belüli erőszak kialakulásához: a feleség nehezebben képviseli érdekeit a biztonságos szex terén, nehezen tud kimenekülni tarthatatlan helyzetéből. Egy kormány megteheti, hogy azt mondja: a menyasszony pénz legyen választható nászajándék, amit visszakövetelni tilos, ha a nő úgy dönt, ki akar lépni a házasságból az abúzus miatt.

Fiatalság és a drog

Ha valaki fiatalon nem próbálja ki az alkoholt, dohányzást, különféle drogokat, nem valószínű, hogy később érdeklődni kezd irántuk. A fiatalok fogyasztási mutatói szinte minden országban nőnek, egyre több kockázatot vállalnak az idősebb generációkhoz képest, amely jelenség számos problémát vet föl rövidebb és hosszabb távon egyaránt.

A fiatalok néha a függetlenségük bizonyítására tett erőfeszítések részeként különféle gondolatokkal, termékekkel, életmódokkal kísérleteznek. A fejlett ipari országokban végzett kutatások kimutatták, a korán elkezdett alkoholizálás gyakrabban vezet későbbi alkoholfüggőséghez, egészségkárosodáshoz. Arra is fény derült, hogy az Egyesült Államokban és némelyik európai országban a fiatal nők alkoholfogyasztásban utolérték, sőt, el is hagyták férfi társaikat. A különféle drogok használata ugrásszerűen megnőtt Kelet-Európában és Közép-Ázsiában a kilencvenes évek óta. A fejlett ipari országokban minden jövedelmi szinthez társíthatók drogok, míg a fejlődő országokban a drogfogyasztás inkább a magasabb jövedelműekre jellemző. Miközben a drogellátás akadályozása nem igazán sikerült (ha csak az nem nevezhető sikernek, hogy nem csökkentek az árak), létfontosságú az emberek minél korábbi tudatos tájékoztatása a drogokról. A megelőzés egy folyamat, amit a személyiségfejlődés különféle szintjein újra meg újra föl kell építeni.

A droghasználathoz vezető fontosabb tényezők

A lányok gyakran azért nyúlnak az italhoz, drogokhoz, hogy karcsúbbak legyenek vagy maradjanak, oldják a stresszt, érettebbnek tűnjenek, népszerűsége tegyenek szert mindkét nem körében, elmenekülhessenek a mindennapok nyomasztó gondjai elől.

Egy fiatal azért is a drogok felé fordulhat, mert úgy érzi, megfelelő álláslehetőségek híján nem tud a társadalom hasznos tagja lenni, nem tud olyasmibe fogni, ami rekreációját, képességei fejlődését szolgálja.

A drogok bizonyos ifjúsági szubkultúrák szerves részeivé váltak; ez különösen veszélyes ezen szubkultúrák jelenkori globalizálódása miatt.

A droghasználat komplex jelenségét kellően strukturált stratégiákkal érdemes csak megközelíteni. Ideális esetben a közbelépés egyszerre áll tudásadásból, egészséges életvitelre váltás buzdításából, önbecsülés fejlesztéséből és a kortárs nyomásnak való ellenszegülés megtanításából.

A megelőzési stratégiák az adott személyiséget kell, hogy kiteljesítsék, olyan rugalmasságot az individuumban, ami megvédi az egyént a stresszes helyzetekben, környezetben, kifejlődik az ellenállás képessége a droghasználatra buzdító kortársakkal szemben. Rendkívül fontos a fiataloknak olyan elérhető, olcsó lehetőségeket biztosítani, ahol kiélhetik, finomíthatják, értékelhetik művészi, sportolási vágyaikat, olyan egyéb dolgokban vehetnek részt, amik önbizalmat adnak. Némely szülők attól tartanak, a drogok kockázatait föltáró beszélgetések (drog hatása alatt autót vezetni, drogokat keverni) inkább kipróbálásra ösztönöznek; a kockázatok ismerete azonban segít a felnőttlétebe vezető helyes út megjelöléséhez.

Droghasználat visszaszorítása, megelőzés

Figyelemfölvívó programokat kell beindítani a fiatalok, szülők, tanárok, szociális munkások és mindenki más számára, akik munkájuk során fiatalokkal érintkeznek. Nem árt meggyőződni arról sem, hogy a fent említett érintettek képesek-e a veszélyes cselekvési formák kivédésére hivatott információk továbbadására, képesek-e segíteni veszélyhelyzetekben. A megelőzési programokat érdemes beemelni a tantervekbe. Mivel a fiatalok egyre inkább szkeptikusak az elijesztés taktikájával szemben, a kortárs oktatás, ami során a fiatalok előadásokat hallgathatnak meg kortársaiktól a drog veszélyeiről, egyre komolyabb szerepet játszik a tradicionális oktatási rendszeren belül. Amennyiben képzett személyek vezetik, a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések rendkívüli hatáserővel bírnak. A visszaesést általában a magatartás megváltozása jelzi.

A médiakampányok segíthetnek a drogozás, ivás, dohányzás iránti vágy leépítésében. Az ifjúságra, akár csak bármelyik másik rétegre, rendkívüli hatással van a tömegmédiák és – kultúra. Némelyik ellenkulturális csoportra jellemző a droghasználat dicsőítése, nem beszélve egyes zenészek, hírességek ilyen beállításáról – ezek a képzetek gyakran csábítóak. Ám ugyanolyan hatékony, igaz, ellenkező irányban, lehet a drog igazi arcának bemutatása népszerű személyek segítségével. Fontos tehát egyfajta összefogás létrehozása példamutató személyiségek és hírességek között: a közös erőfeszítés eredményre vezethet. A megelőzést szolgálja az alkohol és dohányzás reklámjának, marketingjének szigorítása, vonzerejének visszaszorítása.

A megelőzési, kezelési programoknak el kell érniük a leginkább veszélyeztetett csoportokat is. A médiakampányokkal nem igazán lehet elérni őket, elérésükhöz rugalmasabb, extenzívebb gyakorlatra van szükség. Meg kell jelenni az utcán, diszkókban, ahol az üzenetekkel jobban megszólíthatók ezek a fiatalok. Előrébb viheti a dolgokat a kormány és a civil szervezetek közötti partnerség, hiszen ezen szervezetek aktivistái gyakran élvezik az érintettek bizalmát. Az egészségügyi tárca és a klubtulajdonosok közötti egyezséggel elérhető, hogy az ifjúsági segítők, szociális, egészségügyi szakemberek a klubokban is találkozhatnak a veszélyeztetett csoportokkal. A fiatalok bevonása az efféle programok tervezésébe és végrehajtásába a siker egyik záloga.

Érdemes súlyos adókat kivetni a dohány- és szeszipari termékekre, törvényileg meghatározni ezen termékek fogyasztásának alsó korhatárát. A fiatalok rendkívül érzékenyek az árváltozásokra: az ármanipuláció mindig is hatással volt a fogyasztási mutatókra. Az ittas vezetés visszaszorítása érdekében az olyan térségekben, ahol nem megfelelő a tömegközlekedés, hétvégi taxikuponokat lehet juttatni a fiataloknak.

Az ifjúsági vezetők képzésével az egészséges életmódok propagálása is javul a példaadáson keresztül. A civil szervezetek az oktatási, személyes tanácsadói programok megtervezésének kulcsszereplőiként segíthetik a közösségi integrációt, az egészséges életmódok népszerűsítését, a drogprevenciót. Ide tartozik a vezetők kommunikációs, tanácsadói képzése.

Mit tehet a kormány a droghasználat visszaszorításáért?

Alternatív büntetési formák kidolgozására van szükség a fiatalok büntetés-végrehajtási rendszerén belül. A drogfogyasztást hagyományosan bűnnek tekinti a társadalom, és börtönnel bünteti. A fiatal droghasználók esetében ez azonban mindig a leghelyesebb reakció. A börtönök ugyanis nem rehabilitációs intézetek. Érdemes alternatív megoldásokat keresni főleg

olyan fiatalok esetében, akik sem erőszakos, sem a drog terjesztésével kapcsolatos bűncselekményeket nem követtek el. Ide sorolhatók a közösségi szolgáltatások, oktatási, rehabilitációs programokon való részvételre kötelezés, elkövető és áldozat találkozója.

A HIV/AIDS terjedését a túhasználó drogosok körében nem vették különösebben komolyan, hiszen itt egy kisebb, zárt körről van szó (használók és szexuális partnereik). Az újabb kutatások azonban mást sejtetnek. Úgy tűnik, az összes fertőzés 5%-10%-a összefüggésbe hozható az intravénás drogozással, hogy egy tűt többen is használnak. Az ENSZ 2005 júliusában kiadott Nemzetközi drogjelentése szerint Európa egyes államaiban, Ázsiában, a Közép-Keleten és Latin-Amerika déli részén a nem steril túhasználat a drogosok körében még mindig az első számú vírusátadási mód, akár az összes fertőzés 80%-a (Oroszország) is így történhet. Ez az úgynevezett „ikerjárvány” nagyon fontos szempont a HIV elleni küzdelem során, hiszen érintettjei elsősorban fiatalok. A droghasználók ellátása steril tűkkel csökkenti a fertőzésveszélyt, javítja a közegészségügyi állapotokat. A járvány terjedésének lassításán túl csökken a túlادagolások száma, többen válnak láthatóvá, ami növeli a leszoktatás, életmódváltás esélyét.

A steril tűellátási program sikere érdekében szükséges a fecskendőbirtoklás, fecskendőkereskedelem dekriminalizálása. Míg egyesek szerint az efféle programok csak a droghasználat terjedéséhez vezetnek, a vizsgálatok kimutatták, a program sem a droghasználók számát, sem a drogfogyasztási mutatókat nem növelte meg. Az átadás-átvétel meglévő akadályainak megszüntetéseért érdemes bevonni a programba a gyógyszerárakat. A program sikeréhez számos szereplő koordinálását kell megoldani: drogügynökségek, igazságügyi, egészségügyi tárca, helyi rendőri szervek, illetve némely esetben az adományozói kör együttműködését. Kirgizisztán esetében például a program kulcsmomentuma az információcserre volt: kirgiz kormánytisztviselők holland és román tanulmányutakon szereztek tapasztalatokat, majd partneri viszonyt alakítottak ki a civil szervezetekkel és az adományozói körrel.

A program pénzügyi háttere nem mondható stabilnak, amin változtatni kell a járvány gazdaságra gyakorolt hatásainak ismeretében. A program elindítása előtt szükséges konzultálni az érintett közösségekkel.

Erről ld.: Wolfe, Daniel (2005): Pointing the Way: Harm Reduction in Kyrgyz Republic. Bishkek and New York: Horni Reduction Association of Kyrgyzstan and Open Society Institute.

School of Public Health, University of California, Berkeley and the Institute for Health Policy Studies, University of California, San Francisco (1993): The public health impact of needle exchange programs in the United States and abroad: summary, conclusions and recommendations. Elérhető: <http://www.caps.ucsf.edu/publications/needlereport.html>.

Meg kell fogalmazni a nemzeti és helyi büntetés-végrehajtási rendszer rehabilitációs gyakorlatának irányelveit, törvényi minimumát. Ennek hosszabb távon jótékony társadalmi hatásai mutatkoznak, hiszen a függőség, kiszabadulás, ismételt bűnelkövetés-bebörtönzés ördögi köre komoly terhet jelent az igazságszolgáltatási rendszernek, a humán tőkére nézvést a személyes tragédiákon keresztül. Az ördögi kört középtávon megtörni kívánó programok akár csökkenthetik is a droggal összefüggésbe hozható bűnesetek számát. A börtönbe jutott drogfüggő fiatalok elsődleges célcsoport legyen a kezelésre, rehabilitációra utalás, szükséges esetben különválasztás során.

A jelenlegi, teljes elvonást nem igénylő droghasználók számára biztosítani kell a megfelelő egészségügyi szolgáltatásokat.

Ha a droghasználók egyre több szakemberrel találkoznak a szolgáltatások igénybevételekor, valószínűleg nagyobb az esély az életmódváltásra, a drogtól való elszakadásra. Fontos biztosítani a droghasználókat a hatóságok részéről arról, hogy nem eshet bántódásuk, amikor túlادagolt áldozatról tesznek bejelentést, nem kell elmenekülniük a helyszínről segítségnyújtás helyett.

A társadalmi reintegráció folyamatát is támogatni kell, lehetőleg kormányzati szinten is. Ide olyan szolgáltatások értendők, mint a lakhatás, oktatás, foglalkoztatás biztosítása. A család, a közösség szerepe is fontos az életmódváltás helyességének megerősítésében.

Fiatalkori bűnözés

Az ifjúság bűnelkövetés szempontjából az egyik legaktívabb korcsoport. Legtöbbjük azonban kevésbé súlyos bűncselekményt követ el: bolti lopások, graffitizés, botrányos viselkedés (néha

az antiszociális jelzőt kapja) róható föl nekik. A döntéshozók nem feledkezhetnek meg arról a tényről, hogy a fiatalok a törvényi, társadalmi normák különféle szintjein hágyják át a korlátokat, s végül legtöbbjük felhagy a bűnözéssel, deviáns viselkedéssel.

A bűnözési mutatók emelkedése a lehető legritkábban vezethető vissza egyetlen okra; az egyenlőtlenségek azonban, főleg a horizontális fajtából (csoportok közötti), bizonyosan szerepet játszanak benne. Egy másik kockázati tényező, hogy egyre több ország képtelen az ifjúság társadalmi integrációjára, elsősorban foglalkoztatásukra. A magasabb iskolázottsági szint általában alacsonyabb bűnelkövetési rátát eredményez, ami azonban megváltozhat a gazdasági lejtmenet és magas munkanélküliség időszakában, különösen a városokban. A fiatalkori elkövetők gyakran gyermekkori erőszak áldozatai. A kilátástalanság, nehéz körülmények, igazságtalanságok, az izoláltságérzet mind-mind erőszakos viselkedéshez vezethetnek. A társadalmi-anyagi státusz természetesen nem az egyetlen kockázati tényező. Az ENSZ fiatalkori bűnmegelőzési irányelvei, más néven a Riyadi Irányelvek, leszögezik, az ifjúkori bűnmegelőzés kulcsfontosságú a teljes bűnözési ráta visszaszorítása szempontjából.

Miképpen előzhető meg a fiatalkori bűnözés?

Biztosítani kell az ifjúság esélyegyenlőségét az oktatásban és a munkaerőpiacon. Míg a szegénység önmagában nem vezet konfliktushelyzetekhez, a fiatalok elkeseredésükben inkább hajlamosak válnak törvénytelen ségek elkövetésére az egyenlőtlenségek megtapasztalása után; frusztráltságukban fölismerik a szakadékot aközött, amijük van, amiben hisznek, amit érdemelniük, és amivel mások rendelkeznek.

Olyan mentorokra van szükség, akit például képesek szolgálni a hátrányos helyzetű fiatalok érdekeit. A mentorprogramokban átvilágított felnőtt önkéntesek kerülnek párba problémás helyzetű fiatalokkal, hogy irányt mutassanak, visszaadják a fiatalok önbecsülését, fölépítsék a felnőttek, a barátság iránti bizalmat. Egy fiatallal és a szülőjével készített interjúk hozzájárulnak ahhoz, hogy jól működő párok alakuljanak ki és egy harmadik személy képes legyen nyomon követni a kapcsolatot, a fiatalok fejlődését. Egy felmérés szerint az egyik egyesült államokbeli mentorprogram, Big Brothers Big Sisters, fiatal érintettjei a kontrollcsoport szintjéhez képest jobb családi és kortárs kapcsolatokat ápoltak, és ritkábban próbálták ki az alkoholt.

A helyi iskolákban érdemes képzéseket szervezni az erőszak (beleértve a nemek közötti erőszakot) kapcsán. Ha sikerül kialakítani a közösségekben egy az erőszakot nem elfogadó hozzáállást, megerősíteni egy pozitív társadalmi elkötelezettséget, visszaszorul a bűnözés. A szabályalkotási folyamat részeként a fiatalokat érdemes bevonni egy iskola erőszakellenes irányelveinek megfogalmazásába.

Ingyenes pszichoszociális támogatás szükséges az olyan fiatalok számára, aki kénytelenek az erőszak hatásait elszenvedni. A fiatalkorú elkövetők gyakran a családon belüli erőszak áldozatai. Hogy ebből ne válhasson eltanult minta, a nehéz gyermekkori múltját magukkal cipelő fiatalokat meg kell tanítani az erőszakmentes kommunikációra, kapcsolatépítésre. Mivel általában kimutatható az összefüggés fiatalkori bűnözés és alkohol-, illetve droghasználat között, ezen programok során az is megtanulható, hogyan kerülhető el a rászokás, az önpusztítás.

Amikor csak lehet, be kell vonni a szülőket a küzdelembe. A sikeres együttműködés eredményeképpen a szülők ráláthatnak az élet ezen oldalára is, és megtanulhatják, hogyan kezeljék mindennapi problémáikat (munkahelyi stressz, depresszió, házassági válság, lakáskörülmények, anyagi helyzet). A mindennapi helyzetek kezelésének megtanulása mellett arra is figyelmet kell szentelni a program során, hogy megmutassák a gyermekkel való foglalkozás különféle stációit (étkezés, párbeszéd, szülői kötelezettségek).

A helyi ifjúsági szervezetek helyzetbe hozásával bekapcsolhatók az adott közösség fejlesztésébe. A fiatalkori bűnözés többnyire csoportjelenség: a fiatalok azon vágya viszont, hogy befogadja őket egy kortárs csoport, más tevékenységek felé is irányítható mutató az alacsony bűnelkövetési mutatók és a társadalmi szerepvállalás, törvénytisztelet közötti összefüggést. Ha nagyobb az iskola utáni ifjúsági programokból a kínálat, a fiatalok inkább döntenek úgy, valami hasznosat csinálnak, valami építő jellegű dolgot az utcán lógás helyett.

Fegyverhez jutás

A kézi lőfegyverek körforgásából származó kár aligha mérhető az egészség, biztonság, oktatás, gazdasági fejlődés vonatkozásában. 2005. július 25-én Kofi Annan ENSZ főtitkár a kézi lőfegyverek illegális forgalmának fölszámolására, az államoknak nyújtott segítség kapcsán megjegyezte, a kézi lő- és egyéb könnyűfegyverek „egy nehezen átlátható, sokrétegű kihívást jelentenek a nemzetközi béke és biztonság, társadalmi és gazdasági fejlődés, személyes biztonság, közegészségügy és egyebek közt az emberi jogok szempontjából is”. Az ENSZ Habitat szerint Latin-Amerika egyes részein az ifjúsági korcsoport emberölési mutatója a nemzeti ráta háromszorosa jelezve, hogy a fiatalok központi szerepet játszanak az erőszak elharapózásában. Szigorúbb szabályozással elérhető lenne, hogy a fiatalok ne jussanak fegyverhez olyan könnyedén, és a rendőri intézkedések hatékonyabbak legyenek a fegyverrel elkövetett bűncselekmények ellen.

Mit tehet egy kormány a fiatalok ellenőrizetlen fegyverhez jutása ellen?

Meg kell találni a civil lőfegyverviselés jogi korlátozásának módját legalább azon olcsó típusok esetében, amelyek vonzóak a fiatalok számára. Kidolgozandó a lőfegyverek nyilvántartásának és nyomon követésének hatékony módja. Követelménnyé kell tenni a termékek biztonságosságát (pl. ravaszjár), ami megnehezítheti a tüzelést egy fiatal számára, illetve a technológiai fejlődésnek köszönhetően talán hamarosan megjelennek a személyre szabott fegyverek, amiket csak jogos tulajdonosuk tud használni. A kormány egy szigorúbb engedélyezési folyamattal biztosíthatja, hogy a fegyveripar nem lépi túl a törvények adta kereteket, és csak a törvényes kereteken belül működő kereskedőkkel tart fenn kapcsolatot. Egy megfelelő rendszer kiépítésével megoldható a vásárlók ellenőrzése, egy biztonsági nyilatkozat elkérése az eladás megtörténte előtt.

Korlátozható a havonta, évente forgalomba bocsátható lőfegyvermennyiség.

Rehabilitáció, fogvatartási alternatívák

A büntető intézkedések helyett megfontolandó egy közösségi alapú megközelítés támogatása a társadalmi inkluzivitás, ifjúsági jólét érdekében. A Pekingi Szabályok szerint „amikor csak lehetséges, a letartóztatásba helyezés/börtönnel fenyegető tárgyalás helyett olyan alternatív intézkedéseket kell számításba venni, mint a szigorú felügyelet, intenzív gondoskodás, családhoz, oktatási intézménybe vagy otthonba helyezés”. Mivel a fiatalok bűnöző első esete általában valami nem erőszakos, jelentéktelen cselekmény, viselkedése még korrigálható családi, közösségi kereteken belül is. Bármiféle kormányzati beavatkozás ezen a területen a fiatalok érdekeit kell szolgálja, noha általában rendőrségi, bírósági beszámolóik alapján történik. Bármiféle rehabilitáció sikeressége azonban a közösségi, szociális szolgáltatói és civil együttműködésen múlik elsősorban.

A megfelelő bűnüldözői, ítélethozatali gyakorlathoz a témakörre specializálódott bírósági, rendőri egységek föllállítására van szükség, amelyek tisztában vannak a bűnelkövetés hátterével, az egyéni reintegrációs lehetőségekkel.

A nemzeti jogrendbe szükséges átültetni bizonyos nemzetközi okmányokat, mint Az ENSZ szabályzata a szabadságuktól megfosztott fiatalok védelmére (1990) és a Polgári és politikai jogok nemzetközi szerződésének 10(1) cikkelye.

Miképpen járulhat hozzá egy kormányzat az ifjúsági rehabilitációs programokhoz és szolgáltatásokhoz?

Az iskolából kimaradt fiatalokú elkövetőket olyan oktatási, foglalkoztatási programok felé kell terelni, amelyek a készségfejlesztésre, önértékelés, bizalom kiépítésére helyezik a hangsúlyt. Ebben a folyamatban együtt kell dolgozni egyénnel, családdal, közösséggel. Egy piacképes tudás átadása, a munkaerőpiacra való belépés segítése szintén elengedhetetlen. A programok során az igazságügyi, oktatási és munkaügyi tárcák együttműködését szükséges kialakítani.

Az új elkövetők számára próbaidőszak lehetőségét kellene biztosítani olyan szolgáltatásokkal, mint felügyelt menedékhelyek, közösségi szankciók, mentori, tanácsadói programok. Művészeti és fotográfiai foglalkozásokkal, más önkifejezési formákkal színesebbé tehető a próbaidőszak. A szolgáltatásoknak alkalmazkodniuk kell az egyéni igényekhez.

Olyan alternatív lehetőségeken is illik elgondolkodni, amelyek a helyi közösség, kultúra rendjéhez passzolnak. Ebben a közegben könnyebben lezajlik a megbocsátás folyamata (áldozat és elkövető), könnyebben megélhető a törvénytisztelet, megérthető a bűn háttere.

Föl kell mérni a fogvatartási elvek és gyakorlat, illetve a rehabilitációs programok viszonyát. A fiatalok biztonságának garantálásáért a fiatalkorúakat nem szabad felnőttek számára fenntartott intézményekben elhelyezni. A fiatalokra specializálódott bíróságok, a rájuk szabott intézkedések (gyorsított eljárás) a fiatalkorú elkövetők jogainak védelmét szolgálhatják. Átvizsgálható az igazságszolgáltatási gyakorlat is annak kiderítésére, vajon a folyamat kulcsszereplői pártatlanul, hatékony intézik-e az ügyeket. A fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerének thaiföldi reformja során a Főügyészségi Hivatal, a jogi reformi albizottság, a Közjóléti Osztály, a Nemzeti Ifjúsági Iroda, gyermek és ifjúsági civil szervezetek és az UNICEF fogtak össze; az új rendszerről az összes kulcsszereplőt, szociális munkásokat, bírákat, ügyészeket és rendőröket tájékoztatták tréningeken.

Meg kell teremteni a szolgáltatások hosszútávú fönntartásának körülményeit. Legalább hat hónapos időszakokban kell gondolkodni ahhoz, hogy csökkentsük a visszaesés esélyét. A sikerhez elengedhetetlenül fontos pártoló tisztek és próbaidőszak felügyelők képzése, munkája.

Rehabilitációs program Palauban

Ebben a programban áldozat és elkövető együtt jelennek meg a közösség tagjai előtt, hogy megállapodásra jussanak, mit fog tenni az elkövető bűne megbocsátásáért. Egy évet kap rá, hogy közmunkával, az áldozat családjának való segítségnyújtással, pénzfizetéssel feledtesse bűnét. A megállapodáshoz az igazságügyi tárca beleegyezése szükséges. A találkozón egyezségekre kell jutnia áldozatnak és elkövetőnek a jóvátétel módjáról. Ha nem tartja be az elkövető a megállapodást, annak komoly következményei vannak, viszont esély teremődik egymás megértésére, a bűn hátterének kiderítésére. Erről ld.:

http://www.unicef.org/protection/files/Justice_for_Children_Detention.pdf

Fiatalok részvétele fegyveres konfliktusokban

A fiatalok különféle kockázatokkal szembesülnek háborús, háború utáni konfliktusokban. A gyerekekhez képest gyakrabban sorozzák be őket, válnak szexuális erőszak áldozataivá, lenne szükségük nemibeteg szűrésre, kapnak el nemi érintkezés útján terjedő betegségeket (beleértve a HIV-fertőzést). Háztartást vezetnek, fenntartják önmagukat és másokat, miközben kimaradnak az oktatási rendszerből. A fiatal nők többnyire még inkább veszélyeztetett helyzetben vannak, mint a férfiak. A gyermek- és a felnőttkor közötti átmenet időszakában élő fiatalok a fegyveres konfliktusokban hirtelen túl sok felelősséget kénytelenek vállalni. Ha ezek az emberek nem kapnak segítséget e kritikus helyzetben, mind a saját, mind pedig a társadalom (amelyik túlélése és jövője a fiatalokon múlik) élete problémákkal telítődik. Hogyan válnak a fiatalok fegyveres konfliktusok részeseivé?

Egy háború kaotikus állapotai közepette is joga van a fiataloknak a biztonsághoz (különféle humanitárius szolgáltatások formájában). Ezt számos nemzetközi egyezmény garantálja (Genfi Konvenció, menekültek státuszára vonatkozó konvenció, ILO 182-es számú konvenciója, Gyermekjogi Konvenció). A 18. életévüket be nem töltött fiatalok kényszerbesorozása ellen foglal állást az ILO 182-es számú konvenciója és a Gyermekjogi Konvenció ide vonatkozó részei. Mindkettő tiltja ezen csoport hivatalos vagy kényszerbesorozását, illetve megfogalmazza az irányelveket állami és nem állami szerepvállalók számára. A Gyermekjogi Konvenció rendelkezik továbbá a háború által érintett gyermekek lelki rehabilitációjáról, a rokkantak jogairól és rehabilitációjáról, családjúraegyesítésről, a gondviselőjüktől elszakított gyermekek támogatásáról, stb. Azok az államok, amelyek még nem ratifikálták ezen konvenciókat, nem halogathatják tovább azt. A 18 éves vagy annál idősebb fiatalok állami besorozására nem vonatkoznak általános érvényű, a fiatalokat védő szabályozások. A humanitárius gyakorlat irányelvei között ritkán található utalások a fiatalok jogaira és szükségleteire.

A nemzetközi figyelem elsősorban a fegyveres erőbbe besorozott fiatalokra irányul. Valójában azonban ők csak az összes érintett fiatal egy kis csoportja. Legtöbbjük ugyanis az erőszak

helyett a megoldáskeresést választja, hogy úrrá lehessen a megváltozott körülményeken. A besorozottak viszont nagyobb hatást gyakorolnak az egész társadalomra, hiszen főként ők szembesülnek a háború borzalmaival. A háborús felek általában mindkét nem tagjait besorozzák, akik közül néhányan önként állnak be harcolni, mivel nincs más választásuk, vagy hisznek az ügyben – a fegyveres erőkon belül biztonságban érzik magukat, és ellátást kapnak. Mások erőszakkal kerülnek oda. Különböző szerepekben tűnnek föl: katonák, szakácsok, kémei, hírvivők. A nők esetleg szexrabszolgákká válhatnak, illetve nem kívánt terhességet kénytelenek kihordani, míg a férfiakat nemi erőszak elkövetésére kényszeríthetik. Noha számos sérelem, trauma éri őket, a túlélők számos dolgot megtanulnak, amiket pozitív tapasztalatokká, tudássá alakíthatnak át (kellő támogatással) a háború utáni visszaailleszkedés során, annak megkönnyítésére.

Milyen feltételek szükségesek egy olyan környezet kialakításához, ahol a fiatalokat távol lehet tartani a konfliktustól?

Többek között az oktatási és szakképzési lehetőségek csökkentik annak kockázatát, hogy a fiatalokat besorozzák. Ha az oktatási rendszeren belül hangsúlyt fektetnek a párbeszédre, a válság megelőzésére, a béke megőrzését segítő képességek fejlesztésére, nagyobb az esély a fegyveres konfliktus elkerülésére. A család, közösség szerkezete szintén rendkívül fontos a fiatalok manipulálhatósága, kizsákmányolása szempontjából. Különös figyelmet érdemelnek a fiatalok vezette háztartások, elsősorban azok, amelyeket nők, árvák, nem szüleikkel élő fiatalok vezetnek.

A stabilitás időszakában nyílik leginkább lehetőség arra, hogy képessé tegyék a fiatalokat a fegyveres konfliktusokban való részvétel elutasítására, de a fiatalok védelmét szolgáló stratégiákat rögvést alkalmazni kell, mielőtt kitör a konfliktus. Ilyenkor a fiatalok, a közösség vezetői azok elsősorban, akik segíthetnek a stratégiák kidolgozásában, a besorozás kockázatainak fölismérésében. Szintén ők segíthetnek az iskolák, ifjúsági központok, piacok, tranzitútvonalak biztosításában. A helyreállítási, reintegrációs törekvések fókuszába az ifjúságot kell helyezni a bennük rejlő potenciál okán egy olyan társadalmi környezetben, ahol biztosítják az ifjúság egészségének, önbecsülésének, méltóságának feltételeit.

Hogyan segítheti egy kormány a fiatalok reintegrációját a humanitárius, helyreállítást támogató csoportokkal partnerségben?

Az oktatás (szakképzés) támogatásával a fiatalokat hozzásegíthetjük ahhoz, hogy önállósá legyenek megszabadulva a kiszolgáltatottságtól. Az érintett fiatalok többsége úgy véli, az iskola kulcsfontosságú jólétük szempontjából. A tanulás lehetőségét fenn kell tartani a válságos időszakokban a túléléshez szükséges tudás átadásának maximalizálása mellett, ami hozzájárul a fiatalok és közösségének könnyebb visszarendeződéséhez a bajok múlásával. A fiatalságuk végén járó embereknek különösen fontos a megélhetést biztosító tudás elsajátítása. A megfelelő programokkal olyan alternatívák teremthetők meg, amelyek segítségével a fiatalok kimaradhatnak a konfliktusból. Külön odafigyelést igényelnek a fiatal nők, akik gyakran több akadállyal szembesülnek az iskolába jutás során, illetve nehezebben jutnak forrásokhoz, mint férfi társaik. A nem- és korszpecifikus gondolkodás elengedhetetlen az esélyegyenlőség megteremtéséhez. A fiatal családfenntartók, árvák és rokkantak bevonása a programokba célirányosan történjék. A leszerelt fiatalok oktatása, életkörülményeinek megteremtése is lehetőséget ad a választásra a háborúskodással szemben. Mindazonáltal, akár a sajátos igényű fiatalok esetében, vigyázni kell megbélyegzésük elkerülésére a szektorok fölött átívelő ifjúságvédelmi, -fejlesztési programokba való integrálás során.

A békeszerződések rendelkezzenek a leszerelt fiatal és gyermekkorú katonákról. A társadalmi változás alapja az ifjúság, a fiatalok fontos szerepet játszanak az újjáépítésben, a béke megteremtésében, a képviselői demokrácia kiépítésében, a leszerelés, fegyverbegyűjtés folyamatában és a reintegrációs (DDR) programokban. Érdemes bevonni a fiatalokat már a tárgyalások menetébe is. A DDR programok és a békeszerződések is biztosítékokat kell adjanak a nemekre és rokkantakra nézvést. A leszerelt lánykatonák célzott támogatást igényelnek, hogy ne maradjanak ki a DDR programokból, és hogy ki tudják elégíteni speciális egészségügyi és reintegrációs szükségleteiket. Valószínűleg más kihívásokkal szembesülnek a hazatérés után, mint a férfiak, főleg ha gyermekük van, és esélyük sincs férjhez menni vagy biztosítani a megélhetést, ami természetesen növeli (szexuális) kizsákmányolásuk kockázatát.

Előfordul, hogy a nőket nem hívják meg az ifjúsági vezetőképzést támogató civil programokba. A testi fogyatékos fiatalok hasonló akadályokkal néznek szembe egészségügyi, jóléti téren. Jogaik biztosítása érdekében nekik is célzott támogatásokra van szükségük a programok keretein belül.

A fiatalok fölkkutatásához, családjúragyeesítéshez külön programot érdemes elkezdni. Egy fegyveres konfliktus alatt/után rengeteg gyermek és fiatal maradhat család, gondviselő nélkül. A gyerekek különösen veszélyeztetett csoport, ezért segítségre van szükségük, hogy visszatáljanak családjukhoz. A 18 éves és idősebb fiatalok nem feltétlenül igényelnek támogatást a családjúragyeesítés során. Külön figyelmet érdemelnek azok a fiatalok, akik segítséget kérnek, de nem esnek bele a DDR programok által meghatározott körbe. Az otthonról elszakadt fiatalok hazajuttatása vagy új lakóhely kijelölése számukra létfontosságú feladat a biztonságos újjáépítési folyamatban.

Fegyveres konfliktusokban részt vevő fiatalok reintegrálásáról

Fontos a leszerelt katonák reintegrációs folyamatának közösségi alapú megközelítése. A sebek begyógyítását, a közösségi megbékélési kezdeményezéseket helyi szinten érdemes elkezdni a békesség és az egyén pszichoszociális reintegrációja érdekében. Néha a tradicionális rituálék segíthetik a visszailleszkedést. Hangsúlyossá kell tenni az elfogadás fontosságát és azt a tényt, hogy a hazatérők egy másik identitással bírnak.

A konfliktus fiatal érintettjeit be kell vonni a HIV egészségügyi programokba. Noha nem áll fenn közvetlen kapcsolat a HIV terjedése és a fegyveres konfliktusok között, bizonyos tényezők növelik a fertőzés kockázatát: abúzus, nyomor terjedése, egészségügyi szolgáltatások szünetelése. A HIV megelőzése, az AIDS kezelése érdekében olyan, szektorok fölött átívelő programokra van szükség a humanitárius szervezetek (beleértve a békefenntartókat) részéről, amit irányelveiben megfogalmazott az Interagency Standing Committee.

A közvéleményt tájékoztató médiakampányokban szerepet kaphatnak a háború fiatal érintettjei, hiszen hatékonyabbá tehetik a kommunikációt olyan témákban, amik őket érintik leginkább, illetve megtervezhetik és megvalósíthatják a kortársaiknak szóló kampányokat. Ide olyan témakörök tartozhatnak, mint az egészség, biztonság, társadalmi reintegráció, civil kezdeményezések. A TA Rádió Sierra Leonében leszerelt katonákat próbál meg tájékoztatni a visszailleszkedéshez köthető választási lehetőségekről, illetve fenntart egy fórumot, amelyen az érintettek megvitathatják az őket érintő problémákat.

Az újjáépítés során figyelni kell a fiatalokat érintő témák minisztériumi, önkormányzati szintű tudatosításába. Egyes problémák gyakran egy adott minisztérium hatáskörébe tartoznak. Például a gyermekek és nők problémáinak politikai szintű kezeléséért valószínűleg a Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium felel. Számos, a fiatalokat érintő témát (pl.: gazdasági fejlődés) gyakran egyszerűen csak átpasszolnak az ifjúsági osztálynak, amelyik aligha képes hatást gyakorolni egy kormányzat politikájára és tetteire. Egy újjáépítésért felelős kormánynak tennie kell az ifjúság marginalizálódása ellen, és azért, hogy az ifjúságért felelős politikusok támogatják a fiatalokat a kormányzati, önkormányzati együttműködés során. Az ifjúság mint a civil társadalom fontos részének bevonása az újjáépítésbe megéri a támogatást. Amennyiben nem áll készen egy nemzeti ifjúságstratégia, el kell készíteni azt a fiatalok bevonásával, és vele egyidejűleg be kell indítani az ifjúság fejlődését segítő programokat.

Bibliográfia

- Adamchak, S. et al. (2004): A Guide to Monitoring and Evaluating Adolescent Health Reproductive Health Programs: FOCUS on Young Adults project, Family Health International (elérhető: <http://www.fhi.org/en/Youth/YouthNet>).
- Blueprints Model Programs: Big Brothers Big Sisters of America (BBBS) (elérhető: <http://www.colorado.edu/cspv/blueprints/model/programs/BBBS.html>).
- Center for Disease Control and Prevention. Best Practices of Youth Violence Prevention: A Sourcebook for Community Action. Chapter 2 (elérhető: <http://www.cdc.gov/ncipc/dvp/bestpractices/chapter2a.pdf>).
- Coomaraswamy R.: Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences (1996). A framework for model legislation on domestic violence. United Nations Economic and Social Council, Commission on Human Rights. Document E/C1Y.4/1006/53/Add.2 Submitted in accordance with resolution 1995/85.
- Convention (1V) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Genf, 1949. augusztus 12.
- Family Health International Reaching Out of School Youth with Reproductive Health and HIV/AIDS Information and Services. Youth Issues Paper 4 (elérhető: <http://www.fhi.org/Jen/Youth/YouthNet/Publications/YouthIssuesPapers.htm>).
- Freedman, L., M. Wirth, R. Waldman, M. Chowdhury, and Rosenfield A. (2003): Background Paper of the Task Force on Child Health and Maternal Health. Washington DC: World Bank.
- Human Rights Watch (2005): Letting Them Fall: Government Neglect and the Right to Education for Children Affected by AIDS. New York: Human Rights Watch (elérhető: <http://hrw.org/reports/2005/africa/1005J>).
- The IASC Taskforce on Gender in Humanitarian Assistance (2005). Guidelines for Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Settings (elérhető: <http://www.humanitarianinfo.org/iasc/content/products/docs/tfgenderGBVGuidelines2005.pdf>).
- In Focus (2005): Poverty and the City. Brasilia, Brazil: International Poverty Centre (elérhető: http://www.undp-povertycentre.org/newsletters/infocus7_Sep05eng.pdf).
- Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (2005). AIDS Epidemic Update. Geneva.
- Lowicki, J. (2000): Untapped Potential, Adolescents Affected by Armed Conflict, A Review of Programs and Policies. Women's Commission for Refugee Women and Children. E/Cn.7/1999/8 Commission on Narcotic Drugs
- School of Public Health, University of California, Berkeley and the Institute for Health Policy Studies, University of California, San Francisco (1993). The Public health impact of needle exchange programs in the United States and abroad: summary, conclusions and recommendations. Megtalálható: <http://www.caps.ucsf.edu/publications/needlereport.html>.
- Search for Common Ground. "Media and Youth for Peace" (elérhető: http://www.sfcg.org/programmes/sierra/sierra_talking.html).
- Stevens L. (2001): A Practical Approach to Gender-Based Violence: A Program Guide for Health Care Providers and Managers. New York: United Nations Population Fund.
- United Nations (1985): United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Pekingi Szabályok). A/RES/40/33. November 29.
- United Nations (1990): United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (Riyadhi Irányelvek). A/RES/45/112. December 14.
- United Nations Children's Fund (2005): Female Genital Mutilation/Cutting: A statistical exploration. New York: UNICEF.
- United Nations Children's Fund (2004): Justice for Children: Innovative Initiatives in the East Asia and Pacific Region. East Asia and Pacific Regional Office (EAPRO) (elérhető: http://www.unicef.org/protection/files/Justice_for_Children_Detention.pdf).

V. Fiatalok és a civil társadalom

Fiatalok részvétele a döntéshozatalban

Túl gyakran fordul elő, hogy a fiatalokat kihagyják a jövőjüket formáló döntések meghozatalából. Bevonásuk a folyamatokba helyzetbe hozásuk része még akkor is, ha a társadalom általában nem úgy tekint a fiatalokra, mint a politika formálói, kritikusaira és gyakorlati megvalósítóira. Az elmúlt években azonban számos kormány tett fontos lépéseket a fiatalok döntéshozatali szerepvállalásának elősegítésére. Ha egyre többet számítanak a fiatalokra otthon, az iskolában és a közösségben, az nemcsak a társadalmi-gazdasági környezetnek tesz jót, hanem az egyéni fejlődés, előrejutás szempontjából sem elhanyagolható. A részvétel eszköz és cél egyben. A fiatalok aktív, tájékozottságon alapuló részvétele harmonizál az első részben tárgyalt, jogokon alapuló megközelítésmóddal, ugyanis a nemzetközi emberi jogi keretek megerősítik a közügyekben való aktív részvétel jogát. A fiatalok bevonása nélkül az akcióprogram értelmét veszti.

A fiatalok bevonásának fontosságáról

Noha mindez időbe és pénzbe kerül, legalábbis rövidtávon, a folyamat eredményeképpen olyan tevékenységi formák születnek, amik alapja az ifjúság problémáinak megértése, így relevánsabbá válik a generációs szükségletek megközelítésének módja. A folyamat jótékony hatásai közé tartozik, hogy az ifjúság mint célcsoport a legérzékenyebben képes megmutatni a törvények, politikai irányvonalak hatásmechanizmusait. Ezek a tevékenységek fenntarthatóak maradnak, mivel a fiatalok első számú kockázatvállalókként felelnek a lendület megtartásáért. A fiatalok bevonásának formái lehetnek: konzultáció, konszenzus kialakítása, partnerség, értékelés, menedzselés.

A fiatalok részvétele a politika formálásában elősegítheti a közkiadások és az ifjúság fejlődése közötti kapcsolatok föltárását, a minisztériumok szemléletváltását, az akcióprogram céljainak ellenőrzési folyamatát. A közkiadások befolyásolásán túl a fiatalok szerepet játszhatnak az életük irányát megszabó intézmények reformjában is. Ehhez persze meg kell teremteni a párbeszéd lehetőségét, ami során kijelölhetők a prioritások. Az ifjúságnak mindezen túl a társadalmi lét minden területén jelen kell lennie, ami megkönnyíti a tevékenységek fenntartását a későbbi életük során is.

Mik a részvételhez szükséges pozitív környezet megteremtésének feltételei?

Korlátok, előítéletek nélküli, diszkriminációmentes szervezési szabadság (jog az önszerveződéshez), gyülekezési szabadság.

Szólásszabadság, a vélemény félelem nélküli kimondhatósága, információ szabadsága. Az információkhoz jutás fejlődésével a fiatalok jobban kihasználhatják az adódó döntéshozatali lehetőségeket.

A támogatók megnyerésének, az együttműködés képessége a média, a civil társadalom szereplőivel.

Hogyan segíthetik a kormányok ifjúsági szervezetek születését?

Bankszámlanyitási lehetőség biztosításával.

A diáktanácsok, -önkormányzatok minden egyetemen és középiskolában jelen lehessenek mint érdekképviseleti szerv.

Biztonságos, alkalmas találkozási helyek biztosítása.

Nemzeti, nemzetközi ifjúsági együttműködések támogatása.

Mitől lesz jó az ifjúság bevonásának szabályozása? Ha a fiatalok úgy érzik, helyzetbe hozzák őket a döntéshozatali szerepvállalással. Miközben sokan dicsérik, azért fontos a támogatás fönntartása is különféle módszerekkel.

Mik a kormányok eszközei a fiatalok bevonására?

Könnyebbé kell tenni a fiatalok bejutását a döntéshozatali folyamatokba, a döntések helyi szintű megvalósításába. Rengeteg olyan fiatal van, akik nem látják a mindennapi valóság és a politika közötti kapcsolatot, ami persze nem azt jelenti, hogy nem érdekli őket saját jövőjük. A fiatalok figyelembe vétele a döntéshozatalok során a bizalomépítés kezdetét jelentheti.

Felelősségvállalásukkal nő önbecsülésük, fejlődik kommunikációs készségük, jobban átlátják a közösség mibenlétét és hogy miről szól hatékonyan vezetni azt. Efféle lehetőségek elsősorban közösségi szinten adódnak a mindennapi munka során, és a fiatalok többre vihetik, ha az adott önkormányzat intézményi keretei között veszik őket számításba. A fiatalok lehetőségeinek intézményesítése tehát hozzájárul a kormányzat decentralizációjához, a demokrácia erősítéséhez.

Lehetőségként fölkinálható a polgárjogi alapismeretek oktatása az iskolában, hogy a fiatalok megismerjék jogait és kötelességeiket. A kutatások szerint a fiatalok többsége szeretne aktívan részt venni a közösségi munkában, viszont keveset tud a döntéshozatali folyamatokról. A politikai rendszer megismerésével a fiatalok könnyebben ki tudják választani azokat a jelölteket egy választás során, akik a gazdasági fejlődés, a társadalmi igazságosság és béke hívei.

Az intézmények szerkezeti struktúrájának felmérésével meghatározható a fiatalok szerepvállalása az alapfunkciókon belül. Nem szabad őket csupán szemléltői, tanácsadói szerepre kárhóztatni. Az intézményi reform túlmutat az ad hoc, projektjellegű tevékenységek szintjén. A legkülönbébb szinteken működő szervezetek érzik a strukturális változtatások szükségességét, egy ifjúságbarát kormányzati struktúra bevezetése mindenképpen előre mutat. Kell egy pont, amin keresztül az ifjúsági szervezetek minden gond nélkül bejuthatnak a rendszerbe. Előfordulhat azonban, hogy túlságosan intézményfüggővé, bürokratikusá válik a rendszer, aminek elkerülésére érdemes odafigyelni.

Érdemes megvizsgálni a helyi és országos ifjúsági parlamentek létrehozásának lehetőségét és integrálásukat a döntéshozatali folyamatokba. Némelyik helyi önkormányzat rájött arra, hogy ezek akár törvényes szerveknek is tekinthetők, amelyek egyfajta utánpótlását jelenthetik a közszolgáknak és törvényhozóknak. A nemzeti kormányokkal való együttműködésre, információcserére is kiválóan használhatók. Az ifjúsági parlamentek, tanácsok hálózaton keresztül megismerhetik egymást az egyes régiók eltérő kultúrájú fiataljai.

Az ENSZ közgyűléseinek és egyéb találkozóinak nemzeti delegációiban legyenek ott az ifjúság képviselői. Jelenlétükkel gazdagítják a viták tartalmát, emelik a párbeszéd színvonalát, erősítik a meglévő kommunikációs csatornákat, az együttműködést az egyes kormányok és ifjúság között. A meglévő ifjúsági szervezetek közül nyílt, átlátható választással kell kiválasztani a döntéshozókat. A kiválasztottak egy rövid eligazítás során megismerkedhetnek az ENSZ munkájával és működésével. Hazatérésük után is érdemes támogatni őket abban, hogy átadják tapasztalataikat – országuk képviselete egy nemzetközi fórumon más fiatalokat is ösztönözhet hasonló célok elérésére. Erről bővebb információ az interneten keresztül elérhető: <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/youthrep.htm>

Fiatalok is legyenek választhatók különféle tisztségekre. A választott vezetők tartsák be hivatali óráikat, amiknek adott egy havi minimuma, amikor az ifjúsági szervezetek képviselőivel találkoznak. Ilyenkor a fiatalok is megismerhetik a vezetők javaslatait, elmondhatják véleményüket, miközben mindkét fél nyitott marad a párbeszédre. A vezetők legyenek elérhetők az ifjúság médiaszereplői számára.

Figyelembe kell venni a fiatalok véleményét a szegénység visszaszorítására hivatott program (PRSP) megvalósítása során. Noha az adományozók és az ENSZ is a PRSP folyamat nemzeti szintű végrehajtása, felügyelete mellett kardoskodnak, ez nem jelenti csupán az adott ország kormányát. Egy adott ország összes számottevő kockázatvállalóját be kell vonni, beleértve az ifjúságot. A PRSP programok több mint felét előzte meg konzultáció a fiatalokkal. A szegény fiatalok nézeteinek jobb megismerésével, a helyi, regionális és nemzeti szintű, szegény fiatalokat érő kihívások felmérésével egy integráltabb megközelítésmód alakulhat ki.

Szükséges egy kutatás elvégzése a fiatalok szavazási hajlandóságáról, és a választói aktivitást serkentő kampányokat kell beindítani. A szavazási szándék a fiatalok aktív jelenlétének fontos jele. Noha ezek a kutatások általában a nemzeti átlagot tükrözik, a részeire bontott nemzeti statisztikai adatok ismeretében elérhetővé válnak az inaktív fiatalok.

Az ifjúsági szervezetek sajátos szükségletekkel bírnak. Gyakran nehezen találnak forrásokat, ezért fontos számukra a pénzügyi szolgáltatások elérhetősége (pl.: bankszámlanyitás). Az ifjúsági civil társadalom kivirágzásához rendelkezésre kell bocsátani egy adott település közösségi helyeit, ahol a fiatalok találkozhatnak (iskolák, közösségi házak stb.).

Fiatalok az ENSZ-ben

A hatvanadik közgyűlésen jelen lévő államok üdvözltek az ifjúsági képviselőket, és azt tanácsolták az egyes tagállamoknak, vegyék fontolóra az ifjúsági képviselők állandó jelenlétét a nemzeti delegációkon belül a fontosabb közgyűlési és gazdasági, szociális tanácsi viták során a nemek közötti egyensúly tiszteletben tartása mellett (A/RES/60/2, para. 9).

A fiatalok az ENSZ munkájába való bevonásának alapelve az, hogy ezáltal javulni fog az ifjúságpolitika, a programok tartalma. Nem csak azért, mert a fiatal delegáltak gazdagítják a vitákat saját nézőpontjukkal, hanem azért is, mert erősítik a kormányközi együttműködést és kommunikációt ifjúságpolitikai kérdésekben. A fiatalok különféle találkozókra, fogadásokra, informális megbeszélésekre eljutva megtapasztalhatják a munka egyéb oldalait, segíthetnek a jelentések, vitákról készített összefoglalók megírásában. Általában ilyenkor kerülnek kapcsolatba egymással a különböző országok ifjúsági képviselői, hogy információkat, tapasztalatokat cseréljenek. Előfordul, hogy saját delegációjuk, civil szervezetek vagy az ENSZ szervezte mellékeseményeken, beszélgetéseken kell szerepet vállalniuk.

A fiatal küldötteket előzetesen tájékoztatni kell a nekik szánt szerepről. Kiválogatásuk folyamatának ellenőrzése az illetékes kormányzati szerv (pl. oktatási, szociális és kulturális tárca, ifjúsági és sportosztály) felelőssége. A kiválasztottak nevei azután a Külügyminisztériumhoz kerülnek, illetve az ország állandó ENSZ missziójához. Érdemes tájékoztatni az ENSZ Ifjúsági Programját is, hogy a küldöttek egyből megkaphassák a kellő támogatást és tájékoztatást az ENSZ munka kapcsán.

Információs, kommunikációs technológia

A fiatalok mindig is vonzódtak a technológiai újításokhoz. Gyorsan alkalmazkodnak hozzájuk, és megtanulják használatukat elsősorban információéhségük okán. Az információs, kommunikációs technológia alkalmazóiként a fiatalok képessé tehetik azt az emberek és közösségek formálására. Az információs, kommunikációs technológia fontos szerepet játszik olyan nemzetközi ifjúsági prioritások érvényesítésében, mint az oktatás, foglalkoztatás, fiatalok bevonása a közéletbe. Ám az ifjúsági kultúrában, fejlődésben elfoglalt jelentős pozíciója ellenére rengeteg fiatal számára továbbra is elérhetetlen marad, elsősorban a fejlődő országokban.

Az elérhetőség szélesítésével megnő az információs, kommunikációs technológia jelentősége is; az elérhetőség terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése a jelen legkomolyabb kihívása. A városi és vidéki fiatalság, férfiak és nők közötti különbségek fölmérése kormányzati feladat: a „digitális megosztottság” fölszámolásához egy nemzeti stratégia kifejlesztése szükséges, ami hozzájárul a fiatalok „bekapcsolásához”.

Az információs, kommunikációs technológia fontossága a fiatalok helyzetbe hozásához

Az információs, kommunikációs technológia használata oktatási, munkavállalási szempontból

Az információs, kommunikációs technológiában rejlő potenciál egy korábban ismeretlen oktatási tapasztalat tanárok és diákok számára egyaránt. Növeli a színvonalat, jobban fölkészíti a fiatalokat az információs társadalom által támasztott kihívásokra. Egyszerre eszköz és médium, ami interaktívabbá teszi a tanulási környezetet és egyre több diák számára mutatja meg a tantárgyak közötti összefüggéseket. Az informatikailag jobban képzett fiatalok tudástöbbletüknel fogva vonzóbbak lesznek a munkaerőpiacon.

A munkaerőpiaci információk terjesztésében is hasznos, a fiatalok könnyebben választhatnak a karrierlehetőségek között. Egyre több fiatal használ kereskedelmi és kormányzati weboldalakat képzési, álláskeresési, karrierépítési céllal. Az ifjúság mind társadalmi, mind pedig kereskedelmi szempontból vállalkozó szellemű ezen a téren a mobiltelefonoktól az elektronikus levélig, a rádió és tévétől át a számítógépig. Miközben az információs, kommunikációs technológia csökkenti a távolságokat, és új piacokat teremt a fiatal vállalkozók számára, segítségével a kreatív vállalkozók új életet lehelnek a helyi gazdaságba is hozzájárulva a közösség fejlődéséhez.

Az információs, kommunikációs technológia használata a fiatalok nagyobb részvételéért

Egyre több ember számára elérhető az új technológia, ami a fejlődés hatékony eszközének bizonyult információterjesztési potenciáljánál fogva – a fiatalok gondolkifejezése, véleménynyilvánítása szempontjából. A fiatalok mint elsődleges kommunikációs és médiafőhasználók komoly kihívást jelentenek a foglalkoztatás hagyományos szerkezeti elemeire nézvést. Mindamellett az új technológia segíti a fiatalok polgári aktivitásának javulását: az ifjúsági szervezetek könnyebben építenek ki hálózatokat, gyűjtenek adományokat, toboroznak tagokat. Az internet egyre komolyabb szerepet játszik kommunikációs, identitásformálói, közösségi hálózatépítési szempontból. Az egyes nemzetek fiataljai és egyszerűbben találnak egymásra a közös problémák megvitatásának, megoldásának apropóján.

A fiataloktól eredő internetes tartalmak egy jelentős részének vizsgálatakor kiderül, hogy számukra az internet elsősorban az önkifejezés, az eszmecsere médiuma. Az egyszerű tartalomképzés, információterjesztés által pozitív környezetet biztosít a tudásszerzésnek, kreativitás kiélésének. Újfajta polgári szemléletet, kapcsolatba kerülési lehetőségeket jelent. Noha egy sajátos ifjúsági internetes kultúra alakult ki, az internet mindazonáltal erős köteléket jelent ifjúság és iskola-közösség-tanárok-kormányzat-munkahely között. A fejlődő országban is egyre többen használják az internetet információszerzésre.

Az Információs Társadalmi Csúcstalálkozón Tuniszban a résztvevők kifejezték elkötelezettségüket, hogy „helyzetbe hozzák a fiatalokat, mint a folyamat kulcsszereplőit egy inkluzív információs társadalom kiépítése során, és bevonják a fiatalokat az innovatív információs, kommunikációs technológiai fejlesztési programokba, több lehetőséget biztosítanak nekik az e-stratégiai folyamatokban”.

Mire használhatják a kormányok az információs, kommunikációs technológiát az ifjúság oktatási, foglalkoztatási környezetének fejlesztésében?

Minden általános és középiskolában, illetve egyetemen segíteni kell az informatikai rendszerek fölállítását. Az oktatási minisztériumok az informatikát tegyék a tanterv, a tanárképzés részévé.

Nem egyszerűen új tantárgyról van szó: úgy érdemes a mindennapi oktatás részévé tenni, hogy a fiatalok maguk fedezzék föl a rendelkezésre álló információmennyiséget, amit majd tudássá nemesítenek. Az infrastrukturális fejlesztés („schoolnet”–sulinet) minisztériumok közötti együttműködés eredményeként jöhet létre a magánszektor bevonása mellett. Nyilvánvalóan a projektek tartós hatásai sem csak egy minisztériumra korlátozódnak. A rendszerek integrálása mellett szakszerű továbbképzésekre van szükség; a műhelymunka során érdemes a következő témakörökre fókuszálni: az internet mint segédeszköz a tanításban, sulinet közösségek, fiatalok fölkészítése a munkaerőpiacon.

Fontos cél a szektoron belüli szakképzés. Itt könnyű megtalálni a fiatalokat, hiszen munkaerőként felülreprezentáltak, illetve ez a szektor olyan egyéb területeken is munkahelyteremtő erővel bír, ahol főként fiatalokat keresnek.

Ki kell lépni a városokból ahhoz, hogy csökkenteni tudjuk a vidéki fiatalok gazdasági társadalmi elszigeteltség-érzetét. A peremterületeken meglehetősen alacsony a megfelelő szintű piaci igény a fiatalok bekapcsolására egy rendszer kiépítésén keresztül; ez esetben a kormánynak vagy a nemzetközi közösségnek kell vállalnia egy „wireless” rendszer felállítását a kommunikációs infrastrukturális fejlesztések részeként. Az e-learning segítségével megszűnik a távolság, s így a vidéki fiatalok is bekapcsolódhatnak a különféle oktatási, szakképzési programokba. Elérhetővé válnak egész könyvtárnyi könyvállományok, ami által csökkennek a színvonalbeli különbségek.

A fiatalok üzleti szerepvállalásának elősegítéséhez fontos az esélyteremtés és a képzés az e-commerce területén. Az e-commerce megélhetést teremthet, kinyitja a nehezebben elérhető termékek, szolgáltatások piacát. A telephely megváltoztatása nélkül a fiatal vállalkozók és szakiparosok új információkhoz, beszállítókhöz és ügyfelekhez juthatnak.

Az alacsony jövedelmű családokból érkező diákok kilátásai javíthatók, ha személyi számítógépet kaphatnak otthoni használatra. Az új technológiák használatára a fiatalabb generáció tanítja az idősebbet; az otthoni számítógép előmozdíthatja a generációk közötti ismeretátadás folyamatát. A megfelelő ismeretekkel még nem rendelkező fiatalokat és szüleiket meghívhatja az iskola egy képzés keretein belül, ami javítja a szülő-gyermek viszonyt

az oktatási folyamatban, a gyermeket pedig motiváltabbá teszi.

Oda kell figyelni a fiatal nők és mozgáskorlátozottak esélyegyenlőségére. Az informatikai tudás csökkenti a társadalmi kirekesztettséget. A fiatal nőket ritkán ösztönzik arra, hogy válasszák az informatikus pályát, ez ellen sokat tehetnek a munkaügyi és oktatási minisztériumok a lehetőségekről való tájékoztatás felvállalásával. A hagyományosan hátrányos helyzetű fiatalokat célzó programok hozzájárulhatnak egy inkluzívabb társadalom kialakításához, ami fontos a fejlődés szempontjából. A számítógépes ismeretek egyre inkább hozzá fognak tartozni a polgár szó fogalomköréhez.

A Sulinet elősegíti a tudás alapú társadalom fejlődését azzal, hogy megteremti az iskolák hálózatát az interneten keresztül: javul diákok, tanárok és iskolák kapcsolata, javul az információáramlás, az e-learning színvonala, több forrás válik láthatóvá.

Az informatika oktatási jelenlétének megindoklása kormányzati feladat – legalábbis az oktatása és a nemzetgazdasági, társadalmi fejlesztési célok közötti viszony elmagyarázásáé. A Sulinet működési feltételeinek biztosítása a következőkből áll: megfelelő színvonalú számítógépek és internetsáv, pénzügyi elkötelezettség a folyamatos rendszerfejlesztés iránt, folyamatos technikai támogatás, fogékony oktatási környezet, nyitott, fejlődni akaró tanárok. Az oktatáspolitikai vezetőknek támogatniuk kell az informatikai-tantárgyi fejlesztési projekteket, ami a siker egyik záloga.

Noha a Sulinet általában minden országban hasonló céllal jön létre, struktúrájában sok az eltérés. Előfordul például, hogy külön cégek kezelik a rendszerkiépítés és -fenntartás, illetve a tartalomszolgáltatás területeit.

Ahol az oktatási rendszer átalakítását még nem kezdték el a változások ismeretében, a Sulinet programnak ösztönöznie érdemes a változást a teljes folyamat részeként.

Ausztrália, India, Indonézia, Malajzia, Fülöp-Szigetek, Dél-Korea, Thaiföld: ezen országok programépítési tapasztalatairól ld.: http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/ict/e-books/SChOOLNetKit/SchoolnetKit.pdf

Hogyan állíthatja egy kormány az új technológiát a fiatalok társadalmi aktivizálásának szolgálatába?

A fiatalok jobban bevonhatók a kormányzati, döntéshozatali munkába, ha minden országgyűlési képviselő és minisztérium folyamatosan tájékoztatja a fiatalokat a közös munka lehetőségeiről az interneten keresztül. A publikus információk, a közvélemény tájékoztatása javítja a vezetői, kormányzati munka színvonalát, emelik a közvélemény bizalmi szintjét, főleg, ha látszik, hogy a különféle társadalmi csoportok igényeit, törekvéseit támogatják. Az ún. „e-government” javítja a kormányzati, önkormányzati munka színvonalát, kiszámíthatóságát, miközben kialakul egy kétirányú kommunikáció fiatalok és a hatóságok között internetes viták formájában. Mindez persze a digitális tartalmak feltöltése és frissítése nélkül nem megy.

Pontos és friss internetes információk szükségesek a kormányzati forrásokról és programokról. Rengeteg fiatal elsődleges hírforrása az internet, legyen szó szabadidőről, egészségről vagy bármiről. Valamilyen okból az internet lett az elsődleges forrás, kommunikációs csatorna és fórum az ifjúság számára fontos ügyekben. Ha a fiatalokat leginkább érintő témakörökben megfelelő színvonalon érhetők el friss információk, az adott szolgáltatásokat egyre többen fogják igénybe venni.

Fontos az új technológiához köthető nemzeti stratégiák kidolgozása során bevonni a fiatalokat. Nemzetközi szinten (az információs társadalmi csúcstalálkozón) a fiatalok voltak az egyik legösszeszedettebb, legsikeresebb csoport; nemzeti keretek között is hasonló szinten tudnának teljesíteni (pl. informatikai integráció az oktatásban és szakképzésben témakörében).

A televízió- és rádióállomások adott heti óraszámában közvetítsenek fiatalok készítette műsorokat. Az új technológia újfajta ifjúsági önkifejezési formákhoz vezet, a fiatalok egymásra hatásának új módozataihoz. Ha fiatalok is részt vesznek az újságok, rádió- és televízióprogramok elkészítésében, azok valószínűleg a fiatalokat is jobban fogják érdekelni, közelebb fognak állni hozzájuk.

Ifjúság és környezet

Egy közösség környezeti integritásának fönntartása társadalmi felelősség, amire a fiatalok különösen érzékenyek, hiszen ők öröklik a környezetet, mindenestül. Ennek folyományaként számos olyan ifjúsági szervezet működik, amelyik programjának alapeleme a fenntartható fejlődés témaköre. Kortársaik meggyőzése során a média tradicionális és új eszközeit használják föl: üzeneteikkel környezettudatos szemléletváltásra ösztönöznek egy sajátos, rájuk jellemző perspektívából, amit nem lehet csak úgy figyelmen kívül hagyni.

Az összefüggés egészség és környezet között egyértelmű. Tiszta ivóvíz, személtszállítás, biztonságos, tiszta lakókörnyezet, gáz- és energiaellátás: ezek mind-mind hatással vannak a fiatalok életére. A szennyezett levegőjű területeken egyre több a krónikus légzőszervi panaszoktól (asztma) szenvedő fiatal. Alapvetően tévhit az, hogy a krónikus betegségek csupán az idősebbeket, veszélyes életet élőket érintik, és nincs köztük a környezetszennyezéshez, ráadásul rendkívül költséges tévhitről van szó.

Az elmúlt években a kormányok egyre inkább elfogadták a fenntartható fejlődés koncepcióját, a szegénység, környezet és természeti kincsek közötti összefüggéseket (pl.: ha a lakóhely közelében van ivóvíz, a fiatal lányok vízfordás helyett iskolába járnak). Az ivóvíz kimondottan az alapvető emberi jogok közé tartozik, az élethez, egészséghez, lakhatáshoz, megfelelő táplálkozáshoz és életszínvonalhoz való jog integráns része. A vízhez jutás jogát egyértelműen kimondja az 1979-es Nők Diszkriminációja Elleni Konvenció (CEDAW) és az 1989-es Gyermejjogi Konvenció is. A fiatalok fejlődése szempontjából elengedhetetlen a tiszta ivóvíz, a biztonságos táplálék, a tiszta környezet, egészség és lakhatás.

A fenntarthatóság témakörébe tartozik az energiatakarékosság, széndioxid-kibocsátás csökkentése, egyéb, klímaváltozást gerjesztő gázok kibocsátásának visszaszorítása, szelektív hulladékgazdálkodás: a fiatalok vezető szerepet vállalnak ezen gondolatok terjesztésében.

Hogyan vesz részt az ifjúság a környezetvédelmi irányelvek kidolgozásában, megvalósításában, a folyamatok ellenőrzésében?

A fiatalok a legjobb példa arra, hogy a környezetvédelmi akciók kiindulópontja a helyi közösség. Rengeteg iskola működtet tudományos, környezetvédelmi klubot, amelyek napirendjükön tartják a megújuló energiaforrások témakörét, és környezetvédelmi projekteket visznek végig, miközben különféle tapasztalatokra, tudásra tesznek szert. A fiatalok nagyobb környezetvédelmi aktivitása attól függ, kapnak-e elég lehetőséget bekapcsolódni a szakmai és civil szervezetek döntéshozatali folyamataiba.

A fiatalságot környezettudatos életmódváltások jellemzik. A különféle kampányoknak és kormányzati tetteknek köszönhetően például a szelektív hulladékgyűjtés rengeteg társadalomban lett a mindennapok magától értetődő részévé néhány év alatt. Máshol a víz tisztaságát óvó viselkedésformák terjedtek el. A fiatalság az az időszak, amikor a környezettudatos viselkedés leginkább kialakítható.

Mi a környezetvédelmi szempontból is fenntartható fejlődés?

A környezetvédelmi szempontból is fenntartható fejlődés a természeti erőforrások irányítása és megőrzése, egy technológiai-intézményi váltás felé orientálódás, ami által elérhető, hogy a jelen szükségletei kielégíthetők legyenek a jövő fölélése nélkül. Ide értendő a föld, víz, növények és állatok megóvása egy gazdaságilag tartható, társadalmilag elfogadható módon. Az ifjúságnak kulcspozíció jut ebben a perspektívában.

Milyen kormányzati teendők mutatkoznak?

Fölsimerve, hogy a jelenlegi politika következményeivel a fiatalok fognak szembesülni, az ifjúság környezetvédelmi mobilizációja szempontjából a leghasznosabb a fenti témaköröket beemelni a tantervekbe. A tanárok számára tartott megfelelő tréningekkel megvilágítható az egyes tantárgyak környezetvédelmi tartalma, ami fontos szempont a környezettudatos viselkedési formák iskolán belüli kialakítása szempontjából.

Az ENSZ közgyűlése a 2005-2014 közötti időszakot a fenntartható fejlődés oktatásának évtizedévé nyilvánította. Kézzelfogható célok elérése érdekében meg kell találni a rendszerben az ifjúság helyét.

A fiatalok részvételére leginkább faültetési, erdőtisztítási, szemétyűjtési, elsvatagosodás elleni és ökoturisztikai programokon lehet számítani. Az ifjúság és szervezeteik bekapcsolódása az efféle munkába arra nézvést is jó tapasztalat, hogyan kell a programokat jól levezényelni. Ökoturisztikai, hulladékgyűjtési tevékenységekkel jövedelemre is szert lehet tenni.

Több információs anyag előállításával és terjesztésével szélesebb körnek mutathatók be a környezetvédelem gyökerei, globális dimenziói, illetve a környezetkárosodás hatásai. A figyelemfölvívás folyamatához tartozhat egy jutalomprogram, ami a fiatalok környezetvédelem iránti elkötelezettséget hivatott demonstrálni.

Prioritást kell élvezzenek a támogatási rendszerben olyan helyi projektek, amelyek javítják a közösségi vízszolgáltatást. A nem megfelelő körülményekért az ivóvíz és hulladékszállítás terén a fiatal nők fizetik a legnagyobb árat, hiszen víz hiányában sérül a magánszférájuk, méltóságuk, romlik egészségügyi, higiéniás helyzetük. Az elégtelen ivóvízellátás egy egész országnak jelenthet komoly gazdasági terhet. Az idő és energia, amit fiatal nők a vízhozamra ölnék, oktatási, munkaerőpiaci esélyeiket rontja.

Hogyan működhetnek együtt kormányzati szereplők és fiatalok a környezetvédelmi politika kidolgozásában?

Érdemes létrehozni egy akciócsoportot, ahol szerepet kapnak ifjúsági szervezetek is, fiataloknak szóló környezetvédelmi programok kidolgozásának céljából. Iskolai és iskolán kívüli oktatási módszerekkel egy szélesebb közönség megszólítását kell megpróbálni nemzeti és helyi médiumok, civil szervezetek, üzleti és egyéb partnerek bevonásával.

A Környezetvédelmi Minisztériumon belül ki kell nevezni egy tanácsadó testületet. A 21-es Agenda 25. fejezete aktív szerepvállalásra ösztönzi a világ fiataljait a döntéshozatali folyamatok különféle szintjein, hiszen így befolyással lehetnek jelenükre és jövőjükre egyaránt. Szükséges a környezetbarát technológiák bevezetésének támogatása a fejlődő, változásokat átélő országokban, illetve a működtetésüket, fenntartásukat biztosító fiatalok képzését is szem előtt kell tartani. Az efféle kezdeményezések azonban a magánszférával kialakított partnerség, kormányzati szervek közötti együttműködés híján aligha életképesek. Fontos a helyes gyakorlat felismerése, terjesztése. Az Akcióprogram erre ösztönzi az ENSZ szervezeteit és a fejlettebb országok kormányait.

Miért fontos az ifjúság szabadidős tevékenységeinek támogatása?

Rengeteg fiatal érzi úgy, nem kínál elég elfoglaltságot számára a közösség az iskola, munka keretein kívül, nincs esély érdeklődési körének megfelelően eltölteni szabadidejét eszközök hiányában. Akadnak olyanok is, akiknek egyáltalán nincs szabadidejük, vagy csak kevés egyéb kötelezettségeik miatt (iskola, munka, gondviselés).

Az ifjúság szabadidős, rekreációs szükségleteihez hozzá kell rendelni a forrásokat, a szabadidő ugyanis inkább egyfajta jog, mintsem a privilegizáltak luxusa. Noha a szabadidő fogalmához hozzátartozhat egyfajta esetlegesség, konkrét célnélküliség, rengeteg fiatal vesz részt önkéntesként szolgáltató, kortárs oktatást végző szervezetekben közössége épülésére.

A szabadidő az identitásképzés, kulturális megismerés, a világ fölfedezésének tere. Ahol nem elégítik ki a fiatalok ilyen irányú igényeit, gyakrabban fordulnak kockázatos tevékenységi formák felé különféle veszélyeknek kitéve magukat. A nagyobb arányú ifjúsági munkanélküliség és a felsőoktatás növekvő költségei miatt érdemes egyre inkább a személyes gyarapodás és fejlődés kontextusán belül tekinteni a szabadidős tevékenységekre. A szabadidő hozzájárul a humán és szociális tőke gyarapodásához a készségfejlesztés, kapcsolatépítés tereként. Az ifjúság ez irányú szükségleteit számításba kell venni a városi, vidéki fejlesztési tervekben különféle választási lehetőségek megadásával.

A szabadidő szerepének félreértése miatt általában a szabadidős kezdeményezések esnek először a pénzügyi megszorítások áldozatául. Az efféle gyakorlat azonban veszélyezteti a fiatalok társadalmi, fizikai, érzelmi jólétét.

Mit tehetnek a kormányok ezen a téren?

Elő kell segíteni a fiatalok és a közösség/kormányzati szervek közötti partneri viszony fejlődését, hogy az ifjúság egyre komolyabb szerepet vállalhasson a közösségi élet, önkéntesség terén. Gyakran elmarad az önkéntes munkát szabadidejükben végző fiatalok elismerése. Erőfeszítéseik támogatása, értékelése hozzájárul az efféle szabadidős tevékenységek népszerűbbé válásához. Az önkormányzatoknak érdemes ingyenessé tenni a tömegközlekedési járműveket az önkéntes munkát végző fiatalok számára.

Szükséges a szabadidős sport- és rekreációs tevékenységek integrálása a városi-vidéki fejlesztési tervekbe. A sport nemcsak az egészség, egy pozitív önkép fenntartásában fontos, hanem a közösségbe való bevonás egyik eszköze is. Itt különösen fontos a felnőttek edzői, példamutató sportemberi szerepvállalása.

A középületek legyenek elérhetők a fiatalok számára (színház, iskola stb.) találkozóhelyként szabadidős céljaik kielégítésére. A megfelelő tér, hely biztosítása különösen fontos a sűrűn lakott környékeken, illetve oda kell figyelni az itt elérhető különféle eszközök karbantartására.

A mozgáskorlátozottaknak is szükségük van sportegyüttesekre, szabadidős foglalkozásokra, hiszen az efféle lehetőségek megteremtésével javul önbizalmuk és fizikai állapotuk. Gyakran szükséges megszervezni szállításukat, hiszen e tekintetben sajátos igényeik vannak.

Legyen elérhető egy pénzügyi alap az ifjúsági szervezetek számára, ami finanszírozni tudja a különféle helyi ifjúsági kulturális tevékenységeket. Előfordulnak olyan helyek, ahol a támogatások döntő többségét az ifjúsági sportra szánják. Miközben mindenki tisztában van a sport értékeivel, nem szabad túlzottan háttérbe szorítani az ifjúsági művész- és kulturális egyesületeket, szervezeteket, hiszen azok is nyitottak mindenki felé.

Intergenerációs témák

A világ ifjúsága egyre kisebb szelete a teljes népességnek. 2050-re a tíz idős ember (60 éves és idősebb) közül nyolc fejlődő országokban fog élni. Ezért az ifjúság fejlődése egyre inkább létfontosságú az idősebb generációk jóléte szempontjából. Az ifjúságba való befektetés jelentős fejlődés alapja lehet, ami drámai hatást gyakorol mind a szegényebb fiatal rétegekre, mind a hosszabb távú növekedésre és stabilitásra.

A szegénység intergenerációs aspektusai komoly szerepet játszanak a fiatalok oktatásában és foglalkoztatásában. Ha a szülők stabil állással rendelkeznek, nem kell gyermekeiket kivenniük az iskolából, hogy bevonják őket a család túlélésért folytatott harcába. A fiatalok nélkülözése (nem megfelelő hajlék, egészségtelen körülmények, alacsony iskolázottság) gyakran a szülők nyomorának folyománya. A fiatalok egészségügyi, oktatási, foglalkoztatásbeli szükségleteinek kielégítése bevételt és esélyeket teremthet mind egyéni, mind közösségi szinten. Az ifjúság sikerei hozzájárulnak egy biztonságos, független öregkor megalapozásához megtakarítás, nyugdíj, egészségbiztosítás formájában. A hatékony ifjúságpolitika tehát éppen hogy növeli az idősebb emberek mozgásterét is önellátási, családfenntartási szempontból. Az életciklus alapú megközelítés, különösen a szegénység visszaszorításában, egy olyan politikai látásmód bevezetését hangsúlyozza, amelyik az egyes korcsoportokon túl azt is látja, hogyan lesz az egészséges gyermekekből, fiatalokból biztonságosabb körülmények között élő idős ember.

A korosztályok közötti kohéziót segítő intergenerációs szerződés

Miről is van szó?

Egyes társadalmakban az idősebb generációk jóléte inkább közösségi, míg máshol inkább családi ügy; ami közös, az a bizonyos intergenerációs morális kötelezettségek gondolata. Az állam szerepe ebben a kérdésben szintén változóban van. Ami viszont marad, az annak fontossága, hogy a generációk ne egymás kárára éljenek egymás mellett megvilágítva a társadalmi, intergenerációs kohézió szükségességét. A várható élettartam növekedésével egyre csökken a fiatalok aránya az idősekhez képest, amely folyamat társadalmi-gazdasági hatásai új kérdéseket vetnek föl.

Az ismert demográfiai változásokon túl a családi, közösségi hálózatok is nyomás alá kerültek a felelősségi körök, gazdasági követelmények átalakulásának következtében; a HIV/AIDS például árvák, fiatal gondviselők, felnőtt gyermeküket ápoló nagyszülők generációit hagyja hátra, nem beszélve a szocializációs folyamatok átalakulásáról. Az AIDS-járvány kontextusán túllépve megjegyzendő, hogy a generációk közötti (erő)források áramlása többirányú. Számos

esetben fordul elő, függetlenül az adott állam fejlettségi szintjétől, hogy az idősebbek adják át erőforrásaikat felnőtt gyermekeiknek. Dél-Afrikában a nyugdíjra jogosultak egyértelműen beadják a közösbe nyugdíjukat a család gazdasági helyzetének javítása érdekében (jórészt helyben előállított termékek fogyasztására fordítják); az egyik generációnak juttatott forrás tehát eloszlik a családokon belül hangsúlyozva az egymástól való függés jelentőségét. A függőség, visszavonultság nem a halálra tartó, megváltoztathatatlan állapot: az idősek továbbra is hozzájárulnak a család, a társadalom mindennapjaihoz.

Az intergenerációs szerződés nem csupán a családon belüli generációk, hanem munkások és nyugdíjba vonult dolgozók viszonyára is vonatkozik. Egy kormány azon képessége, hogy képes legyen válaszolni a változó igényekre, társadalmi követelésekre minden generáció életkilátásaira befolyással van a növekvő költségek ismeretében.

Az ifjúság részvétele kulcsfontosságú az intergenerációs kommunikáció, megértés folyamatában, nem beszélve az intergenerációs partnerségről a WPAY céljainak elérése érdekében. Az ifjúsági foglalkoztatási mutatók javításának egyik központi eleme a vállalkozásra ösztönzés, a fiataloknak azonban aligha vannak kellő üzleti, jogi tapasztalatai egy vállalkozás beindításához. Mindeközben ők inkább hajlandóak belevágni valami újba. Előfordulhat, hogy a sikeres kezdeményezések mögött stabil magáncégek, üzleti veteránok állnak, akik segítenek az üzleti tervek finomításában, az elindulásában.

Minden társadalom azt a kulturális üzenetet közvetíti, hogy a fiatalok szaktudást és értékeket vehetnek át az idősebbektől. Támogatni kell ezt a fajta tudásátadást, mint olyan társadalmi tőkét, ami hozzájárul az intergenerációs szerződéshez.

Mit tehet egy kormány a generációk közti kohézió javításáért?

Egy helyi üzleti adatbázis léte megkönnyíti azok életét, akik meg akarják osztani ismereteiket, tudásukat akár bizalmasi, akár mentori szerepben. A kis- és középvállalkozások gyarapodásának támogatása mint politikai irányelv magában foglalhatja a fiataloknak való ismeretátadást is (legyen szó bármilyen státuszú idősekről), ami mentori, szakértői szereppé bővíthet. Miközben a fiatalok rengeteget profitálhatnak az efféle kapcsolatokból, a másik oldal is sokat nyerhet. A fiatalok az új technológiai ismeretükkel segíthetik az elavult rendszerek lecserélését az idősebbek vezette partnervállalkozásokban átadva számukra a szükséges információkat is.

Érdemes iskolai, könyvtári intergenerációs szolgáltatói programokat kidolgozni (tanítás, szabadidős foglalkozások, könyvcserék, hobbik) fiatalok és idősek bevonására. javítja a kohéziót, ha a fiatalok idősekkel találkozhatnak közösségi, önkéntes programokon keresztül.

Szükséges a fiatal gondviselők támogatása. Vannak fiatalok, akik egyszerre törődnek gyerekeikkel, szüleikkel és nagyszüleikkel. Nekik is meg kell adni az esélyt, hogy iskolába, képzésekre járhassanak. Ahol lehetséges, segítők csoportjai teremthetik meg a plusz képzési lehetőségeket, miközben közvetlen kompenzációs programokkal enyhíthetők a HIV-fertőzöttek, AIDS-betegek gondját viselő fiatalok terhei.

Ki kell építeni az ifjúsági szervezetek és a különféle szintű kormányzati szervek között egyfajta partneri viszonyt a mentori programok támogatására. Ezek a programok különösen hasznosak lehetnek fiatal nők számára, akik kellő önbizalom és ismeretek híján maguktól nem választanának férfiak dominálta karriert, életpályát, ami persze nem jelenti azt, hogy a mentori programok helyettesíthetik a nemi esélyegyenlőség megteremtéséhez szükséges strukturális reformokat. Egy jó mentori program során azonban elsajátíthatók azok a vezetői és kommunikációs ismeretek, amiket az iskola vagy a munkahely nem ad meg. Egy jó program nemcsak a tanítványra, hanem a mentorra is jó hatással van: plusz tudást szerez a fiatalok gondolatvilágáról, az őket érő kihívásokról.

Bibliográfia

Bartlett, S. (2005): Integrating Children's Rights Into Municipal Action: A Review of Progress and Lessons Learned. *Children, Youth and Environments* 15(1): 18-40.

Building Local E-Government Projects through Public-Private Partnerships (2005). E-Government Eastern European Conference, Conference Conclusions. Romania, Sept 12-13, 2005.

CDC (2004): Asthma Prevalence Health Care Use, and Mortality. Hyattsville, Maryland: US Department of Health and Human Services, CDC, National Center for Health Statistics.

Department for International Development (2005): DFID Guidelines for the Monitoring and Evaluation of Information and Communication for Development Programmes. UK: DFID (Elérhetőség: <http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/icd-guidelines.pdf>).

Kolodinsky, J., Cranwell, M. and Rowe, E. (2002): Bridging the generation gap across the digital divide: Teens teaching Internet skills to senior citizens. *Journal of Extension*, 40 (Elérhető: www.joe.org/joe/2002june/rb2.htm1).

La Cava, G. Clert, C., and Lytle, P. (2004): Investing in Youth Empowerment and Inclusion: A Social Development Approach Insights from the ECA and LAC regions. Washington: World Bank. Search for Common Ground. Media & Youth for Peace (Elérhető: http://www.sfcg.org/programmes/children/programmes_children.html).

Seel, F. (2005): Draft Review of the ICT & Youth Chapter, Submitted by the World Summit on the Information Society Youth Caucus.

UN Environmental Programme Governing Council (2005): Tunza Youth Strategy. Nairobi: UNEP/GC.22/3/Add. I /Rev. 1

UN Habitat Global Campaign on Urban Governance (2004): Policy Dialogue Series: Youth, Children, and Urban Governance. pp. 11-23. Nairobi: UN Habitat.

UNESCO (2004): Schoolnet Toolkit. Bangkok: UNESCO Asia and the Pacific Bureau for Education (Elérhető: http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/ict/e-books/SchoolNetKit/SchoolnetKit.pdf).

United Nations Development Programme (1998): Empowering People: A Guidebook to Participation. (Elérhető: <http://www.undp.org/cso/resource/toolkits/empowering/intro.html>).

Varney, D. and van Vliet, W (2005): Local Environmental Initiatives Oriented to Children and Youth: A Review of UN Habitat Best Practices. *Children, Youth and Environments* 15(2): 41-52.

Yach, D, Hawkes, C, Gould, L, and Hofman, K. (2004): The Global Burden of Chronic Diseases: Overcoming Impediments to Prevention and Control. *JAMA*. 2004;291:2616-2622.